MEDGENERACIJSKO RAVNOTEŽJE

ZA VZDRŽNO PRIHODNOST SLOVENIJE

Strokovna monografija o vzdržnosti slovenskega pokojninskega sistema in prihodnjem medgeneracijskem dogovoru

PODEŽELJE DRUŽINA GOSPODARSTVO SOLIDARNOST VZDRŽNOST

JOŽE LENART
Avtor monografije
Državljan in nekdanji poslanec
Državnega zbora Republike Slovenije

DELOVNA VERZIJA • AVGUST 2026 • ZA STROKOVNO PRESOJO

MEDGENERACIJSKO RAVNOTEŽJE

Pokojninska reforma kot temelj vzdržnih javnih financ

TEMELJNI PREGLED

1

PROBLEM IN IZHODIŠČE

Netrajnost sistema: staranje prebivalstva, nepravična porazdelitev bremen, pritisk na javne finance.

2

MEDGENERACIJSKO RAVNOTEŽJE

Solidarnost med generacijami in vzdržnost javnih financ sta neločljivo povezana.

3

PRISPEVNA STRUKTURA

Sedanja porazdelitev bremen ni pravična niti dolgoročno vzdržna.

4

POKOJNINSKI SISTEM

Pokojnine zaostajajo za plačami, blagajna je stalno v primanjkljaju, kriva je pretekla reforma.

5

MODEL 50 : 50

Enaka delitev prispevkov med zaposlenimi in delodajalci – pravičnejše in vzdržnejše financiranje.

6

UČINEK NA ZAPOSLENE

Več neto dohodka za zaposlene, večja kupna moč in boljša kakovost življenja.

7

UČINEK NA DELODAJALCE IN GOSPODARSTVO

Zmerni stroškovni učinek ob velikih povratnih učinkih na rast, investicije in delovna mesta.

8

POKOJNINE IN NJIHOVA USTREZNOST

Varovalka 60 % in cilj 2/3 povprečne plače – dostojne pokojnine danes in jutri.

NAŠ PREDLOG – NAŠA PRIHODNOST

Pravično. Vzdržno. Odgovorno.

VIŠJI NETO DOHODEK

Več denarja za ljudi, večja kupna moč, boljše življenje.

GOSPODARSKA RAST

Več potrošnje, več investicij, več delovnih mest.

VZDRŽNE JAVNE FINANCE

Stabilen sistem danes in varna prihodnost za jutri.

MODEL 50 : 50

ENAKA DELITEV PRISPEVKOV

12,175 % zaposleni | 12,175 % delodajalec

DOSTOJNE POKOJNINE

Varovalka 60 % in cilj 2/3 povprečne plače za vse generacije.

SOCIALNI DIALOG IN SODELOVANJE

Skupaj z vsemi deležniki za pravične rešitve, ki delujejo.

PRIHODNOST ZA MLADE

Možnost razvoja, dela in dostojnega življenja v Sloveniji.

NAŠ CILJ

2/3 POVPREČNE PLAČE

Dostojna pokojnina za dostojno življenje.

Ravnotežje med solidarnostjo in odgovornostjo je naložba v prihodnost vseh generacij.

Jože Lenart
avgust 2026

Vzdržne javne finance so temelj pravice do dostojnega življenja danes in jutri.

UVOD

POBUDNIKA IN ODGOVORNEGA AVTORJA

Spoštovani bralci,

pred vami je monografija, ki ni nastala iz akademske radovednosti, temveč iz resnične skrbi za prihodnost Slovenije.

Kot upokojenec, ki je dolga leta nabiral izkušnje v gospodarstvu, del svoje poklicne poti tudi v javnem sektorju, aktivno obdobje pa zaključil kot poslanec v Državnem zboru Republike Slovenije, sem imel priložnost spoznati delovanje sistemov z različnih strani. Danes lahko z več distance povežem te izkušnje in jih usmerim v vprašanje, ki zadeva vse generacije: kako ohraniti stabilen, pravičen in vzdržen pokojninski sistem ter hkrati konkurenčno gospodarstvo.

Sedanja razdelitev prispevkov PIZ – 15,50 % na strani zaposlenega in 8,85 % na strani delodajalca – je zgodovinsko pogojena, vendar je smiselno ponovno preveriti, ali je takšno razmerje dolgoročno najbolj pravično in razvojno ustrezno.

Zato sem se odločil pripraviti celovito analitično podlago za model 50 : 50, s katerim bi se 3,325 odstotne točke prispevka PIZ prenesle z zaposlenega na delodajalca, ob nespremenjeni skupni stopnji 24,35 %.

Ta monografija ni politični manifest in ni lobistični dokument. Gre za strokovno, podatkovno in metodološko zasnovano gradivo, ki želi pregledno pokazati koristi, stroške, tveganja, omejitve in pogoje izvedbe.

Moje vodilo pri delu je bilo preprosto:

»Če želimo odgovorno spreminjati pokojninski sistem, moramo najprej razumeti posledice vsakega koraka.«

Zato sem vztrajal pri preverljivih izračunih, konservativnih predpostavkah, jasnih omejitvah in popolni preglednosti.

Reforma, ki jo predlagam, ni čarobna rešitev vseh težav. Je predlog smeri: pravičnejša delitev prispevnega bremena, višji neto dohodek zaposlenih, postopna izvedba, skrb za konkurenčnost ter dolgoročna zaščita dostojnosti pokojnin.

Verjamem, da si Slovenija zasluži razpravo, ki temelji na dejstvih, ne na ideologiji. Upam, da bo ta monografija prispevala k taki razpravi – mirni, strokovni in usmerjeni v prihodnost.

S spoštovanjem,

Jože Lenart ©

pobudnik in odgovorni avtor

Avgust 2026

KOLOFON

Naslov	MEDGENERACIJSKO RAVNOTEŽJE – kot temelj konkurenčne in socialno vzdržne Slovenije
Podnaslov	Strokovna analiza (Bela knjiga) o konkurenčnosti neto plač, financiranju pokojninskega sistema in dolgoročni vzdržnosti javnih financ
Pobudnik in odgovorni avtor	Jože Lenart
Kraj in čas	Slovenija, avgust 2026
Podatkovni presečni datum	8. avgust 2026

Pojasnilo o naravi publikacije

Monografija je neodvisna strokovna pobuda. Predlagani modeli, scenariji in reformne rešitve predstavljajo avtorsko analitično izhodišče za strokovno in javno razpravo. Uradni podatki, lastni izračuni, projekcije, scenariji in koncepti so v dokumentu med seboj metodološko ločeni.

Pri pripravi je bila umetna inteligenca ChatGPT uporabljena kot analitično, raziskovalno in uredniško orodje. Primarni podatkovni viri ostajajo pristojne institucije in uradne publikacije; odgovornost za izbor predlogov, interpretacijo in končno vsebino nosi odgovorni avtor.

AVTORSKA ZAŠČITA IN REŽIM DOSTOPA

© 2026 Jože Lenart. Vse pravice pridržane.

Ta dokument je razširjena strokovna različica monografije »Medgeneracijsko ravnotežje – kot temelj konkurenčne in socialno vzdržne Slovenije«. Avtorsko delo obsega izbor in strukturo problemov, povezavo reformnih rešitev, lastne analitične modele, scenarije, interpretacije, grafične zasnove ter končno uredniško celoto.

JAVNI POVZETEK: Za javno razpravo se lahko pripravi krajša različica, ki predstavi ključne ugotovitve, osrednje kazalnike in reformne predloge. Krajša različica ne nadomešča te razširjene monografije in ne vsebuje vseh metodoloških pojasnil, primerjav, scenarijev, preglednic in strokovnih prilog.

RAZŠIRJENA RAZLIČICA: Celotna razširjena različica je namenjena strokovni presoji, odločevalcem, socialnim partnerjem, raziskovalcem in drugim zainteresiranim deležnikom. Za pridobitev celotne različice oziroma dovoljenje za obsežnejše reproduciranje, predelavo ali vključevanje njenih avtorskih elementov v druge publikacije se zainteresirani obrnejo na odgovornega avtorja.

Citiranje krajših odlomkov in podatkov je dovoljeno ob korektni navedbi avtorja, naslova publikacije in primarnega podatkovnega vira. Uradni statistični podatki in drugi podatki tretjih oseb ostajajo predmet pravic in pravil njihovih izvornih institucij.

KOMU JE MONOGRAFIJA NAMENJENA

Recenzentom in stroki za neodvisno presojo metodologije in izračunov; poslanskim skupinam ter pristojnim ministrstvom (delo, finance, gospodarstvo in sociala) za pripravo odločitev; GZS, OZS in drugim delodajalskim združenjem ter sindikatom za socialni dialog; ZPIZ, Fiskalnemu svetu, Ekonomsko-socialnemu svetu, raziskovalnim ustanovam in zainteresirani javnosti za preverljivo razpravo o učinkih, tveganjih in izvedljivosti predloga.

Status izdaje: končna strokovna različica, avgust 2026.

KAZALO

Beseda pobudnika in odgovornega avtorja 1
Kolofon 2
Strokovna presoja predloga – recenzija 4–7
Obdavčitev dela in medgeneracijsko ravnotežje 8–11
Povzetek za odločevalce 12
I. Problem in izhodišče 13
II. Medgeneracijsko ravnotežje 15
III. Prispevna struktura 17
IV. Pokojninski sistem 23
V. Model 50 : 50 26
VI. Učinek na zaposlene 29
VII. Učinek na delodajalce in gospodarstvo 33
VIII. Pokojnine in njihova ustreznost 38
IX. Viri financiranja in pot do višje ustreznosti pokojnin 43
X. Postopnost in gospodarske varovalke 47
XI. Izvedbeni model in priporočila 49
XII. Medgeneracijski družbeni dogovor 53
XIII. Skupna pokojninska rezerva 56·58
Sklepne ugotovitve 59
Vloga umetne inteligence 61
Metodologija 64
Viri in literatura 67
Izbrane strokovne priloge

Strokovna presoja predloga
Medgeneracijsko ravnotežje

Recenzija delovne različice monografije Jožeta Lenarta za javno razpravo

Predlog Medgeneracijsko ravnotežje odpira pomembno in pravočasno vprašanje: kako hkrati zagotoviti dostojne pokojnine, primeren neto dohodek zaposlenih, konkurenčno gospodarstvo in javnofinančno vzdržnost. Njegova temeljna vrednost ni v tem, da bi že ponujal dokončno reformo, temveč v povezovanju vprašanj, ki jih politika prepogosto obravnava ločeno. Dokument zato ocenjujeva kot resno in koristno podlago za strokovno preverjanje, socialni dialog in javno razpravo. Namenjen je sindikatom, delodajalskim združenjem, ZPIZ, organizacijam upokojencev in mladih, stroki, političnim strankam ter širši javnosti. Stranka generacij ga lahko ponudi kot pobudo za razpravo in kot poziv državi k izdelavi uradnih izračunov, ne pa še kot dokončno izdelan zakonodajni model.

Vsebinski prispevek predloga

Jedro dokumenta sestavljajo tri povezane usmeritve. Prva je postopna izenačitev pokojninskega prispevka zaposlenega in delodajalca ob nespremenjeni skupni stopnji 24,35 odstotka. Sedanje razmerje 15,50 proti 8,85 odstotka bi se približalo delitvi 12,175 proti 12,175 odstotka. Druga usmeritev je varovalka, ki naj prepreči nadaljnje relativno zaostajanje povprečne starostne pokojnine za primerljivo povprečno plačo. Tretja je dolgoročna ambicija, da bi se ob ugodnih gospodarskih in demografskih pogojih razmerje približevalo dvema tretjinama.

Pomembna odlika predloga je dosledno opozorilo, da te tri številke nimajo enakega ekonomskega pomena. Delitev 50 : 50 ne prinaša dodatnega denarja v pokojninsko blagajno. Zaposlenemu poveča neto dohodek, delodajalcu pa strošek dela. Varovalka 60 odstotkov in dolgoročni cilj dveh tretjin zato potrebujeta posebno, trajno finančno podlago. Ta ločitev preprečuje eno najpogostejših napak v političnih razpravah, kjer se prerazporeditev bremena predstavlja kot nov vir za pokojnine.

Dokument korektno prikaže tudi drugo stran predloga. Pri uporabljeni referenčni bruto plači bi se mesečni neto dohodek zaposlenega po modelnem izračunu povečal za približno 62 evrov, skupni strošek delodajalca pa za približno 84 evrov oziroma 2,84 odstotka. Na ravni celotnega sistema bi šlo za prenos v velikostnem redu blizu ene milijarde evrov letno, vendar je to še vedno le ocena. Posebej je treba izračunati učinke za zasebni sektor, državo, občine, zdravstvo, šolstvo in druge javne službe.

Primerjalna in zgodovinska utemeljitev

Mednarodni podatki potrjujejo, da vprašanje delitve prispevnega bremena ni navidezno. OECD v publikaciji Pensions at a Glance 2025 za leto 2024 navaja, da zaposleni v Sloveniji za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje prispeva 15,50 odstotka, delodajalec pa 8,85 odstotka. V Nemčiji je javni prispevek razdeljen 9,30 proti 9,30 odstotka, v Avstriji 10,25 proti 12,55 odstotka, v Italiji pa 9,19 proti 23,81 odstotka. Slovenija je zato med primerjanimi državami posebna po tem, da večji del

neposrednega prispevnega bremena nosi zaposleni. Primerjava dokazuje, da so simetrične ali bolj delodajalsko obremenjene ureditve v Evropi izvedljive.

Sedanje nesorazmerje ima tudi zgodovinsko ozadje. Po Beli knjigi o pokojninah Ministrstva za delo je bila leta 1996 prispevna stopnja delodajalcev v dveh korakih znižana s 15,50 na 12,85 in nato na 8,85 odstotka, stopnja zaposlenih pa je ostala 15,50 odstotka. Tedanja odločitev je bila povezana z razbremenjevanjem stroškov dela. Ta okoliščina ne ustvarja avtomatične pravice do vrnitve na prejšnjo ureditev, pojasnjuje pa nastanek današnjega razmerja in legitimnost ponovne presoje zakonske delitve bremena v sedanjih gospodarskih razmerah.

Tudi primerjava položaja upokojencev kaže, da je vprašanje ustreznosti pokojnin stvarno. Vendar je tu potrebna večja metodološka previdnost. Dejanskega razmerja med povprečno pokojnino in povprečno plačo ni mogoče neposredno enačiti z OECD-jevo teoretično nadomestitveno stopnjo. Rezultat se spremeni tudi glede na uporabo bruto ali neto zneskov ter glede na vključitev sorazmernih in delnih pokojnin. Mednarodni in domači podatki zato utemeljujejo nadaljnjo analizo.

Družbena in razvojna vrednost

Predlog ima izrazito pozitivno družbeno izhodišče. Medgeneracijske pravičnosti ne razume kot spora med mladimi in starimi. Pokojninski sistem obravnava kot dogovor med ljudmi, ki v različnih obdobjih življenja najprej prispevajo in pozneje prejemajo pravice. S tem zavrača nevarno poenostavitev, po kateri so pokojnine starejših predvsem breme mlajših. Mladi imajo namreč enako močan interes za verodostojen sistem, saj vanj vstopajo za več desetletij.

Dobro je utemeljena tudi povezava med socialno varnostjo in gospodarsko uspešnostjo. Dostojnih pokojnin ni mogoče dolgoročno zagotavljati brez višje produktivnosti, kakovostnih delovnih mest, visoke zaposlenosti in širših prispevnih osnov. Obratno pa gospodarstvo, ki ustvarja rast ob trajnem slabšanju položaja zaposlenih in upokojencev, izgublja družbeno zaupanje. Predlog zato pravilno zahteva razvojni dogovor, v katerem se socialni cilji in konkurenčnost preverjajo skupaj.

Za širšo javno in socialno partnersko razpravo je posebej dragoceno, da dokument ne gradi samo na interesu sedanjih upokojencev. V ospredje postavlja formalno delo, omejevanje sive ekonomije, primerljive prispevne osnove pri različnih oblikah dela, prostovoljno daljšo aktivnost ter naložbe v znanje, tehnologijo in višjo dodano vrednost. To je širši in odgovorneje zastavljen pogled na generacijsko politiko, v katerem imajo legitimno mesto zaposleni, delodajalci, upokojenci in mladi.

Ključni strokovni zadržki

Pozitivna ocena osnovne usmeritve ne odpravlja odprtih vprašanj. Najprej je treba natančno opredeliti, kaj pomeni pravična delitev prispevkov. Pravna razdelitev med zaposlenega in delodajalca ni nujno enaka končni ekonomski porazdelitvi bremena. Podjetja lahko višji prispevek čez čas deloma prenesejo v počasnejšo rast bruto plač,

višje cene, nižje naložbe ali manj zaposlovanja. Evropski primeri potrjujejo izvedljivost drugačne delitve, ne določajo pa najprimernejšega slovenskega razmerja.

Drugi zadržek zadeva neenake učinke med dejavnostmi in zaposlenimi. Povečanje stroška dela za 2,84 odstotka lažje prenese podjetje z visoko dodano vrednostjo kot delovno intenzivno podjetje z nizkimi maržami. Tudi korist za zaposlenega ni enaka pri vseh plačah in družinskih položajih. Pred odločitvijo je zato nujna mikro simulacija po dohodkovnih skupinah, sektorjih in vrstah delodajalcev. Splošne subvencije podjetjem bi bistvo prenosa lahko izničile; morebitne varovalke morajo biti začasne, ciljno usmerjene in pregledne.

Tretji zadržek je metodološki. Izhodiščno razmerje približno 57 odstotkov med povprečno starostno pokojnino in povprečno plačo je odvisno od izbire bruto ali neto vrednosti ter od vključitve sorazmernih in delnih pokojnin. Dokument to težavo odkrito prizna, vendar mora biti pred javno uporabo ciljev 60 odstotkov in dve tretjini izbran en sam, natančno definiran in časovno primerljiv kazalnik. Z uradnimi podatki je treba potrditi tudi maso prispevnih osnov, strošek javnega sektorja ter dolgoročne učinke na zaposlenost, cene, produktivnost in javne finance.

Razvojni učinek in scenarijska presoja

Višji razpoložljivi dohodek zaposlenih lahko sproži razvojne povratne učinke. Del dodatnega neto dohodka se lahko prelije v domačo potrošnjo, večje povpraševanje lahko spodbudi proizvodnjo, zaposlovanje in investicije, širša gospodarska aktivnost pa poveča davčne in prispevne osnove ter BDP. Smiselno je, da se ta celotna veriga izračuna, saj bi ocena samo neposrednega stroška delodajalcev pokazala nepopolno sliko reforme.

Vendar navedena veriga ni avtomatična. Učinek je manjši, če gospodinjstva večji del dodatnega dohodka privarčujejo, če se poraba pretežno prelije v uvoz, če podjetja nimajo prostih zmogljivosti ali če se odzovejo predvsem z višjimi cenami. Večji je, če dodatno povpraševanje spodbuja domačo proizvodnjo, nove investicije, produktivnost in zaposlovanje. Zato naj neodvisna analiza pripravi najmanj previdni, srednji in ugodni scenarij ter pri vsakem jasno prikaže predpostavke o potrošnji, varčevanju, uvozni vsebini, inflaciji, odzivu podjetij, zaposlenosti in fiskalnem povratnem toku. Multiplikativni učinek je pomemben predmet preverjanja, ne zagotovljen vir financiranja.

Pogoji za odgovorno nadaljevanje

Dokument sam predlaga razumen postopek: neodvisno preverjanje, socialni dialog, zakonodajno pripravo, fazno izvedbo in merjenje učinkov. Temu velja pritrditi. Pred prvim korakom bi morali Ministrstvo za finance, Ministrstvo za delo, ZPIZ, UMAR in po potrebi Fiskalni svet pripraviti skupno podatkovno podlago. Socialni partnerji bi morali vnaprej določiti merila za nadaljevanje ali začasno ustavitev posamezne faze. Med njimi naj bodo produktivnost, stroški dela na enoto proizvoda, zaposlenost, investicije, inflacija, poslovanje izpostavljenih dejavnosti ter stroški države in občin. Poseben poudarek mora biti na stalni rasti produktivnosti, dodane vrednosti na

zaposlenega in konkurenčnosti, da podjetja ostanejo uspešna na domačem in svetovnem trgu. Ključno odgovornost za ta proces imajo vodstva podjetij, država pa mora zagotavljati predvidljivo in razvojno spodbudno okolje.

Smiselno bi bilo preveriti več različic, ne samo sedanjega stanja in popolne delitve 50 : 50. Primerjati je treba počasnejši prehod, manjši prenos prispevnih točk in kombinacije z drugimi ukrepi na področju dohodnine ali prispevnih osnov. Takšna primerjava bi pokazala, kateri model doseže največji učinek pri neto dohodkih z najmanjšim tveganjem za zaposlovanje in konkurenčnost.

Končna ocena

Predlog Medgeneracijsko ravnotežje je vsebinsko ambiciozen, družbeno povezovalen in pri prikazu lastnih omejitev nadpovprečno pošten. Njegova največja zasluga je, da vprašanje pokojnin prestavlja iz ozkega spora o pravicah v razpravo o delu, produktivnosti, prispevni pravičnosti in zaupanju med generacijami. Podatki OECD in zgodovinski razvoj slovenskih prispevnih stopenj potrjujejo, da je vprašanje delitve bremena utemeljeno. Model 50 : 50 je strokovno legitimna možnost. Varovalka 60 odstotkov je razumljiv socialni cilj, cilj dveh tretjin pa je lahko dolgoročna razvojna ambicija, če bo podprta z gospodarsko rastjo in trajnim financiranjem.

Najprimernejša je zato pozitivna, vendar pogojna podpora: podpora ciljem, nadaljnjemu strokovnemu preverjanju in širokemu družbenemu dogovoru, ne pa vnaprejšnja zaveza vsaki številki ali izvedbeni podrobnosti. Takšno stališče lahko verodostojno nagovori sindikate, delodajalce, ZPIZ, upokojenske in mladinske organizacije, stroko, politične stranke ter širšo javnost. Stranka generacij lahko s pobudo odpre prostor za resno razpravo, njeno dokončno stališče pa mora ostati odvisno od preverjenih podatkov, sektorskih simulacij in socialnega dialoga. Trajna solidarnost zahteva rešitev, ki jo država in gospodarstvo zmoreta financirati tudi jutri.

Podatkovna podlaga primerjalnih navedb: OECD, Pensions at a Glance 2025, tabela 8.1; Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Bela knjiga o pokojninah.

Ljubljana, 26. september 2026
zasl. prof. dr. Lojze Sočan
zasl. prof. dr. Stane Pejovnik

Obdavčitev dela in medgeneracijsko ravnotežje

Kaj k razpravi o slovenski pokojninski reformi prispeva OECD Taxing Wages 2026

Zakaj je poročilo pomembno

OECD v poročilu Taxing Wages 2026 primerja, kolikšen del stroška dela predstavljajo dohodnina, prispevki zaposlenega in delodajalca ter koliko tega bremena ublažijo denarni prejemki. Merilo je davčni klin: razlika med celotnim stroškom delodajalca in neto prejemkom zaposlenega, izražena kot delež stroška dela. Tako lahko primerjamo države in tipe gospodinjstev, vendar moramo ves čas vedeti, kaj je vključeno v posamezen izračun.

Za samskega zaposlenega brez otrok, ki prejema povprečno plačo, je davčni klin v Sloveniji leta 2025 znašal 45,3 % stroška dela, povprečje OECD pa 35,1 %. Razlika je 10,2 odstotne točke. Ta podatek sam po sebi še ne pove, kateri slovenski prispevek bi morali spremeniti; jasno pa pokaže, zakaj je treba obravnavati celotno pot od bruto plače in stroška delodajalca do neto dohodka.

Posebnost slovenske prispevne strukture

V opisu Slovenije OECD za pokojninsko in invalidsko zavarovanje navaja 15,50 % na strani zaposlenega ter 8,85 % na strani delodajalca. Skupna stopnja je 24,35 % bruto plače. Od 1. julija 2025 se je zaradi dolgotrajne oskrbe skupna stopnja vseh socialnih prispevkov na vsaki strani povečala še za eno odstotno točko. Pokojninske prispevke je zato treba ločiti od vseh prispevkov in od OECD-jevega davčnega klina, ki uporablja drugačno osnovo.

Ta razlika je izhodišče predloga v monografiji: preveriti postopno delitev pokojninskega prispevka 12,175 % : 12,175 % ob nespremenjeni skupni stopnji 24,35 %. Predlog je vprašanje razporeditve bremena med zaposlenim in delodajalcem. Sam po sebi ne ustvari novih prihodkov ZPIZ, ne financira varovalke 60 % in ne zagotovi dolgoročnega cilja dveh tretjin povprečne plače. Za ti dve ambiciji so potrebni posebej določeni trajni viri in strokovna presoja.

Kaj pomenijo denarni prejemki na grafu

Sivi del slike 1.5 označuje denarne prejemke, ki v OECD-jevem modelu zmanjšajo davčni klin družine z otrokoma, zlasti otroške prejemke in določene prejemke ob zaposlitvi. To niso vsi neobdavčeni dodatki zaposlenega. Avstrijska 13. in 14. plača sta del plačila za delo, slovenska povračila za prehrano in prevoz pa pomenijo drugo vrsto prejemkov oziroma stroškov. Tudi vključitev odmora v delovni čas je vprašanje delovnih pogojev, ki ga ta kazalnik ne meri. Za pošteno primerjavo držav je treba te postavke obravnavati ločeno.

Vir podatkov: OECD (2026), Taxing Wages 2026, poglavje 1, tabele 1.1, 1.5 in 1.6 ter profil Slovenije, str. 572–584. DOI: 10.1787/3a5169ef-en. Predlog 50 : 50 je avtorjeva interpretacija in ni priporočilo OECD.

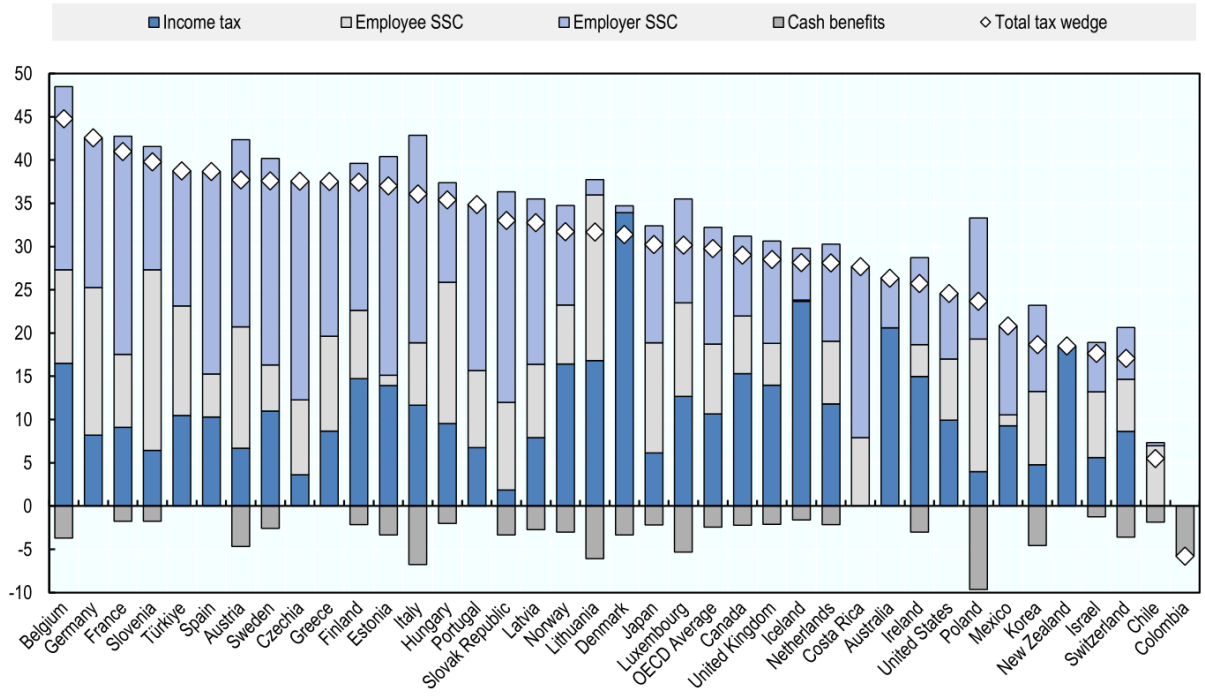
GRAFIČNA PRIMERJAVA OECD • SLIKA 1.5

Davčni klin pri družini z dvema zaposlenima

OECD prikazuje zakonsko določen primer: eden od staršev prejema 100 % povprečne plače, drugi 67 %, družina pa ima dva otroka. Stolpci ločijo dohodnino, prispevke zaposlenih, prispevke delodajalcev in denarne prejemke; romb označuje skupni davčni klin.

Figure 1.5. Income tax plus employee and employer social security contributions less cash benefits for two-earner couples, 2025

As % of labour costs

Slika: OECD, Taxing Wages 2026, Figure 1.5, str. 35; © OECD 2026, CC BY 4.0. Izrez iz izvirne slike brez sprememb podatkov. DOI: 10.1787/3a5169ef-en. Slovensko pojasnilo je dodano posebej; OECD ne potrjuje predloga monografije.

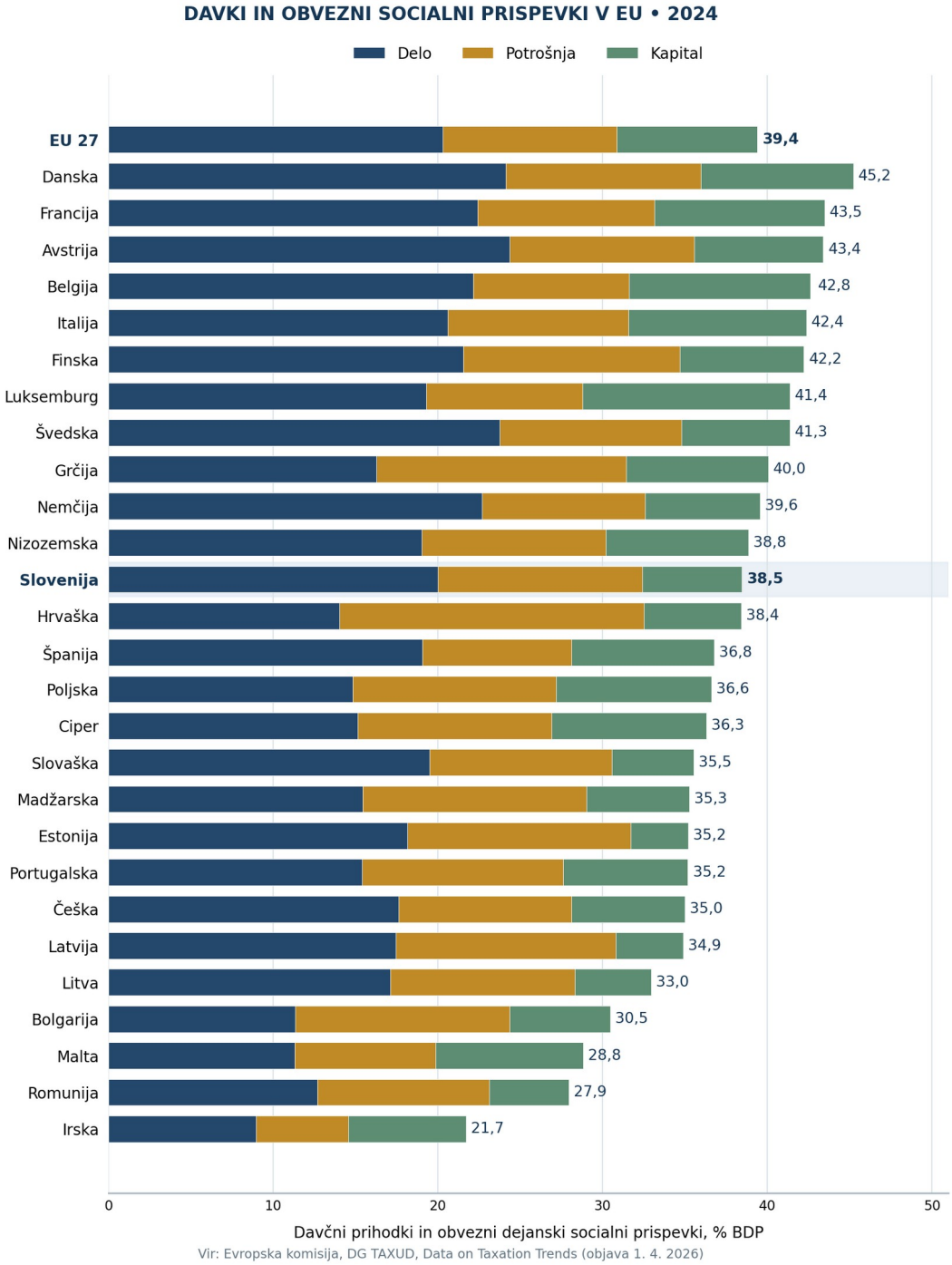
Slovenija dosega 39,8 % stroška dela, povprečje OECD pa 29,8 %. Med prikazanimi državami ima četrti najvišji davčni klin za ta tip družine. Leta 2025 je slovenski kazalnik zrasel za 1,76 odstotne točke; večji del povečanja je OECD povezal z zmanjšanjem vrednosti denarnih prejemkov glede na zaslužek, ne zgolj s spremembami prispevkov.

Podrobnejša tabela 1.6 istega poročila izraža denarne prejemke kot delež skupne bruto plače tega tipa družine: Slovenija 2,1 %, Avstrija 6,0 %, povprečje OECD 2,8 %. Neuteženo povprečje 22 članic EU, ki so tudi članice OECD, je po lastnem izračunu iz te tabele približno 3,5 %. To ni uradno povprečje celotne EU in ne zajema vseh dodatkov k plači ali davčnih olajšav.

Slika ne meri posebej prispevkov za pokojnine in ne dokazuje, da bi delitev 50 : 50 sama zmanjšala davčni klin. Pri primerjavi neto položaja zaposlenih je zato treba poleg plače ločeno prikazati povračila stroškov, denarne družinske prejemke, davčne olajšave in delovne pogoje.

Skupni davki in prispevki ter njihova sestava

Po metodologiji Evropske komisije je Slovenija leta 2024 zbrala 38,5 % BDP, EU 27 pa 39,4 %. Graf primerja vseh 27 držav in pokaže sestavo prihodkov iz dela, potrošnje in kapitala.

Vir: Evropska komisija, DG TAXUD, Data on Taxation Trends, Summary tables by country, objava 1. 4. 2026, podatki za 2024, tabeli A in C. EU 27 je uradni agregat. Davki vključujejo obvezne dejanske socialne prispevke; ta opredelitev se razlikuje od širšega Eurostatovega kazalnika z neto socialnimi prispevki.

POVEZAVA Z OSREDNJIM PREDLOGOM MONOGRAFIJE

Od mednarodne primerjave do preverljive reforme

Kaj pokaže sestava davčnih prihodkov

Slovenija leta 2024 ni zbrala nadpovprečnega deleža vseh davkov in obveznih prispevkov: 38,5 % BDP proti 39,4 % v EU. Prihodki iz obremenitve dela so bili blizu povprečja (20,0 % BDP proti 20,3 %), prihodki iz potrošnje višji (12,4 % proti 10,6 %), iz kapitala pa nižji (6,0 % proti 8,5 %). Visok davčni klin povprečne plače je zato treba razumeti skupaj s celotno sestavo prihodkov.

Za približno 2,5 odstotne točke BDP nižji prihodki iz obdavčitve kapitala odpirajo vprašanje širše razporeditve davčnih bremen in trajnih virov pokojninske varovalke. Ta razlika še ni avtomatično razpoložljiv denar: vsako spremembo je treba oceniti glede na dejansko osnovo, izvedljivost, odziv gospodarstva in izplen. Prenos prispevkov PIZ 50 : 50 sam po sebi skupnih prihodkov ne poveča.

Kaj primerjava potrjuje

OECD-jevi podatki potrjujejo, da je za oceno položaja zaposlenih, družin in delodajalcev nujno opazovati obe strani plačilne liste ter učinek davkov in prejemkov skupaj. Slovenska razdelitev pokojninskega prispevka je izrazito asimetrična: zaposleni plačuje 15,50 %, delodajalec 8,85 %. Z vidika pravične razdelitve bremena je zato smiselno strokovno preveriti model 50 : 50.

Česa primerjava ne more dokazati

Mednarodni položaj Slovenije v davčnem klinu ne pomeni, da je vsaka drugačna razdelitev pokojninskih prispevkov že gospodarsko vzdržna. Prenos 3,325 odstotne točke z zaposlenega na delodajalca bi ob nespremenjeni bruto plači praviloma povečal neto dohodek zaposlenega in strošek delodajalca. Končni učinek na davčni klin, dohodnino, plačna pogajanja, zaposlenost in javne blagajne je odvisen od zakonskih pravil, vedenjskih odzivov in dinamike prehoda; treba ga je izračunati posebej.

Kaj mora država preveriti pred odločitvijo

Predlog zato zahteva neodvisno mikrosimulacijo po dohodkovnih skupinah in vrstah gospodinjstev, oceno stroška po dejavnostih ter ločen prikaz zasebnega sektorja, države in občin. Poleg kratkoročnega učinka na neto plačo in strošek dela je treba meriti tudi plačno rast, konkurenčnost, zaposlenost, prihodke ZPIZ in učinke na druge javne blagajne. Rezultate je smiselno spremljati skozi postopno izvedbo, z vnaprej določenimi gospodarskimi varovalkami.

OECD Taxing Wages 2026 tako ni potrditev že izdelane rešitve, temveč trdna primerjalna podlaga za vprašanje, ki ga odpira monografija: ali je mogoče prispevno breme razdeliti pravičneje, ne da bi oslabili zaposlovanje in javnofinančno vzdržnost. Odgovor mora temeljiti na slovenskih izračunih in družbenem dogovoru.

Vira: OECD (2026), Taxing Wages 2026, poglavje 1, slika 1.5 in profil Slovenije, DOI: 10.1787/3a5169ef-en (podatki za 2025); Evropska komisija, DG TAXUD, Data on Taxation Trends, preglednice po državah, 1. 4. 2026 (podatki za 2024). Razlaga reformnega predloga je avtorjeva.

POVZETEK ZA ODLOČEVALCE

Slovenija potrebuje pokojninski in prispevni sistem, ki hkrati varuje dostojnost pokojnin, ohranja konkurenčnost gospodarstva, izboljšuje položaj zaposlenih ter bremena ne prenaša nesorazmerno na prihodnje generacije. Monografija zato problem obravnava kot vprašanje medgeneracijskega ravnotežja.

1. Model 50 : 50

Skupna stopnja PIZ 24,35 % se ne zvišuje. Predlog prerazporedi breme z 15,50 % : 8,85 % na 12,175 % : 12,175 %.

2. Učinki morajo biti prikazani na obeh straneh

Višji neto dohodek zaposlenega se obravnava skupaj z višjo dohodnino ter realnim dodatnim stroškom delodajalca in javnega sektorja.

3. Postopna izvedba

Prehod naj poteka fazno, z vmesnimi kontrolami produktivnosti, zaposlenosti, konkurenčnosti in javnih financ.

4. Varovalka 60 %

Predlagana sistemska varovalka naj preprečuje nadaljnje relativno zaostajanje povprečne starostne pokojnine za primerljivo povprečno plačo.

5. Dolgoročni cilj 2/3

Približevanje dvema tretjinama je razvojni cilj, vezan na produktivnost, zaposlenost, prispevne osnove in trajne vire financiranja.

6. Širša prispevna pravičnost

Trajnost zahteva tudi učinkovitejše pobiranje prispevkov, zmanjševanje sive ekonomije in pregled oblik dela z nizkimi prispevnimi osnovami.

7. Metodološka disciplina

Primerjamo le primerljive podatke; scenarije jasno označujemo in jih ne predstavljamo kot napovedi.

50 : 50 → 60 % → 2/3

Ti trije poudarki niso ločeni slogani, ampak povezane ravni istega vprašanja: pravičnost prispevnega bremena, ustreznost pokojnin in dolgoročna medgeneracijska vzdržnost.

I.

PROBLEM IN IZHODIŠČE

Zakaj je potrebna ponovna presoja ravnotežja med delom, gospodarstvom, pokojninami in javnimi financami

1.1 Sistem je treba obravnavati kot celoto

Slovenski pokojninski sistem je del širšega družbenega dogovora. Njegova vzdržnost ni odvisna samo od prispevnih stopenj, temveč od zaposlenosti, produktivnosti, ravni plač, demografije, prispevne discipline, gospodarske konkurenčnosti in sposobnosti države, da javne finance upravlja dolgoročno.

1.2 Prispevno neravnotežje kot začetno vprašanje

Veljavna skupna stopnja PIZ znaša 24,35 %. Zaposleni nosi 15,50 %, delodajalec pa 8,85 %. Monografija preverja posledice postopnega približevanja razmerju 50 : 50 ob nespremenjeni skupni stopnji.

1.3 Ustreznost pokojnin

Finančna vzdržnost sama po sebi ni dovolj. Če povprečna pokojnina daljše obdobje relativno zaostaja za povprečno plačo, se spreminja položaj upokojencev v družbeni razdelitvi ustvarjenega dohodka. Zato analiza odpira tudi vprašanje varovalke 60 % in dolgoročnega cilja 2/3.

1.4 Medgeneracijska odgovornost

Višjih pravic sedanje generacije ni odgovorno financirati z ukrepi, ki bi oslabili zaposlovanje, produktivnost ali prihodnjo prispevno osnovo. Enako pa ni vzdržno, da ena skupina trajno nosi nesorazmeren del bremena ali druga sistematično izgublja relativni življenjski standard.

1.5 Namen analize

Namen monografije ni vnaprej dokazati pravilnosti ene politične rešitve, ampak preveriti podatke, primerjati metodološko primerljive sisteme, oceniti red velikosti finančnih učinkov ter oblikovati predloge, ki jih je mogoče neodvisno preveriti, kritizirati in izboljšati.

OSREDNJE IZHODIŠČE
Trajnost pokojninskega sistema je vprašanje ravnotežja med zaposlenimi, delodajalci, upokojenci, državo in prihodnjimi generacijami.

1. ZAKAJ JE SPREMEMBA POTREBNA?

Preverjena izhodišča za razpravo o modelu 50 : 50

1 RAZMERJE ZAVAROVANCI : UŽIVALCI

2000 1,80 → 2010 1,60 → 2025 1,53

Dolgoročno se je razmerje občutno poslabšalo. Po vmesnem izboljšanju ostaja občutljivo na zaposlenost, demografijo, migracije in dejansko starost upokojevanja.

2 POKOJNINSKI IZDATKI IN BDP

9,8 % BDP (2022)

Harmonizirani podatek EC/EPC. To ni podatek za leto 2025. Projekcije kažejo nadaljnji pritisk staranja prebivalstva na javne finance.

3 POKOJNINA : PLAČA

≈ 57 % - projektno izhodišče

Kazalnik uporabljamo previdno. Pred normativno uporabo morata biti natančno določena števec in imenovalec: bruto/neto ter obravnava sorazmernih in delnih pokojnin.

4 DAVČNO-PRISPEVNI KLIN

45,3 % (Slovenija, 2025)

OECD: samski zaposleni brez otrok pri povprečni plači. Problem Slovenije ni le višina obremenitve, temveč tudi njena struktura.

KAJ PREDLAGAMO?

- PIZ danes: 15,50 % + 8,85 % = 24,35 %.
- Cilj: 12,175 % + 12,175 % = 24,35 %.
- Postopen prehod z varovalkami za konkurenčnost in javne finance.
- Varovalka 60 % in dolgoročni cilj 2/3 ob trajnih virih.

Viri: ZPIZ, SURS, OECD Taxing Wages 2026, EC/EPC 2024 Ageing Report.

Infografika 1. Zakaj je sprememba potrebna - preverjena izhodišča za razpravo.

II.

MEDGENERACIJSKO RAVNOTEŽJE

Pokojninski sistem kot skupni dogovor zaposlenih, delodajalcev, upokojencev, države in prihodnjih generacij

2.1 Medgeneracijsko ravnotežje kot osrednje načelo

Pokojninski sistem ni samo finančni mehanizem za prenos sredstev od aktivnih k upokojenim. Je dolgoročni družbeni dogovor, v katerem vsaka generacija v času svoje aktivnosti prispeva k varnosti starejših in hkrati upravičeno pričakuje, da bo podoben sistem obstajal tudi zanjo. Zato njegove uspešnosti ni mogoče presojati samo po trenutnem saldu pokojninske blagajne, temveč tudi po pravičnosti porazdelitve bremen in pravic med generacijami.

2.2 Pet nosilcev istega ravnotežja

V središču analize je pet medsebojno povezanih skupin: zaposleni, delodajalci, upokojenci, država in prihodnje generacije. Zaposleni potrebujejo konkurenčen neto dohodek in zaupanje, da bodo njihovi prispevki ustvarjali ustrezne prihodnje pravice. Delodajalci potrebujejo predvidljivo in konkurenčno stroškovno okolje. Upokojenci potrebujejo pokojnine, ki ohranjajo dostojen položaj glede na razvoj življenjskega standarda. Država mora zagotavljati stabilnost sistema in javnih financ. Prihodnje generacije pa ne smejo prevzeti obveznosti, ki jih sedanja generacija ni pripravljena financirati na vzdržen način.

2.3 Ravnotežje ne pomeni enakosti vseh bremen

Medgeneracijsko ravnotežje ne pomeni, da morajo vsi v vsakem trenutku prispevati enako ali prejemati enako. Pomeni, da so razlike utemeljene, pregledne in dolgoročno vzdržne. Sistem mora upoštevati razlike v dohodkih, delovni dobi, prispevkih, socialnih tveganjih in demografskih razmerah, vendar pri tem ne sme ustvarjati trajnih neravnotežij, ki bi eno skupino sistematično postavljala v slabši položaj.

2.4 Model 50 : 50 kot vprašanje horizontalne pravičnosti

Predlagano razmerje 50 : 50 se nanaša na delitev obstoječega prispevnega bremena PIZ med zaposlenega in delodajalca. Skupna stopnja ostaja 24,35 %, zato model sam po sebi ne ustvarja dodatnega prihodka ZPIZ. Njegov namen je preveriti pravičnejšo razdelitev financiranja istega socialnega zavarovanja med delo in delodajalsko stran. Zato 50 : 50 ni ukrep za neposredno zviševanje pokojnin, temveč reforma strukture bremena.

2.5 Varovalka 60 % kot vprašanje ustreznosti

Druga raven medgeneracijskega ravnotežja je ustreznost pokojnin. Če povprečna starostna pokojnina daljše obdobje relativno zaostaja za primerljivo povprečno plačo, se položaj upokojene generacije v razdelitvi ustvarjenega dohodka slabša. Predlagana varovalka 60 % je zato zamišljena kot sistemski cilj, ki bi preprečeval nadaljnje relativno drsenje, ne pa kot avtomatično individualno jamstvo za vsako posamezno pokojnino.

2.6 Cilj 2/3 kot dolgoročna razvojna smer

Približevanje razmerju dveh tretjin med povprečno starostno pokojnino in primerljivo povprečno plačo je bistveno zahtevnejši dolgoročni cilj. Dosegljiv je le, če ga podpirajo rast

produktivnosti in dodane vrednosti, visoka zaposlenost, rast prispevnih osnov, učinkovito pobiranje prispevkov ter po potrebi dodatni trajni in pregledni viri financiranja. Cilj 2/3 zato ni obljuba brez pogojev, ampak razvojna smer, ki jo je treba sproti preverjati glede na gospodarske in demografske možnosti.

2.7 Konkurenčnost in socialna varnost nista nasprotji

Socialno vzdržen sistem brez konkurenčnega gospodarstva nima dovolj močne finančne osnove. Konkurenčno gospodarstvo brez socialne stabilnosti pa dolgoročno izgublja zaupanje, človeški kapital in družbeno kohezijo. Monografija zato zavrača izbiro med gospodarstvom in socialno varnostjo kot lažno dilemo. Naloga politike je iskati kombinacijo, pri kateri rast produktivnosti, višji neto dohodki, vzdržni stroški dela in primerne pokojnine krepijo drug drugega.

2.8 Medgeneracijska pravičnost zahteva širšo prispevno disciplino

Ravnotežja ni mogoče graditi samo s spreminjanjem prispevnih stopenj redno zaposlenih. Pomembni so tudi delo na črno, siva ekonomija, različne oblike dela z nizkimi prispevnimi osnovami ter razmerje med plačanimi prispevki in prihodnjimi pravicami. Če del ekonomskih aktivnosti ostaja zunaj polnega prispevnega sistema, se breme nesorazmerno prenaša na tiste, ki prispevke plačujejo v celoti, hkrati pa se v prihodnosti povečujejo tveganja nizkih pokojnin.

2.9 Odgovornost sedanje generacije do prihodnjih

Vsaka reforma mora prestati preprost preizkus: ali izboljšuje položaj danes, ne da bi ustvarjala nesorazmerno večje obveznosti jutri. To velja tako za zviševanje pravic brez trajnih virov kot za pretirano varčevanje, ki bi zmanjšalo prihodnjo produktivnost, zaposlenost ali socialno stabilnost. Medgeneracijska odgovornost zato zahteva dolgoročno presojo učinkov in jasno priznanje, kdo posamezen ukrep financira.

2.10 Družbeni dogovor namesto navijaške razprave

Ker pokojninski sistem presega mandat ene vlade, je njegova stabilnost odvisna od širšega zaupanja. Trajnejše spremembe potrebujejo podatkovno podprto razpravo med državo, delodajalci, zaposlenimi, upokojenci, stroko in predstavniki mlajših generacij. Cilj ni popolno soglasje o vsaki podrobnosti, temveč dovolj širok dogovor o smeri, pravilih in varovalkah, da se sistem ne spreminja iz mandata v mandat brez dolgoročne strategije.

OSREDNJA LOGIKA MONOGRAFIJE

50 : 50 = pravičnejša struktura prispevnega bremena

60 % = varovalka ustreznosti pokojnin

2/3 = dolgoročni razvojni cilj

Vse tri ravni povezuje isti pogoj: gospodarska, fiskalna in medgeneracijska vzdržnost.

Sklep II. poglavja

Medgeneracijsko ravnotežje je merilo, po katerem je treba presojati vse nadaljnje predloge v monografiji. Nobena rešitev ni dobra samo zato, ker koristi eni skupini. Vzdržna je šele takrat, ko so njene koristi, stroški in tveganja pregledno razdeljeni, ko ne spodkopava gospodarske osnove sistema in ko prihodnjim generacijam pušča dovolj prostora za lastne razvojne odločitve.

III.

PRISPEVNA STRUKTURA

Slovenska ureditev in mednarodno primerljiv pogled na delitev pokojninskega prispevnega bremena

3.1 Zakaj je struktura prispevkov pomembna

Višina skupnega pokojninskega prispevka pove, koliko sredstev sistem zbere iz dela, ne pove pa, kako je to breme razdeljeno med zaposlenega in delodajalca. Prav ta razdelitev vpliva na neto dohodek zaposlenega, strošek dela za delodajalca ter na občutek pravičnosti sistema. Zato je treba pri primerjavah ločiti dve vprašanji: skupno prispevno stopnjo in porazdelitev bremena med obe strani.

3.2 Slovenija: 24,35 % skupaj, vendar izrazito asimetrična delitev

V Sloveniji znaša skupna stopnja prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje 24,35 % bruto plače. Zaposleni prispeva 15,50 %, delodajalec 8,85 %. To pomeni, da zaposleni nosi približno 63,7 % neposrednega prispevnega bremena PIZ, delodajalec pa približno 36,3 %. Predlog 50 : 50 skupne stopnje ne zvišuje: obe strani bi prispevali po 12,175 %, kar pomeni mehanski prenos 3,325 odstotne točke z zaposlenega na delodajalca.

Model	Zaposleni	Delodajalec	Skupaj	Delež bremena
Sedanja ureditev	15,50 %	8,85 %	24,35 %	63,7 % : 36,3 %
Predlog 50 : 50	12,175 %	12,175 %	24,35 %	50 % : 50 %

Vir/osnova: veljavne slovenske stopnje PIZ; matematični preračun modela 50 : 50.

3.3 Mednarodne primerjave: samo harmonizirani podatki

Prispevnih stopenj med državami ni dovoljeno primerjati zgolj po nacionalnih nazivih posameznih dajatev. Sistemi se razlikujejo po stebrih, zavarovalnih osnovah, zgornjih mejah, obveznih dodatnih shemah in po tem, katere socialne dajatve so vključene v posamezno kategorijo. Zato ima v tej monografiji prednost harmonizirana primerjava OECD za isto leto in isto definicijo. Če država v uporabljeni harmonizirani tabeli ni metodološko primerljiva, je ne vključujemo samo zato, da bi bila primerjava številčnejša.

3.4 Izbrane primerljive države

Za glavni mednarodni prikaz uporabljamo Slovenijo ter izbrane države z dovolj primerljivo in preverjeno OECD podatkovno osnovo. Namen primerjave ni iskati države, ki bi 'dokazala' pravilnost predloga, temveč pokazati, da so razmerja med prispevkom zaposlenega in delodajalca v Evropi lahko zelo različna. Nemčija je primer skoraj simetrične delitve, Avstrija večji del bremena nalaga delodajalcu, Italija pa še izraziteje. Slovenija je med izbranimi državami posebna predvsem po tem, da večji del pokojninskega prispevka neposredno nosi zaposleni.

Država	Zaposleni (%)	Delodajalec (%)	Skupaj (%)
Slovenija	15,50	8,85	24,35
Avstrija	10,25	12,55	22,80
Nemčija	9,30	9,30	18,60
Italija	9,19	23,81	33,00

Metodološko pravilo: v končni objavi se tabela veže na harmonizirano OECD primerjavo 2024; nacionalne posebnosti se razlagajo ločeno.

3.5 Zakaj Hrvaške ne uporabljamo v glavnem harmoniziranem prikazu

Hrvaški pokojninski sistem je za vsebinsko razumevanje zanimiv, vendar ga v glavni harmonizirani OECD primerjavi namenoma ne uporabljamo, kadar ni zajet z isto metodologijo kot druge prikazane države. Nacionalni podatek 20 % združuje 15 % prispevka za prvi in 5 % za drugi pokojninski steber, ki se odtegujeta iz bruto plače zaposlenega; to samo po sebi še ne pomeni, da delodajalec na Hrvaškem nima drugih socialnih obremenitev. Tak podatek je zato lahko pojasnjevalen, ne sme pa se brez opozorila postaviti ob harmonizirane OECD stopnje drugih držav.

Pomembno pojasnilo: Hrvaška ima drugačno strukturo socialnih prispevkov. Obvezni pokojninski prispevek v višini 20 % se odteguje iz bruto plače zaposlenega (praviloma 15 % I. steber + 5 % II. steber), medtem ko delodajalec na svojo osnovo plača 16,5 % prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje. Zato Hrvaške ni pravilno primerjati s Slovenijo samo po delitvi PIZ, ne da bi hkrati pokazali tudi zdravstveni prispevek.

3.6 Prispevna stopnja ni isto kot celotni davčni klin

Pokojninski prispevek je samo del celotne obremenitve dela. Za presojo konkurenčnosti je treba upoštevati tudi druge socialne prispevke in dohodnino. Zato bo monografija pozneje ločeno obravnavala davčni klin in njegovo strukturo. To preprečuje napačen sklep, da država z nižjo pokojninsko prispevno stopnjo nujno tudi manj obremenjuje delo kot celoto.

3.7 Kaj mednarodna primerjava pove – in česa ne

Primerjava pokaže, da slovenska razdelitev 15,50 % : 8,85 % ni edini možni način financiranja pokojninskega zavarovanja in da je simetrična ali bolj delodajalsko obremenjena struktura v evropskih sistemih povsem mogoča. Ne dokazuje pa sama po sebi, da je model 50 : 50 optimalen za Slovenijo. To je treba presoditi skupaj z neto učinki za zaposlene, dodatnim stroškom delodajalcev, produktivnostjo, konkurenčnostjo, javnim sektorjem in javnofinančnimi učinki.

3.8 Prispevna pravičnost zahteva tudi široko osnovo

Razprava o pravičnosti ne more ostati omejena na redno zaposlene. Delo na črno, siva ekonomija, različne oblike dela z nizkimi prispevnimi osnovami in vrzeli v pobiranju prispevkov zmanjšujejo skupno osnovo sistema ter povečujejo pritisk na tiste, ki prispevke plačujejo v celoti. Dolgoročna reforma mora zato povezati pravičnejšo delitev stopenj z učinkovitejšim pobiranjem in pregledom prispevnih osnov.

KLJUČNA UGOTOVITEV III. POGLAVJA

Slovenija nima izjemno visoke skupne stopnje PIZ samo zaradi modela delitve, ima pa izrazito asimetrično porazdelitev bremena med zaposlenega in delodajalca.

Model 50 : 50 zato spreminja STRUKTURO bremena, ne njegove skupne stopnje.

Sklep III. poglavja

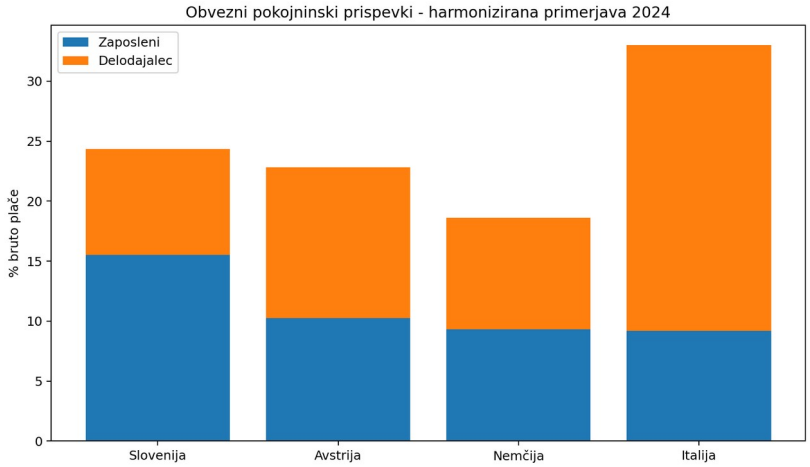
Mednarodne primerjave so koristne le, če so metodološko primerljive. Na tej podlagi je mogoče utemeljeno reči, da je slovenska delitev pokojninskega prispevka izrazito nagnjena na stran zaposlenega in da model 50 : 50 predstavlja legitimno reformno možnost za nadaljnjo analizo. Ali je tudi gospodarsko in fiskalno izvedljiv, pa je vprašanje naslednjih poglavij.

3.9 RAZŠIRJENA MEDNARODNA PRIMERJAVA – KAJ NAM POVEJO DRUGE DRŽAVE

Mednarodna primerjava ima v tej monografiji dvojni namen: najprej pokaže, da slovenska razdelitev pokojninskega prispevnega bremena ni edina mogoča ureditev; nato pa opozori, da posameznega kazalnika ni dovoljeno razlagati ločeno od celotnega davčno-prispevnega in pokojninskega sistema. Zato so spodnji prikazi ločeni na pokojninske prispevke, celotni davčni klin in pokojninske izdatke v BDP.

Država	Zaposleni (%)	Delodajalec (%)	Skupaj (%)	Razmerje bremena
Slovenija	15,50	8,85	24,35	63,7 : 36,3
Avstrija	10,25	12,55	22,80	45,0 : 55,0
Nemčija	9,30	9,30	18,60	50,0 : 50,0
Italija	9,19	23,81	33,00	27,8 : 72,2

Tabela 3A. Obvezni pokojninski prispevki za zasebni sektor pri povprečni plači – harmonizirana primerjava OECD, 2024.

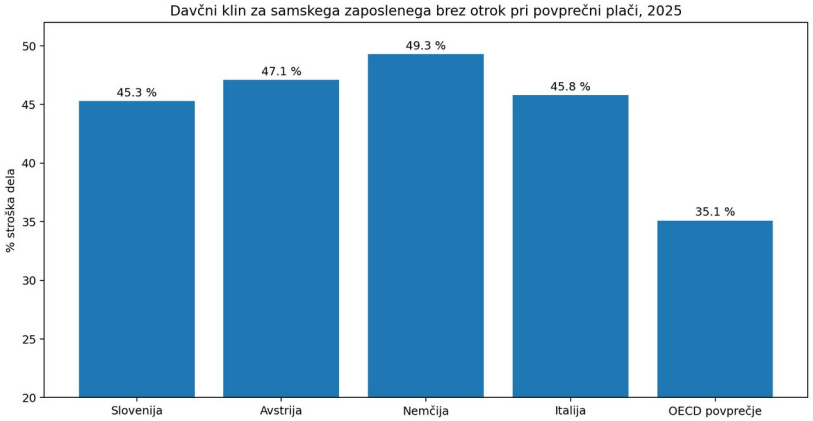

Graf 3A. Struktura obveznih pokojninskih prispevkov. Vir: OECD, Pensions at a Glance 2025, tabela 8.1 (podatki 2024).

Analitični pomen: Slovenija je med prikazanimi državami posebna po tem, da večino neposrednega pokojninskega prispevka nosi zaposleni. Nemčija kaže simetrično delitev, Avstrija in Italija pa večji delež nalagata delodajalcu. To ne dokazuje, da je 50 : 50 samodejno optimalen model, potrjuje pa, da je takšna delitev evropsko povsem realna in legitimna možnost.

Država	Davčni klin 2025 (% stroška dela)
Nemčija	49,3
Italija	45,8
Avstrija	47,1
Slovenija	45,3
OECD povprečje	35,1

Tabela 3B. Davčni klin - samski zaposleni brez otrok pri povprečni plači. Vir: OECD Taxing Wages 2026, podatki 2025.

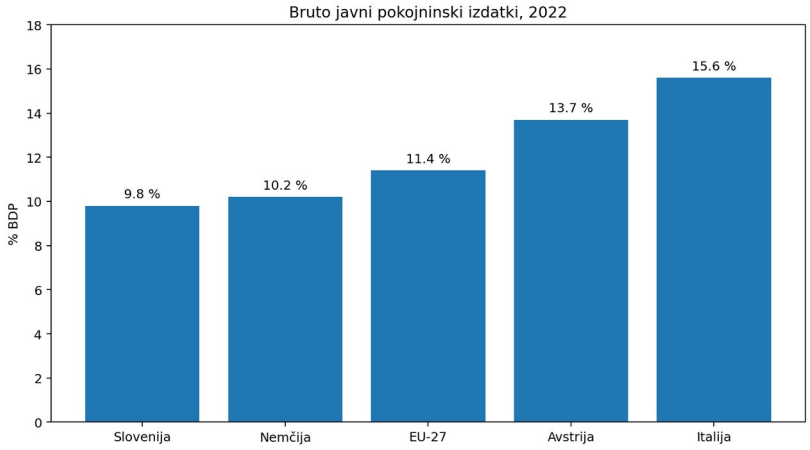

Graf 3B. Davčni klin 2025. Kazalnik vključuje dohodnino ter prispevke zaposlenega in delodajalca, zmanjšane za denarne transferje.

Analitični pomen: Slovenija ima visok davčni klin, vendar je pri primerjanem standardnem profilu nižji od Nemčije, Italije in Avstrije. Teža slovenskega problema zato ni samo v skupni obremenitvi dela, temveč tudi v njeni strukturi: relativno velik del neposrednega prispevnega bremena je na zaposlenem. Predlog 50 : 50 je zato predvsem strukturna prerazporeditev in ga je treba presojati skupaj z učinki na strošek dela, neto dohodek in produktivnost.

Država / območje	**Bruto javni pokojninski izdatki 2022 (% BDP)**
Slovenija	9,8
Nemčija	10,2
EU-27	11,4
Avstrija	13,7
Italija	15,6

Tabela 3C. Bruto javni pokojninski izdatki kot delež BDP. Vir: European Commission & EPC, 2024 Ageing Report, podatki 2022.

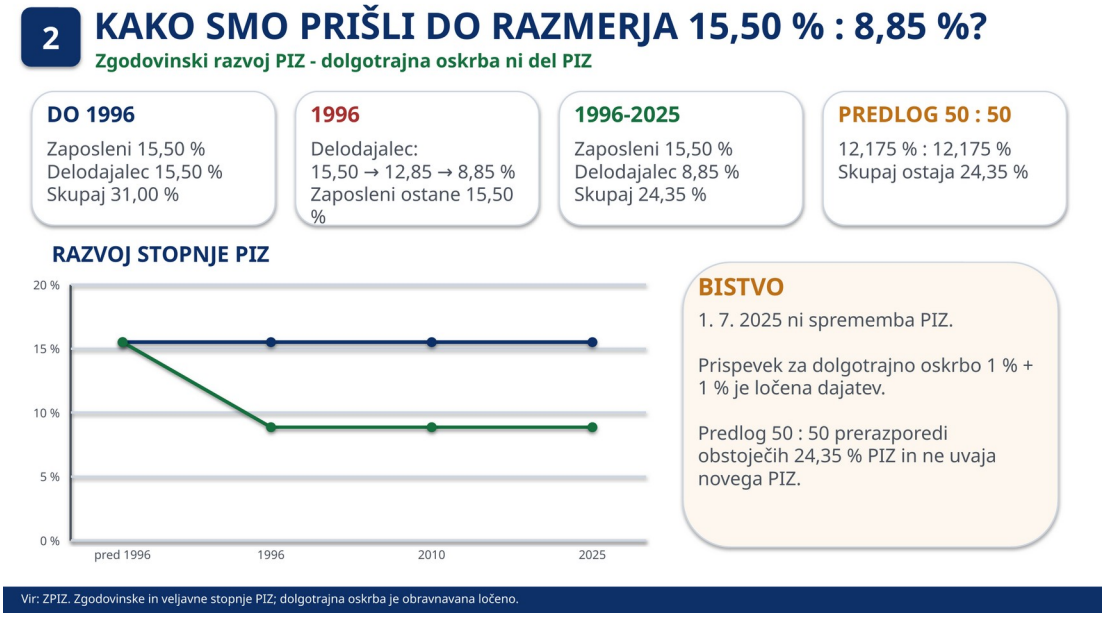

Graf 3C. Pokojninski izdatki v BDP – harmonizirana primerjava.

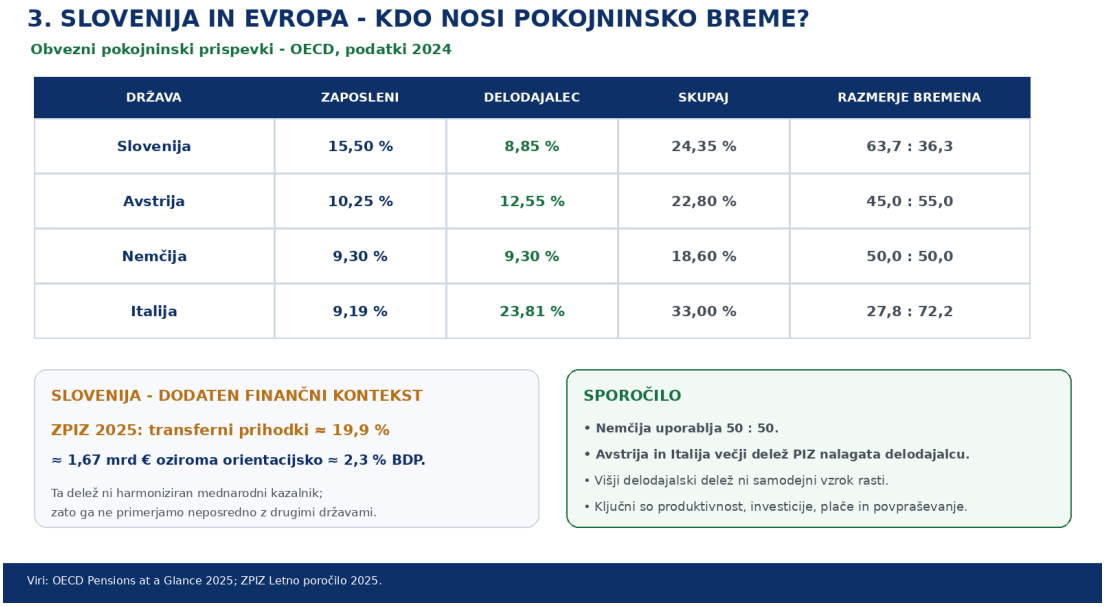
Analitični pomen: Slovenija v tej primerjavi za javne pokojnine ne namenja največjega deleža BDP. To samo po sebi ne ustvarja fiskalnega prostora za avtomatično zviševanje pokojnin, vendar je pomembno za javno razpravo: vprašanje ustreznosti pokojnin je treba presojati skupaj z demografijo, produktivnostjo, zaposlenostjo in celotno strukturo javnih financ.

PREDLOG, KI IZHAJA IZ PRIMERJAVE

1) ohraniti skupno stopnjo PIZ 24,35 % in strokovno preveriti fazni prehod na 12,175 % : 12,175 %; 2) davčni klin spremljati kot ločen kazalnik konkurenčnosti; 3) ustreznost pokojnin in izdatke v BDP spremljati po harmonizirani metodologiji; 4) vsak nadaljnji korak vezati na produktivnost, zaposlenost, stroške dela na enoto proizvoda in javnofinančno vzdržnost.

Infografika 2. Zgodovinski razvoj PIZ - od razmerja pred 1996 do današnjih 15,50 % : 8,85 %.

Infografika 3. Slovenija in Evropa - harmonizirana primerjava pokojninskih prispevkov.

3.10 KAJ SE LAHKO NAUČIMO OD DRŽAV, KJER VEČJI DELEŽ PIZ NOSI DELODAJALEC

OECD-jeva harmonizirana primerjava za leto 2024 pokaže različne evropske porazdelitve pokojninskega bremena: v Nemčiji je javni prispevek razdeljen 9,30 % : 9,30 %, v Avstriji 10,25 % : 12,55 %, v Italiji pa 9,19 % : 23,81 %. Slovenija je obrnjena v drugo smer: 15,50 % : 8,85 %. Primerjava potrjuje, da večji delodajalski delež ni neobičajen evropski model; ne dokazuje pa samodejne vzročne zveze med višjim delodajalskim prispevkom in višjim BDP.

Za naš predlog je pomembnejša ekonomska povezava: če prerazporeditev ob nespremenjeni skupni stopnji PIZ poveča neto razpoložljivi dohodek zaposlenih, lahko del tega dohodka poveča domače povpraševanje. Če podjetja na dodatno povpraševanje odgovorijo z večjo proizvodnjo, investicijami, produktivnostjo in zaposlovanjem, se širijo davčne in prispevne osnove. To je transmisijski mehanizem Sheme 7A. Države z večjim delodajalskim deležem so zato za Slovenijo pomemben dokaz izvedljivosti drugačne strukture bremena, ne pa dokaz, da višji prispevki sami ustvarjajo rast.

POLITIČNO-EKONOMSKI SKLEP: cilj 50 : 50 ni preprosto prenesti strošek na podjetja, ampak doseči bolj uravnoteženo delitev ob hkratnem razvojnem dogovoru: višji razpoložljivi dohodek, produktivnost, investicije, kakovostna delovna mesta in merjenje dejanskih povratnih učinkov.

Metodološka opomba: pokojninski prispevki, davčni klin in javni pokojninski izdatki so trije različni kazalniki. V monografiji jih zato prikazujemo ločeno in jih ne seštevamo ali neposredno enačimo.

IV.

POKOJNINSKI SISTEM

Finančna osnova, razmerje med zavarovanci in uživalci ter dolgoročni demografski pritisk

4.1 Pokojninski sistem je predvsem sistem tekočega medgeneracijskega financiranja

Slovenski obvezni pokojninski sistem temelji pretežno na načelu sprotnega financiranja: prispevki sedanjih zavarovancev in delodajalcev financirajo velik del tekočih pokojninskih obveznosti. Zato stabilnost sistema ni odvisna samo od zakonsko določene prispevne stopnje, ampak predvsem od števila zavarovancev, višine njihovih prispevnih osnov, zaposlenosti, rasti plač in produktivnosti ter od števila in strukture uživalcev pravic.

4.2 ZPIZ se ne financira samo iz prispevkov

Po podatkih za leto 2025 so skupni prihodki ZPIZ znašali približno 8,375 milijarde evrov. Davčni prihodki, predvsem prispevki, so predstavljali 79,6 % oziroma približno 6,666 milijarde evrov. Transferni prihodki so predstavljali 19,9 % oziroma približno 1,667 milijarde evrov, drugi prihodki pa 0,5 %. Pomembno je, da transfernih prihodkov ne enačimo v celoti z neposrednim proračunskim primanjkljajem pokojninske blagajne, saj vključujejo predvsem tekoče in dodatne obveznosti državnega proračuna ter sredstva KAD.

Vir prihodkov ZPIZ 2025	Delež	Ocenjeni znesek
Davčni prihodki – predvsem prispevki	79,6 %	6,666 mrd €
Transferni prihodki	19,9 %	1,667 mrd €
Drugi prihodki	0,5 %	0,042 mrd €
SKUPAJ	100 %	8,375 mrd €

Vir: ZPIZ 2025. Zneski so za prikaz zaokroženi.

4.3 Razmerje zavarovanci : uživalci je ključen indikator

Za sistem sprotnega financiranja je pomembno, koliko zavarovancev s prispevki podpira enega uživalca pokojnine. Po očiščeni in preverjeni seriji je razmerje znašalo 1,57 v letu 2023, 1,55 v letu 2024 in 1,53 v letu 2025. To pomeni, da se je po ugodnejšem obdobju razmerje v zadnjih dveh letih nekoliko poslabšalo. Posameznega leta ne smemo dramatizirati, smer pa je pomembna, ker se lahko ob staranju prebivalstva dolgoročno povečuje pritisk na aktivno generacijo in javne finance.

Leto	Zavarovanci na enega uživalca
2010	1,60
2023	1,57
2024	1,55
2025	1,53
2035*	≈ 1,4

* 2035: orientacijska scenarijska ocena za prikaz smeri; ni uradna napoved ZPIZ in zahteva aktuarsko preveritev po novi reformi.

4.4 Demografija ni edini odgovor

Staranje prebivalstva je temeljni dolgoročni pritisk, vendar ga ni smiselno obravnavati kot usodo, na katero politika nima vpliva. Na prihodke sistema vplivajo tudi stopnja zaposlenosti, vključevanje starejših v delo, kakovost delovnih mest, priseljevanje in vključevanje na trg dela, rast realnih plač, produktivnost, prispevna disciplina ter obseg sive ekonomije. Enako število zavarovancev lahko pri višji dodani vrednosti in višjih prispevnih osnovah ustvari bistveno močnejšo finančno osnovo.

4.5 Pokojninski izdatki kot delež BDP zahtevajo primerljiv mednarodni pogled

Delež pokojninskih izdatkov v BDP je uporaben kazalnik, vendar le ob enotni definiciji. Zato v končni monografiji uporabljamo harmonizirano OECD/evropsko podlago in ne mešamo različnih nacionalnih statistik. Slovenija danes ni država z najvišjim deležem pokojninskih izdatkov v BDP med primerjanimi evropskimi državami. To pa ne pomeni, da dolgoročnega pritiska ni: projekcije kažejo, da se lahko zaradi staranja prebivalstva slovenski delež v prihodnjih desetletjih občutno poveča.

4.6 Projekcija ni napoved

Dolgoročne projekcije do sredine stoletja in pozneje so scenariji, izdelani ob določenih demografskih, gospodarskih in zakonodajnih predpostavkah. Njihova vrednost ni v tem, da bi natančno napovedale prihodnost, ampak da pokažejo smer in velikost možnega pritiska, če se ključni parametri razvijajo skladno s predpostavkami. Zato so v tej monografiji projekcijski podatki vedno jasno ločeni od realiziranih podatkov.

4.7 Višji prispevki niso edina pot do večje vzdržnosti

Če bi dolgoročne izzive reševali samo z zviševanjem skupnih prispevnih stopenj, bi lahko povečali strošek dela in zmanjšali konkurenčnost. Če bi jih reševali samo z nižanjem pravic, bi povečali tveganje revščine in poslabšali medgeneracijsko zaupanje. Vzdržnejša pot je kombinacija višje produktivnosti in zaposlenosti, širših in bolje pobranih prispevnih osnov, primerne upokojitvene politike, gospodarske rasti ter premišljenih trajnih virov financiranja.

4.8 Model 50 : 50 sam ne rešuje finančne bilance ZPIZ

To razlikovanje je za celotno monografijo bistveno. Ker skupna stopnja PIZ pri modelu 50 : 50 ostaja 24,35 %, sama prerazporeditev med zaposlenega in delodajalca neposredno ne poveča skupnih prihodkov ZPIZ. Reforma spreminja porazdelitev bremena in neto položaj zaposlenega ter strošek delodajalca. Financiranje višjih pokojninskih ciljev – varovalke 60 % in dolgoročnega cilja 2/3 – zato zahteva ločeno obravnavo trajnih virov.

4.9 Podatkovna previdnost za leti 2024 in 2025

Ker so nekateri najnovejši letni podatki ob prvi objavi lahko še začasni, dopolnjeni ali pozneje revidirani, monografija uporablja podatkovni presečni datum in izrecno navaja, da izhaja iz trenutno objavljenih in preverljivih podatkov. To je posebej pomembno pri letu 2025 in pri kazalnikih, katerih dokončne serije institucije objavijo z zamikom. Morebitna poznejša statistična revizija ne spreminja metodološkega pristopa, lahko pa spremeni posamezno številčno vrednost.

KLJUČNA UGOTOVITEV IV. POGLAVJA
Pokojninska vzdržnost ni ena sama številka.

PRIHODKI = prispevne osnove × zaposlenost × prispevna disciplina + drugi sistemski viri
PRITISK = število in struktura uživalcev + raven pravic + demografski razvoj

Model 50 : 50 spreminja delitev prispevnega bremena, ne pa sam po sebi skupnega prihodka ZPIZ.

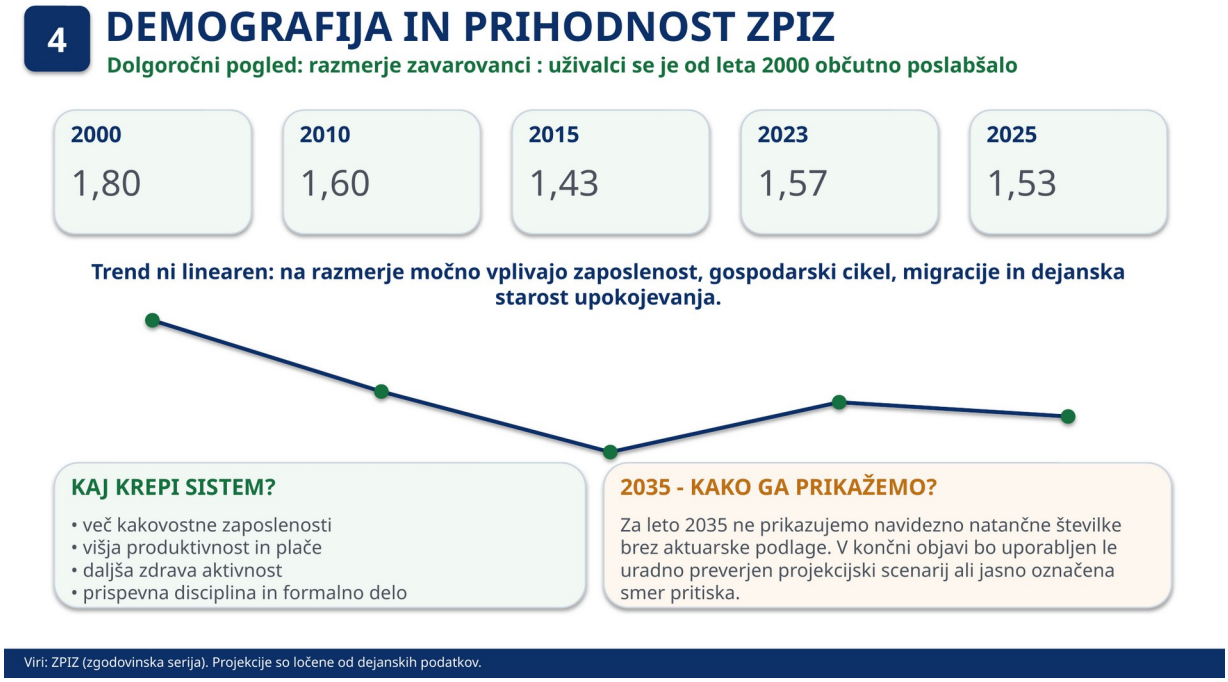
Sklep IV. poglavja

Slovenski pokojninski sistem je trenutno podprt z visoko zaposlenostjo in pomembnim obsegom prispevnih prihodkov, hkrati pa skoraj petina prihodkov ZPIZ prihaja iz transfernih virov. Razmerje med zavarovanci in uživalci se je v letih 2023–2025 znižalo z 1,57 na 1,53, dolgoročne projekcije pa opozarjajo na demografski pritisk. Zato mora biti reforma večdimenzionalna: pravičnejša delitev bremena je lahko njen del, ne more pa nadomestiti politike produktivnosti, zaposlenosti, prispevne discipline in trajnega financiranja pokojninskih pravic.

4. DEMOGRAFIJA IN PRIHODNOST ZPIZ

2000	2010	2015	2023	2025	2035
1,80	1,60	1,43	1,57	1,53	projekcijski pritisk ↓
dejansko	dejansko	dejansko	dejansko	dejansko	brez lažne natančnosti

Dolgoročni trend se je od leta 2000 močno poslabšal, vendar ni linearen: nanj vplivajo zaposlenost, migracije, dejanska upokojitvena starost in reformni ukrepi. Leto 2035 je zato prikazano kot projekcijski pritisk, ne kot uradna točkovna napoved.

Infografika 4. Demografija in prihodnost ZPIZ - razmerje zavarovanci : uživalci in širši dejavniki vzdržnosti.

V.

MODEL 50 : 50

Pravičnejša razdelitev obstoječega prispevnega bremena ob nespremenjeni skupni stopnji PIZ

5.1 Jedro predloga

Predlog modela 50 : 50 izhaja iz preprostega načela: če pokojninsko in invalidsko zavarovanje predstavlja skupno socialno odgovornost zaposlenega in delodajalca, je smiselno preveriti tudi bolj uravnoteženo delitev njegovega neposrednega prispevnega bremena. Skupna stopnja PIZ ostaja 24,35 %. Spremeni se samo njena razdelitev: prispevek zaposlenega se zniža s 15,50 % na 12,175 %, prispevek delodajalca pa zviša z 8,85 % na 12,175 %.

Model	Zaposleni	Delodajalec	Skupaj
Sedanji sistem	15,50 %	8,85 %	24,35 %
Model 50 : 50	12,175 %	12,175 %	24,35 %
Sprememba	−3,325 o. t.	+3,325 o. t.	0,000 o. t.

5.2 Kaj model spremeni – in česa ne

Model neposredno razbremeni prispevek zaposlenega in v enakem odstotnem obsegu poveča prispevek delodajalca. Pri nespremenjeni bruto osnovi se skupni PIZ ne spremeni, zato sama prerazporeditev ne ustvarja dodatnega prihodka pokojninske blagajne. To je pomembna meja predloga: model 50 : 50 je reforma porazdelitve bremena, ne samostojen vir financiranja višjih pokojnin.

5.3 Mehanski učinek je linearen

Prenos 3,325 odstotne točke pomeni, da je mehanska mesečna razbremenitev zaposlenega enaka 3,325 % njegove bruto osnove; enak znesek predstavlja dodatni neposredni prispevek delodajalca. Pri bruto plači 1.500 € je to približno 49,88 €, pri 2.000 € 66,50 €, pri 2.500 € 83,13 € in pri 3.000 € 99,75 € mesečno. To še ni končni neto učinek na izplačilo zaposlenega, saj sprememba prispevkov vpliva tudi na dohodninsko osnovo.

Bruto plača	Mehanska razbremenitev zaposlenega	Dodatni PIZ delodajalca
1.500 €	49,88 €	49,88 €
2.000 €	66,50 €	66,50 €
2.500 €	83,13 €	83,13 €
3.000 €	99,75 €	99,75 €

Opomba: prikazan je mehanski prispevni učinek; končni neto učinek zaposlenega je nižji zaradi dohodnine.

5.4 Referenčni model pri povprečni bruto plači

Za osrednji mikromodel uporabljamo povprečno mesečno bruto plačo 2.536,03 € za leto 2025. Mehanski prenos 3,325 odstotne točke pri tej osnovi znaša približno 84,32 € mesečno. To je neposredno povečanje prispevnega stroška delodajalca in hkrati zmanjšanje prispevka zaposlenega. Vendar zaposlenemu celotnih 84,32 € ne ostane v netu, ker nižji prispevki povečajo obdavčljivo osnovo in s tem dohodnino.

5.5 Neto dohodek, dohodnina in strošek delodajalca morajo biti prikazani skupaj

To poglavje namenoma ne predstavlja samo 'višje neto plače'. Vsaka korist zaposlenega ima zrcalni stroškovni in fiskalni učinek. Referenčni davčno-prispevni model zato ločeno prikazuje: zmanjšanje prispevka zaposlenega, povečanje dohodnine zaradi višje davčne osnove, končno povečanje neto izplačila ter povečanje stroška delodajalca. Tak prikaz preprečuje vtis, da gre za ukrep brez stroška.

5.6 Davčni del referenčnega izračuna ostaja predmet zadnje neodvisne kontrole

Prispevni del modela je matematično neposredno preverljiv. Pri referenčni bruto plači so potrjene tudi ključne vhodne predpostavke davčnega modela. Ker pa je končni neto učinek odvisen od letnega obračuna dohodnine, profila davčnega zavezanca in pravil zaokroževanja, bo pred končnim čistopisom celoten davčni izračun še enkrat neodvisno ponovljen. Do takrat je referenčni neto rezultat modelni izračun in ne univerzalni znesek za vsakega zaposlenega.

5.7 Zakaj je postopni prehod pomemben

Prenos celotnih 3,325 odstotne točke v enem koraku bi za del delodajalcev pomenil občuten skok stroška dela. Zato je primernejši fazni prehod. Delovni triletni model predvideva približno tretjino prenosa na leto oziroma okoli 1,108 odstotne točke letno. Takšna izvedba omogoča podjetjem in javnemu sektorju prilagajanje ter državi sprotno preverjanje gospodarskih in fiskalnih posledic.

Faza	Zaposleni PIZ	Delodajalec PIZ	Skupaj
Izhodišče	15,500 %	8,850 %	24,350 %
1. korak	14,392 %	9,958 %	24,350 %
2. korak	13,283 %	11,067 %	24,350 %
3. korak / cilj	12,175 %	12,175 %	24,350 %

5.8 Prehod mora imeti varovalke

Koledar sam po sebi ni dovolj. Pred vsakim nadaljnjim korakom je treba preveriti vsaj rast produktivnosti, zaposlenost, gibanje plač, poslovne rezultate podjetij, stroškovno konkurenčnost, položaj delovno intenzivnih dejavnosti ter učinek na državni in občinske proračune. Če bi se gospodarske razmere pomembno poslabšale, mora biti mogoče naslednji korak odložiti, upočasniti ali prilagoditi.

5.9 Poseben položaj javnega sektorja in občin

Pri gospodarstvu višji prispevek delodajalca bremeni podjetje oziroma drugo organizacijo. V javnem sektorju pa isti mehanizem neposredno povečuje stroške proračunskih uporabnikov in s tem pritisk na državni proračun, občine ter druge javne blagajne. Zato makroekonomska presoja ne sme govoriti samo o 'strošku delodajalcev', ampak mora ločiti gospodarski in javnofinančni del prenosa.

5.10 Model 50 : 50 kot del širšega paketa

Predlog ima največ smisla, če je povezan z rastjo produktivnosti, razbremenjevanjem administrativnih ovir, učinkovitejšim pobiranjem prispevkov, zmanjševanjem sive ekonomije, pregledom posebnih prispevnih osnov ter ukrepi za višjo dodano vrednost. Sam prenos bremena brez širše razvojne politike bi lahko izboljšal neto položaj zaposlenih, vendar bi del problema samo prestavil na delodajalsko stran.

KLJUČNA UGOTOVITEV V. POGLAVJA
50 : 50 ni zvišanje skupnega PIZ.

15,50 % + 8,85 % = 24,35 %
↓
12,175 % + 12,175 % = 24,35 %

Gre za prenos 3,325 odstotne točke z zaposlenega na delodajalca.
Korist zaposlenega, dodatna dohodnina in strošek delodajalca morajo biti vedno prikazani skupaj.

Sklep V. poglavja

Model 50 : 50 je vsebinsko preprost, vendar ima pomembne porazdelitvene posledice. Zaposlenega razbremeni dela prispevka PIZ, delodajalcu pa za isti odstotni obseg poveča prispevno breme. Zato njegova utemeljenost ni odvisna samo od vprašanja pravičnosti, ampak od dejanskega učinka na neto dohodek, strošek dela, gospodarstvo, javni sektor in javne finance. Prav tem učinkom so namenjena naslednja poglavja.

Infografika 5. Model 50 : 50 - kaj se spremeni in kaj ostaja enako.

VI.

UČINEK NA ZAPOSLENE

Od nižjega prispevka PIZ do dejanskega neto učinka – brez poenostavljanja davčnega dela

6.1 Razbremenitev prispevka ni enaka povečanju neto plače

Najpomembnejša razlika pri razlagi modela 50 : 50 je med mehansko prispevno razbremenitvijo in končnim neto učinkom. Če se prispevek PIZ zaposlenega zniža za 3,325 odstotne točke, se za isti znesek zmanjšajo njegovi prispevki. Toda nižji prispevki povečajo osnovo za dohodnino, zato del razbremenitve prevzame višja dohodnina. Neto plača se poveča za manj, kot znaša samo zmanjšanje prispevka.

6.2 Referenčni zaposleni

Za preglednost uporabljamo referenčni model pri mesečni bruto plači 2.536,03 €, ki ustreza uporabljeni povprečni bruto plači za leto 2025. Davčni profil je namenoma standardiziran: zaposleni brez otrok in drugih posebnih olajšav, ob uporabi pravil dohodnine za leto 2026. Tak primer omogoča ponovljiv izračun, vendar ne predstavlja individualnega rezultata vsakega zaposlenega.

6.3 Pot denarja pri referenčnem modelu

Pri bruto plači 2.536,03 € se prispevki zaposlenega zaradi prenosa 3,325 odstotne točke mehansko zmanjšajo za približno 84,32 € mesečno. Modelni mesečni znesek dohodnine se hkrati poveča za približno 21,92 €, ker je davčna osnova višja. Razlika med obema učinkoma pomeni približno 62,40 € višje mesečno neto izplačilo v referenčnem modelu.

Postavka	Sedanji sistem	Model 50 : 50	Sprememba
Bruto plača	2.536,03 €	2.536,03 €	0,00 €
Prispevki zaposlenega brez OZP	585,82 €	501,50 €	−84,32 €
OZP	39,36 €	39,36 €	0,00 €
Dohodnina – modelni mesečni znesek	295,52 €	317,44 €	+21,92 €
Neto plača	1.615,33 €	1.677,73 €	+62,40 €

Modelni primer: bruto 2.536,03 €, brez otrok in posebnih olajšav; pravila 2026. Končni davčni obračun bo pred čistopisom še neodvisno ponovljen.

6.4 Kaj pomeni +62,40 €

V referenčnem primeru se neto plača poveča za približno 3,86 %. Na letni ravni bi ob dvanajstih enakih mesečnih izplačilih to pomenilo približno 749 € dodatnega neto dohodka. Gre za modelni red velikosti, ne za obljubljen univerzalni znesek. Dejanski učinek je odvisen od bruto plače, davčnega razreda, olajšav, družinskega položaja, drugih obdavčljivih dohodkov in končnega letnega poračuna dohodnine.

6.5 Dohodnina pomeni delni fiskalni povratni tok

Povečanje neto dohodka zaposlenega ni enako celotni prispevni razbremenitvi, ker se del prenosa vrne javnim financam prek višje dohodnine. V referenčnem primeru je od 84,32 € nižjega prispevka zaposlenega približno 21,92 € zajetih v višjem modelnem mesečnem znesku dohodnine, približno 62,40 € pa ostane v višjem netu. Ta odnos je pomemben tudi pri poznejši makroekonomski presoji, vendar ga ni dovoljeno preprosto množiti na vse zaposlene brez ustrezne mikrosimulacije populacije.

6.6 Učinek je odvisen od višine plače

Mehanski prispevni del je sorazmeren bruto osnovi: višja kot je bruto plača, večji je absolutni znesek prenosa 3,325 odstotne točke. Končni neto učinek pa ni povsem linearen, ker je slovenska dohodnina progresivna in ker se olajšave med zaposlenimi razlikujejo. Zato preprost odstotek ali en referenčni zaposleni ne moreta nadomestiti distribucijske analize po dohodkovnih razredih.

6.7 Neto korist je pomembna predvsem za razpoložljivi dohodek

Višji neto dohodek neposredno poveča razpoložljivi dohodek gospodinjstva. Del se lahko prelije v potrošnjo, del v varčevanje ali odplačevanje obveznosti. Zato ima ukrep potencialne sekundarne učinke na domače povpraševanje in davčne prihodke. Vendar teh učinkov v tej monografiji ne obravnavamo kot zagotovljene prihodke države, temveč kot scenarijske makroekonomske učinke, ki jih je treba ločiti od neposrednega računovodskega toka.

6.8 Korist zaposlenih ne sme prikriti stroška na drugi strani

Pri komunikaciji reforme bi bilo zavajajoče poudarjati samo približno 62 € višji neto pri referenčni plači. Isti model pri isti bruto osnovi pomeni približno 84,32 € višji mesečni prispevek delodajalca. Zato mora biti vsak prikaz koristi zaposlenega postavljen ob strošek delodajalca in ob dodatni dohodnino. Le tako je mogoče pošteno presojati celotno reformo.

6.9 Različni zaposleni – različni učinki

Posebno pozornost bo treba pri končni izvedbeni analizi nameniti zaposlenim z nizkimi plačami, minimalno plačo, vzdrževanimi družinskimi člani, invalidnostjo ali drugimi davčnimi olajšavami ter zaposlenim z višjimi dohodki. Cilj reforme ne sme biti zgolj povečanje povprečnega neta, temveč razumna porazdelitev koristi ob ohranjanju socialne in fiskalne pravičnosti.

6.10 Kaj mora biti preverjeno pred zakonodajnim predlogom

Pred dejanskim zakonodajnim postopkom je potrebna uradna ali neodvisna mikrosimulacija na reprezentativnih podatkih zaposlenih. Ta mora pokazati učinke po dohodkovnih decilih, družinskih tipih, sektorjih in različnih davčnih profilih. Referenčni izračun v tej monografiji je namenjen razumevanju mehanizma in reda velikosti; ni nadomestilo za populacijsko mikrosimulacijo.

KLJUČNA UGOTOVITEV VI. POGLAVJA
Pri referenčni bruto plači 2.536,03 €:

−84,32 € prispevkov zaposlenega
+21,92 € modelne dohodnine
= +62,40 € neto mesečno

Toda hkrati: +84,32 € mesečnega prispevnega stroška delodajalca.
Zato je treba korist zaposlenega vedno presojati skupaj z davčnim in stroškovnim učinkom.

Sklep VI. poglavja

Model 50 : 50 bi zaposlenim pri nespremenjeni bruto plači povečal neto dohodek, vendar ne za celotni znesek zmanjšanega prispevka. Del razbremenitve se zaradi višje davčne osnove prelije v dohodnino. Referenčni model pokaže mehanizem in red velikosti učinka, za končno zakonodajno presojo pa je nujna neodvisna mikrosimulacija različnih skupin zaposlenih. Naslednje poglavje zato enako podrobno obravnava drugo stran istega prenosa – delodajalce, gospodarstvo in javni sektor.

PREDLOG VLADI / POKOJNINSKI PRISPEVKI

Prispevki 50 : 50. Višji neto.

Enaka bruto plača. Enaka skupna prispevna stopnja.

Slovenija: danes in po predlogu

Delež prispevne osnove

Zaposleni	Delodajalec
15,50 %	8,85 %
↓ 12,175 %	↑ 12,175 %

Skupaj 24,35 % • prehod v treh letih

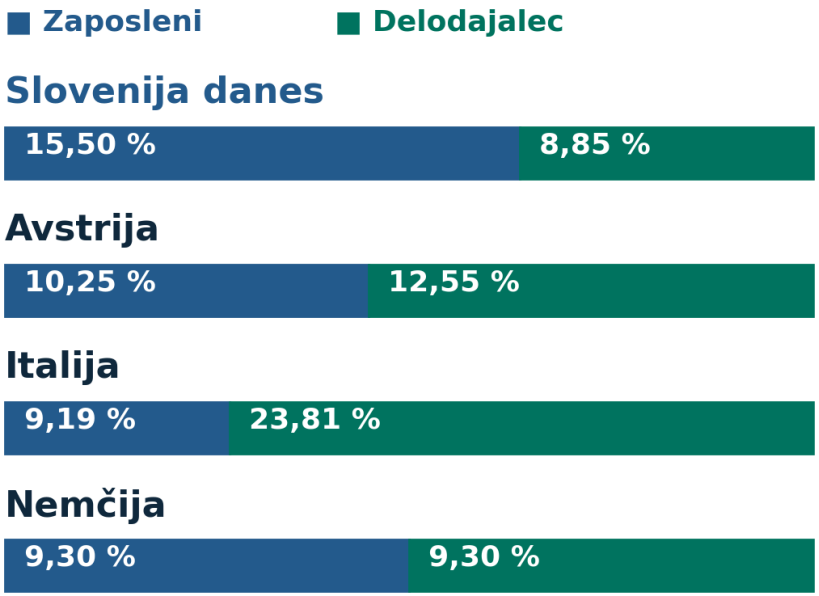
Primer: 2.536,03 € bruto mesečno

+62,40 €	+749 €
neto na mesec	neto na leto

Ocena pri 26 % mejni dohodnini in 12 plačah.
Prispevek zaposlenega se zmanjša za 84,32 €/mes.

Kdo nosi pokojninske prispevke?

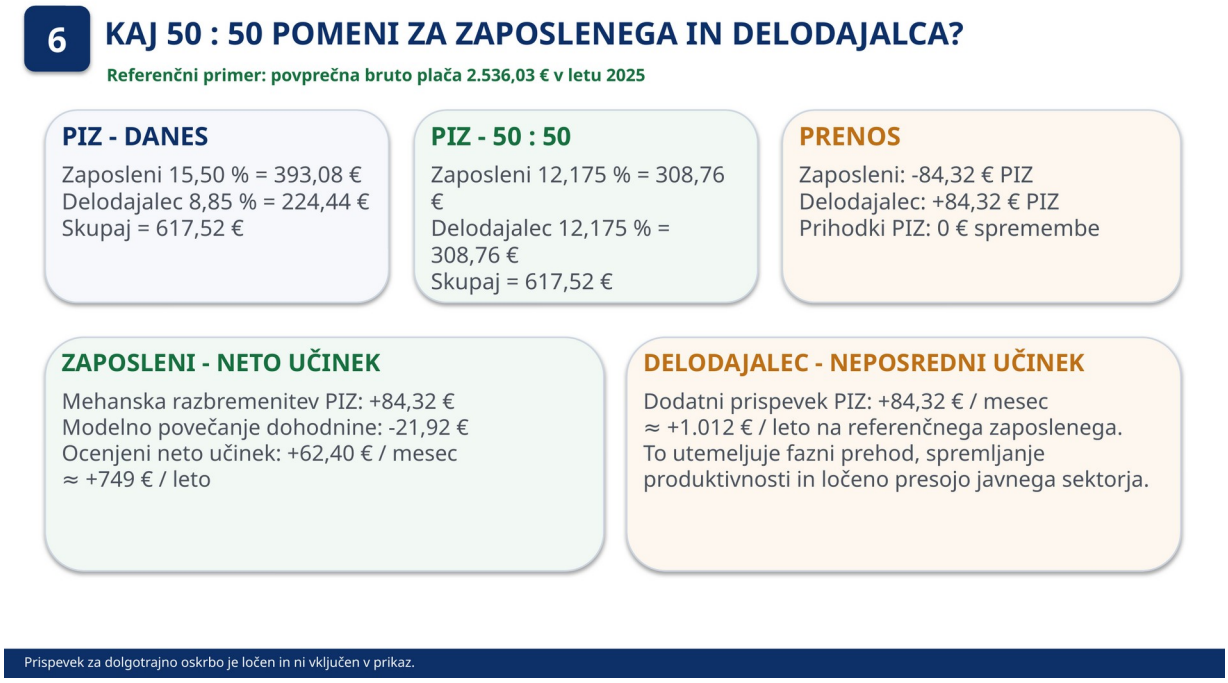
Nominalne stopnje (% prispevne osnove)

Dolžina trakov kaže delitev prispevka med stranema.

Vlada naj uravnoteži prispevke in zaposlenim pusti več od bruto plače.

Vir: OECD, Pensions at a Glance 2025, tabela 8.1 (stopnje za 2024). Primer za Slovenijo: lastni izračun.

Infografika 6. Referenčni učinek modela 50 : 50 na zaposlenega in delodajalca.

VII.

UČINEK NA DELODAJALCE IN GOSPODARSTVO

Strošek dela, konkurenčnost, produktivnost in javnofinančna razsežnost prenosa 50 : 50

7.1 Druga stran istega prenosa

Kar je pri modelu 50 : 50 razbremenitev zaposlenega, je na drugi strani dodatni prispevni strošek delodajalca. Pri nespremenjeni bruto plači se prispevek PIZ delodajalca poveča z 8,85 % na 12,175 %, torej za 3,325 odstotne točke. Zato reforme ni mogoče presojati samo skozi višji neto dohodek zaposlenih; enakovredno je treba oceniti sposobnost gospodarstva in javnega sektorja, da dodatni strošek preneseta brez škodljivih učinkov na zaposlenost, investicije in konkurenčnost.

7.2 Referenčni učinek na posameznega delodajalca

Pri referenčni bruto plači 2.536,03 € se prispevek PIZ delodajalca poveča za približno 84,32 € mesečno. Skupni strošek delodajalca se v uporabljenem modelu poveča z okoli 2.969,69 € na 3.054,01 €, kar pomeni približno 2,84 % povečanje celotnega stroška dela za tega referenčnega zaposlenega. Ta odstotek je primeren za ponazoritev mehanizma, ne pa kot univerzalna ocena za vsa podjetja in vse plačne strukture.

Postavka	Sedanji sistem	Model 50 : 50	Sprememba
Bruto plača	2.536,03 €	2.536,03 €	0,00 €
PIZ delodajalca	224,44 €	308,76 €	+84,32 €
Prispevki delodajalca skupaj	433,66 €	517,98 €	+84,32 €
Skupni strošek delodajalca	2.969,69 €	3.054,01 €	+84,32 € / +2,84 %

Referenčni model pri bruto plači 2.536,03 €. Davčno-prispevni model bo pred čistopisom še neodvisno kontroliran.

7.3 Makro obseg prenosa je velik, vendar je za zdaj scenarijski

Na ravni celotnega gospodarstva je znesek prenosa odvisen od dejanske letne mase bruto plač oziroma prispevnih osnov. Delovni scenariji uporabljajo mase 26, 28 in 30 milijard evrov. Pri prenosni stopnji 3,325 odstotne točke to pomeni približno 864,5 milijona, 931,0 milijona oziroma 997,5 milijona evrov letnega prenosa z zaposlenih na delodajalce. Matematika je neposredna, vendar osnova 26–30 milijard evrov ostaja scenarijska; pred končnim čistopisom jo je treba nadomestiti ali utemeljiti z neposredno verificiranim agregatom.

Scenarijska masa bruto plač	Prenosna stopnja	Letni prenos
26 mrd €	3,325 o. t.	864,5 mio €
28 mrd €	3,325 o. t.	931,0 mio €
30 mrd €	3,325 o. t.	997,5 mio €

SCENARIJ – ne dokončen uradni agregat. Pred čistopisom se uporabi verificirana masa prispevnih osnov oziroma bruto plač.

7.4 Skoraj milijarda evrov prenosa ni skoraj milijarda evrov novega stroška države

Pri makro številkah je treba strogo ločiti sektorje. Del prenosa bremenijo zasebna podjetja in druge tržne delodajalce, del pa državo, občine in druge javne delodajalce. Zato celotnega scenarijskega prenosa ni pravilno avtomatično enačiti niti s stroškom gospodarstva niti s stroškom državnega proračuna. Pred zakonodajnim predlogom mora biti masa plač razdeljena najmanj na zasebni sektor, državni javni sektor, občine in druge javne blagajne.

7.5 Učinek med podjetji ni enakomeren

Enaka sprememba prispevne stopnje ima zelo različne posledice glede na dejavnost. Podjetje z visoko dodano vrednostjo, visoko produktivnostjo in majhnim deležem stroškov dela v prihodkih jo lahko prenese bistveno lažje kot delovno intenzivna dejavnost z nizkimi maržami. Posebej občutljivi so lahko gostinstvo, trgovina, gradbeništvo, osebne storitve,

socialnovarstvene storitve in del proizvodnje, kjer stroški dela predstavljajo velik delež celotnih stroškov.

7.6 Konkurenčnost se ne meri samo s prispevno stopnjo

Strošek dela je pomemben dejavnik konkurenčnosti, vendar ni edini. Odločilni so tudi produktivnost, dodana vrednost na zaposlenega, kakovost infrastrukture, energija, dostop do kapitala, inovativnost, administrativno okolje in sposobnost podjetij, da strošek vključijo v višjo produktivnost ali cene. Zato povečanja prispevka delodajalca ni smiselno ocenjevati izolirano od razvojne politike gospodarstva.

7.7 Produktivnost mora postati osrednja varovalka reforme

Če rast stroška dela trajneje presega rast produktivnosti, se povečuje tveganje izgube stroškovne konkurenčnosti. Zato naj bo produktivnost ena ključnih izvedbenih varovalk faznega prehoda. Pred vsakim naslednjim korakom prenosa je smiselno preveriti realno rast produktivnosti, stroške dela na enoto proizvoda, zaposlenost, izvozno uspešnost in poslovne rezultate. Varovalka ni avtomatična ekonomska zakonitost, temveč predlagan mehanizem odgovorne izvedbe.

7.8 Možni odzivi delodajalcev

Delodajalci se lahko na višji strošek odzovejo različno: z višjo produktivnostjo, nižjimi drugimi stroški, počasnejšo rastjo bruto plač, višjimi cenami, nižjimi maržami, manj investicijami ali v skrajnem primeru z zmanjševanjem zaposlovanja. Kateri kanal bi prevladal, ni mogoče določiti zgolj z računovodsko enačbo. Prav zato je postopnost reforme pomembnejša od enkratnega prenosa celotnih 3,325 odstotne točke.

7.9 Višji neto dohodek lahko ustvari tudi povratne učinke

Del višjega neto dohodka zaposlenih se lahko vrne gospodarstvu prek domače potrošnje. To lahko poveča prihodke podjetij in posredno davčne prihodke, vendar je velikost učinka odvisna od deleža dodatnega dohodka, ki se porabi, od uvozne vsebine potrošnje, varčevanja ter širših gospodarskih razmer. Zato so pripravljeni povratni makroekonomski izračuni samo občutljivostni scenariji in ne napoved rasti BDP ali zagotovljen fiskalni prihodek.

7.9A EKONOMSKI KROG: OD VIŠJEGA NETA DO ŠIRŠE GOSPODARSKE OSNOVE

Osrednji ekonomski argument predloga ni, da se vsak evro višjega neto dohodka avtomatično spremeni v enak dodaten prihodek države. Mehanizem je posreden: višji razpoložljivi dohodek lahko poveča domačo potrošnjo; večje povpraševanje lahko poveča prodajo, proizvodnjo in investicije; ob ugodnem odzivu podjetij lahko sledijo višja zaposlenost, plače in produktivnost; širša gospodarska aktivnost pa povečuje davčne in prispevne osnove ter BDP.

Za odločanje je zato primerneje uporabljati razpon scenarijev kot eno samo številko. Pri multiplikatorju 1,3-1,5 mora biti jasno zapisano, da gre za občutljivostno predpostavko. Končni učinek je manjši, če se več dodatnega dohodka privarčuje ali porabi za uvoz, in večji, če se poraba prelije v domačo proizvodnjo, storitve, investicije in zaposlovanje.

KLJUČNA EKONOMSKA LOGIKA

višji neto dohodek -> več razpoložljivega dohodka -> več domačega povpraševanja -> več aktivnosti podjetij -> več zaposlovanja in produktivnosti -> širše davčne in prispevne osnove ->

višji BDP. Ta krog lahko del dodatnega stroška reforme povratno ublaži, ne more pa se vnaprej šteti kot zagotovljen fiskalni prihodek.

7.10 Javni sektor in občine zahtevajo ločen izračun

Pri javnem sektorju se višji prispevek delodajalca ne financira iz tržnih prihodkov, temveč pretežno iz državnega proračuna, občinskih proračunov in drugih javnih virov. Zato je treba pred izvedbo natančno oceniti dodatni strošek za državno upravo, šolstvo, zdravstvo, socialno varstvo, javne zavode in občine. Brez tega bi lahko reforma na eni strani povečala neto zaposlenih, na drugi pa ustvarila pritisk za dodatne proračunske prihodke ali zmanjšanje drugih javnih izdatkov.

Orientacijska ocena javnega sektorja. Javni sektor obsega približno 190.000 zaposlenih; starejši uradni opis plačnega sistema navaja več kot 4 mrd € letno za plače. Že na osnovi 4 mrd € bruto mase pomeni polni prenos 3,325 odstotne točke približno 133 mio € dodatnega PIZ letno. Ker se je masa plač do 2025 povečala, je dejanski učinek višji; končni zakon zato potrebuje uradni izračun iz plačnih evidenc MJU/MF.

Področje	Kaj zajeti	Formula	Opomba
Občine	občinske uprave in lokalni uporabniki	bruto masa × 3,325 %	ločiti občinske vire
Vzgoja in izobraževanje	vrtci, šole, univerze	bruto masa × 3,325 %	velik zaposlitveni sklop
Zdravstvo in sociala	javni zavodi	bruto masa × 3,325 %	ločiti ZZZS/proračun
Policija	policija in varnostni organi	bruto masa × 3,325 %	državni proračun
Slovenska vojska	obramba	bruto masa × 3,325 %	državni proračun
Sodstvo	sodišča, tožilstva	bruto masa × 3,325 %	državni proračun
Ministrstva in uprava	ministrstva, organi, upravne enote	bruto masa × 3,325 %	državni proračun
DZ in funkcionarji	DZ, DS in drugi organi	bruto masa × 3,325 %	manjši delež

7.11 Reforma mora biti razvojni dogovor, ne enostranski prenos

Model 50 : 50 je dolgoročno bolj prepričljiv, če je del širšega dogovora med državo, delodajalci in zaposlenimi. Prenos prispevnega bremena bi moral spremljati paket ukrepov za produktivnost, investicije, digitalizacijo, razvoj kadrov, učinkovitejšo javno upravo, zmanjševanje administrativnih bremen ter boljše pobiranje davkov in prispevkov. Tako bi bila reforma usmerjena v večjo dodano vrednost in pravičnejšo delitev ustvarjenega, ne zgolj v prerazporeditev obstoječega stroška.

7.12 Kaj mora pokazati končna presoja

Pred zakonodajnim predlogom mora neodvisna presoja odgovoriti najmanj na štiri vprašanja: kolikšna je dejanska masa prispevnih osnov; koliko prenosa odpade na zasebni in koliko na javni sektor; katere dejavnosti so najbolj izpostavljene; ter kako bi fazni prehod vplival na zaposlenost, produktivnost, investicije, cene in javne finance. Šele na tej podlagi je mogoče določiti realen časovni načrt in morebitne ciljno usmerjene varovalke.

KLJUČNA UGOTOVITEV VII. POGLAVJA
Model 50 : 50 ima realen strošek na delodajalski strani.

Pri referenčni bruto plači 2.536,03 €:
+84,32 € mesečno za delodajalca
= približno +2,84 % skupnega stroška dela.

Na makro ravni je prenos velik, vendar je trenutni obseg 865–998 mio € SCENARIJSKI. Končna odločitev zahteva verificirano maso plač, sektorsko razdelitev in gospodarske varovalke.

Sklep VII. poglavja

Pravičnejša delitev prispevnega bremena je lahko legitimni cilj, vendar ne sme ogroziti gospodarske osnove, iz katere se financirajo plače, prispevki in pokojnine. Zato model 50 : 50 zahteva postopnost, produktivnostne in konkurenčne varovalke ter ločeno presojo zasebnega in javnega sektorja. Reforma je smiselna le kot del širšega razvojnega dogovora, ki povezuje višji razpoložljivi dohodek zaposlenih z višjo dodano vrednostjo in vzdržnimi javnimi financami.

Infografika 7 / Shema 7A. Ekonomski transmisijski krog: od višjega neto dohodka do širše gospodarske in javnofinančne osnove.

VIII.

POKOJNINE IN NJIHOVA USTREZNOST

Od relativnega zaostajanja k varovalki 60 % in dolgoročnemu cilju dveh tretjin

8.1 Vzdržnost brez ustreznosti ni dovolj

Pokojninski sistem je lahko računovodsko vzdržen, pa kljub temu socialno neustrezen. Če pokojnine daljše obdobje rastejo počasneje od plač, se relativni položaj upokojencev slabša tudi takrat, ko se njihove pokojnine nominalno povečujejo. Zato je poleg vprašanja, ali sistem lahko financira svoje obveznosti, enako pomembno vprašanje, kakšen življenjski standard omogoča ljudem po zaključku aktivne dobe.

8.2 Razmerje pokojnina : plača je uporabno, vendar metodološko občutljivo

Razmerje med povprečno starostno pokojnino in povprečno plačo je razumljiv kazalnik relativnega položaja upokojencev, vendar ga je mogoče izračunati na več načinov. Rezultat se spremeni glede na to, ali primerjamo bruto ali neto vrednosti ter ali povprečje starostnih pokojnin vključuje sorazmerne in delne pokojnine. Zato mora končna monografija ob vsakem takem kazalniku natančno navesti uporabljeno definicijo.

8.3 Zakaj približno 57 % za zdaj obravnavamo kot projektno izhodišče

V delovnem gradivu uporabljamo približno 57 % kot opozorilno projektno izhodišče za širše razmerje povprečne starostne pokojnine do primerljive povprečne plače. Toda tega odstotka ne smemo predstaviti brez metodološke opombe. ZPIZ je na primer za leto 2021 pri širšem kazalniku objavil 56,9 %, medtem ko je razmerje brez sorazmernih in delnih pokojnin znašalo 64,1 %. Razlika je dovolj velika, da mora biti zgodovinska serija pred končnim čistopisom metodološko prečiščena.

Kazalnik – primer 2021	Razmerje	Zakaj se razlikuje
Širši kazalnik	56,9 %	vključitev širšega nabora pokojnin
Brez sorazmernih in delnih pokojnin	64,1 %	ožja, metodološko drugačna populacija

Metodološki primer iz kontrolnega gradiva ZPIZ; namen je pokazati občutljivost definicije, ne določiti končnega kazalnika za leto 2025.

8.4 Problem ni samo raven, temveč smer gibanja

Za socialno politiko je pomembno, ali se razmerje skozi čas stabilizira, izboljšuje ali slabša. Če plače zaradi produktivnosti in gospodarske rasti rastejo hitreje od pokojnin, upokojenci postopoma dobivajo manjši delež življenjskega standarda aktivne populacije. Zato cilj monografije ni braniti ene same številke, temveč vzpostaviti sistemsko varovalko proti trajnemu relativnemu zaostajanju.

8.5 Varovalka 60 % kot prvi sistemski cilj

Predlagana varovalka 60 % pomeni, da bi politika spremljala jasno in vnaprej definirano razmerje med povprečno starostno pokojnino in primerljivo povprečno plačo ter ukrepala, če

bi kazalnik trajneje padel pod določeno mejo. Ne gre za zagotovilo, da mora vsaka individualna pokojnina znašati 60 % povprečne plače. Gre za sistemski agregatni kazalnik ustreznosti, katerega natančno definicijo bi bilo treba določiti v zakonodaji ali spremljajočem fiskalnem okviru.

8.6 Dve tretjini kot dolgoročna razvojna smer

Razmerje 2/3 oziroma približno 66,7 % je bistveno ambicioznejši cilj. Monografija ga ne obravnava kot takojšnjo zakonsko pravico, ampak kot dolgoročno razvojno smer. Približevanje temu cilju je mogoče le ob dovolj visoki produktivnosti, zaposlenosti, rasti prispevnih osnov, učinkovitem pobiranju prispevkov in trajnih virih financiranja. Tempo mora biti podrejen gospodarski in fiskalni vzdržnosti.

Stopnja	Razmerje	Premik	Pomen
Projektno izhodišče	≈57 %	—	najprej metodološko preveriti in stabilizirati
Varovalka	60 %	+3 o. t.	preprečevanje nadaljnjega relativnega zaostajanja
Dolgoročni cilj	66,7 %	+6,7 o. t.	postopno približevanje ob vzdržnih virih
Slovenija 2025 - financiranje ZPIZ	**Delež**	**Znesek**	**Orientacijsko % BDP***
Davčni prihodki - predvsem prispevki	79,6 %	≈ 6,666 mrd €	≈ 9,2 %
Transferni prihodki	19,9 %	≈ 1,667 mrd €	≈ 2,3 %
Drugi prihodki	0,5 %	≈ 0,042 mrd €	≈ 0,1 %
Skupaj prihodki ZPIZ	100 %	≈ 8,375 mrd €	≈ 11,6 %

* Deleži BDP so orientacijski preračun in niso isti kazalnik kot harmonizirani bruto javni pokojninski izdatki EC/EPC za leto 2022. Za Avstrijo, Nemčijo in Italijo primerljivo razmerje prispevki : proračunski transferi ni objavljeno v isti harmonizirani tabeli, zato ga zaradi metodološke čistosti ne prikazujemo kot neposredno primerljivega.

8.7 Model 50 : 50 sam ne financira višjih pokojnin

Med tremi osrednjimi poudarki monografije mora ostati jasna ločnica. Model 50 : 50 spreminja delitev obstoječega prispevnega bremena med zaposlenega in delodajalca, skupna stopnja PIZ pa ostaja 24,35 %. Zato ZPIZ zaradi same prerazporeditve ne prejme dodatnega prihodka. Varovalka 60 % in cilj 2/3 potrebujeta lastno finančno konstrukcijo.

8.8 Od kod lahko pride finančna osnova za višjo ustreznost

Možni viri niso ena sama nova dajatev. Finančno osnovo lahko postopno krepijo rast zaposlenosti in plač, višja produktivnost in dodana vrednost, širše prispevne osnove, zmanjševanje dela na črno in sive ekonomije, boljša izterjava prispevkov, daljša dejanska aktivnost ter po potrebi pregledni dodatni proračunski ali namenski viri. Vsak predlog mora biti ovrednoten glede na dolgoročni strošek, ne samo glede na učinek v prvem letu.

8.9 Slovenija za pokojnine ne namenja največjega deleža BDP

Mednarodna primerjava javnih pokojninskih izdatkov pomaga postaviti razpravo v širši okvir. Po harmoniziranih podatkih European Commission & EPC za leto 2022 so bruto javni pokojninski izdatki znašali 15,6 % BDP v Italiji, 13,7 % v Avstriji, 11,4 % v EU-27, 10,2 % v Nemčiji in 9,8 % v Sloveniji. To ne pomeni, da lahko Slovenija brez posledic preprosto poveča izdatke do ravni drugih držav; kaže pa, da sedanji slovenski delež sam po sebi ni med najvišjimi v primerjani skupini.

Država / območje	Bruto javni pokojninski izdatki 2022 (% BDP)
Italija	15,6
Avstrija	13,7
EU-27	11,4
Nemčija	10,2
Slovenija	9,8

Vir: European Commission & EPC, 2024 Ageing Report, podatki za 2022.

8.10 Avstrija je koristna referenca, vendar ne za poenostavljeno trditev »80 % proti 57 %«

Avstrijski sistem je za Slovenijo pomembna primerjalna referenca zaradi višjih javnih pokojninskih izdatkov in drugačne strukture pokojninskega sistema. Vendar neposredna trditev, da je »povprečna avstrijska pokojnina 80 % povprečne plače«, brez natančno enake definicije ni dovolj metodološko trdna za osrednji dokaz monografije. Mednarodne replacement-rate kazalnike, nacionalna povprečja pokojnin in razmerje dejanskih povprečnih pokojnin do plač je treba obravnavati ločeno. Končna primerjava z Avstrijo bo zato uporabljena samo tam, kjer bosta števec in imenovalec res primerljiva.

8.11 Revščina in življenjski stroški so druga dimenzija ustreznosti

Razmerje do povprečne plače ne pove vsega. Pokojnina mora biti presojana tudi glede na prag tveganja revščine, stanovanjske stroške, energijo, hrano, zdravje in potrebe po dolgotrajni oskrbi. Dve osebi z enako pokojnino imata lahko zelo različen življenjski položaj. Zato sistemska varovalka 60 % ne nadomešča ciljno usmerjenih socialnih ukrepov za najnižje pokojnine in posebej ranljive skupine.

8.12 Zakaj je ustreznost pokojnin medgeneracijsko vprašanje

Višje pokojnine brez finančne osnove bi breme prenesle na aktivne in prihodnje generacije. Prenizke pokojnine pa strošek prav tako prenesejo na družbo – prek socialnih transferov, zdravstva, pomoči družin in večjega tveganja revščine. Pravo medgeneracijsko ravnotežje zato ni v tem, da ena generacija pridobi na račun druge, temveč da je sistem dovolj produktiven in finančno stabilen, da zagotavlja dostojno starost brez nesorazmernega bremena za prihodnost.

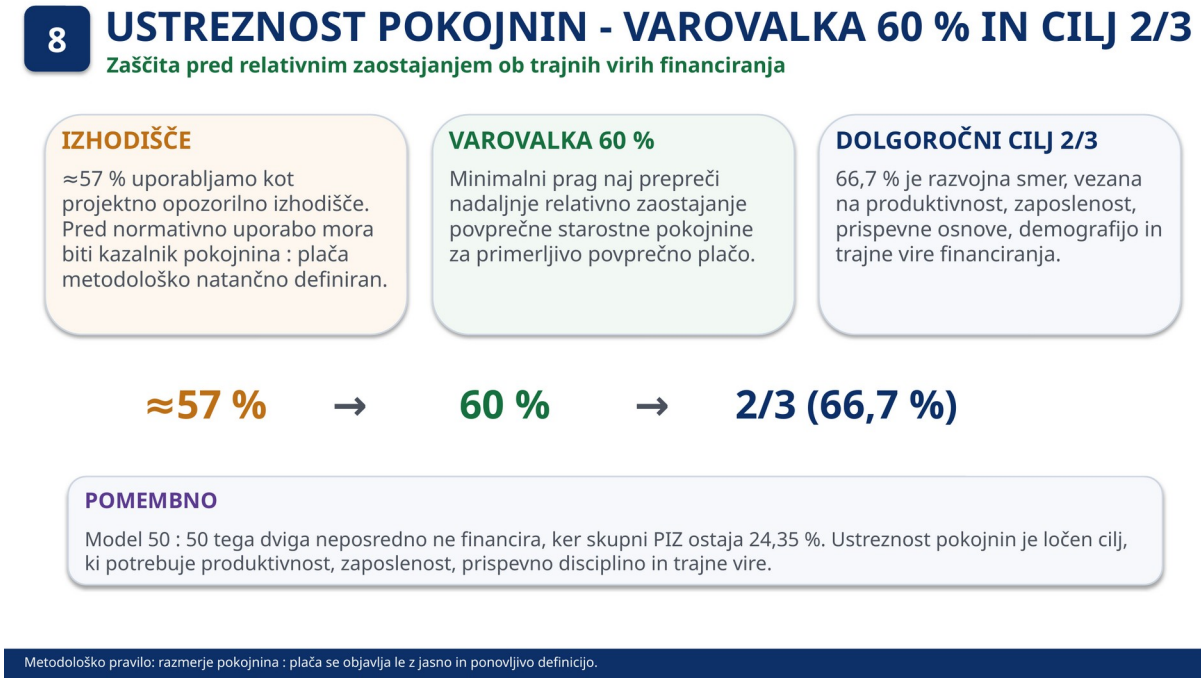
KLJUČNA UGOTOVITEV VIII. POGLAVJA
USTREZNOST POKOJNIN JE SAMOSTOJEN CILJ REFORME

≈57 % → 60 % → 66,7 % (2/3)
projektno izhodišče → varovalka → dolgoročni razvojni cilj

Toda: 57 % mora biti pred čistopisom metodološko dokončno definirano.
50 : 50 tega dviga neposredno NE financira.

Sklep VIII. poglavja

Cilj pokojninske politike ne more biti zgolj finančno zaprt sistem, temveč sistem, ki dolgoročno ohranja primeren položaj starejših v družbi. Varovalka 60 % je predlagan prvi prag proti nadaljnjemu relativnemu zaostajanju, dve tretjini pa dolgoročna razvojna smer. Oba cilja morata temeljiti na natančno definiranem kazalniku, preverljivih podatkih in trajnih virih financiranja. Prav zato monografija ne enači pravičnejše delitve prispevkov 50 : 50 z avtomatičnim financiranjem višjih pokojnin.

Infografika 8. Ustreznost pokojnin - varovalka 60 % in dolgoročni cilj 2/3.

Razmerje starostne pokojnine in neto plače

Slovenija, 1970–2026. Povprečna neto plača = 100 %

IZBRANI ZAKONODAJNI MEJNIKI

1992	1996	2000	2012/2013	2020	2021
ZPIZ	**Prispevki PIZ**	**ZPIZ-1**	**ZPIZ-2**	**ZPIZ-2G**	**ZPIZ-2I**
Strožji pogoji	**Razbremenitev delodajalcev**	**Zniževanje odmere**	**Prenova odmere**	**Dvig odmere**	**Hitrejše izenačevanje**
Dvig starostnih mej	15,50 % na 8,85 %	Vrednotenje leta: 2 % na 1,5 %	Moški, 40 let: 57,25 %*	Postopni dvig za moške	63,5 % za oba spola od 2023

Oznake kažejo čas sprememb. Krivulja sama ne dokazuje učinka posamezne reforme.

* ZPIZ-2: sprejet 2012, uporaba od 2013. Odmera 57,25 % temelji na drugačni valorizaciji osnove kot prejšnjih 78 %.

Vir: ZPIZ, letna poročila in analiza M. Papeža (preglednica 5). Grafična obdelava avtorja. Za 2026 celoletni podatek še ni na voljo.

IX.

VIRI FINANCIRANJA IN POT DO VIŠJE USTREZNOSTI POKOJNIN

Od varovalke 60 % do dolgoročnega cilja dveh tretjin – brez obljub brez finančnega kritja

9.1 Cilj mora imeti vir

Če želimo ustaviti relativno zaostajanje pokojnin, ni dovolj določiti želenega razmerja do plač. Vsaka trajna izboljšava pokojnin ustvarja trajno obveznost. Zato mora biti ob varovalki 60 % in še posebej ob dolgoročnem cilju 2/3 vnaprej jasno, iz katerih gospodarskih in javnofinančnih virov se bo izboljšanje financiralo. Monografija zato zavrača pristop, po katerem se najprej določi pravica, finančna konstrukcija pa išče pozneje.

9.2 Kolikšen je red velikosti – samo kot ilustracija

Popravljeni agregatni model uporablja ZPIZ-ovo povprečno bruto starostno pokojnino 952,07 € za leto 2025 in povprečno 496.688 uživalcev starostne pokojnine. Če bi projektno izhodišče 57 % matematično indeksirali na 60 %, bi ilustrativna povprečna pokojnina znašala približno 1.002,18 €, letna dodatna masa pa približno 298,7 milijona €. Pri razmerju 2/3 bi ilustrativna povprečna pokojnina znašala približno 1.113,53 €, dodatna letna masa pa približno 962,4 milijona €. To ni predlog linearnega zvišanja vsake individualne pokojnine, ampak prikaz reda velikosti.

Scenarij	Ilustrativna povp. pokojnina	Letna masa	Dodatek glede na izhodišče
Projektno izhodišče 57 %	952,07 €	5,675 mrd €	—
Varovalka 60 %	1.002,18 €	5,973 mrd €	+298,7 mio €
Dolgoročni cilj 2/3	1.113,53 €	6,637 mrd €	+962,4 mio €

ILUSTRATIVNI AGREGATNI MODEL. Ciljna razmerja niso predlog enakega odstotnega zvišanja vsake individualne pokojnine; izhodiščni kazalnik 57 % mora biti pred čistopisom metodološko dokončno potrjen.

VRSTNI RED TRAJNIH VIROV ZA VIŠJO USTREZNOST POKOJNIN

1	2	3	4	5	6
Zaposlenost in osnove	Produktivnost in dodana vrednost	Manj sive ekonomije	Pravičnejše prispevne osnove	Daljša dejanska aktivnost	Preostala vrzel: pregleden vir

Najprej okrepiti gospodarsko in prispevno osnovo; dodatni vir je zadnji, ne prvi korak.

9.3 Prvi vir: rast zaposlenosti in prispevnih osnov

Najbolj zdrava finančna osnova pokojninskega sistema je več ljudi v formalni zaposlenosti in višja masa kakovostnih, produktivnih delovnih mest. Rast zaposlenosti, bruto plač in prispevnih osnov povečuje prihodke ZPIZ brez zviševanja prispevnih stopenj. Zato so gospodarska rast, aktivacijska politika, vključevanje mladih, starejših in priseljencev na trg dela ter zmanjševanje dolgotrajne brezposelnosti neposredno povezani s pokojninsko politiko.

9.4 Drugi vir: produktivnost in višja dodana vrednost

Dolgoročno ni mogoče stabilno zviševati plač, prispevkov in pokojnin hitreje od sposobnosti gospodarstva, da ustvarja dodano vrednost. Rast produktivnosti omogoča višje bruto plače, s tem višje prispevne osnove in več prostora za socialno varnost. Zato mora biti politika pokojnin povezana z investicijami, tehnologijo, znanjem, raziskavami, energetiko, infrastrukturo in učinkovitejšim poslovnim okoljem.

9.5 Tretji vir: boljše pobiranje že obstoječih obveznosti

Pred uvajanjem novih bremen je treba zmanjšati vrzel med zakonsko določenimi in dejansko plačanimi davki ter prispevki. Delo na črno in siva ekonomija ne pomenita samo izpada današnjih javnih prihodkov. Ljudje, ki dalj časa plačujejo nizke ali nobene prispevke, imajo pozneje tudi nizke pokojninske pravice in lahko postanejo bolj odvisni od drugih socialnih transferov. Učinkovitejši nadzor in lažje zakonito poslovanje sta zato hkrati fiskalni in socialni ukrep.

9.6 Četrti vir: pregled različnih oblik dela in prispevnih osnov

Sodobni trg dela vključuje redno zaposlitev, samozaposlitev, dopolnilne dejavnosti, platformno delo, pogodbeno delo in druge oblike. Te niso nujno problematične; problem nastane, kadar ekonomsko podobno delo nosi zelo različno socialno prispevno breme ali kadar so prispevne osnove trajno prenizke glede na dejanski dohodek. Zato je potreben pregled nevtralnosti sistema: primerljivo delo in primerljivi dohodki naj praviloma ustvarjajo tudi primerljiv prispevek k socialni varnosti, ob razumnih izjemah za začetek podjetniške poti in majhne dopolnilne dejavnosti.

9.7 Popoldanski s. p. in samozaposleni: cilj ni kaznovanje podjetnosti

Razprava o prispevni pravičnosti ne sme postati napad na samozaposlene ali popoldanske podjetnike. Takšne oblike imajo pomembno gospodarsko vlogo in pogosto omogočajo razvoj nove dejavnosti. Smisel reforme je preprečiti sistemske arbitraže, pri katerih bi se redno delo množično nadomeščalo z oblikami z bistveno nižjim socialnim prispevkom. Potrebni so podatki, pragovi in sorazmernost, ne pavšalno zviševanje obremenitev.

9.8 Peti vir: daljša dejanska aktivnost – predvsem prostovoljno in spodbudno

Ob daljšanju življenjske dobe ima finančni pomen tudi daljša dejanska aktivnost tistih, ki želijo in zmorejo ostati na trgu dela. To ni enako avtomatičnemu linearnemu zviševanju upokojitvene starosti za vse poklice. Učinkovitejši so lahko bonusi za poznejšo upokojitev, prilagojeno delo, delna upokojitev, boljša varnost in zdravje pri delu ter možnosti za starejše delavce. Vsako dodatno leto formalne aktivnosti lahko hkrati poveča prispevke in skrajša obdobje prejemanja polne pokojnine.

9.9 Šesti vir: namenski ali proračunski vir – če gospodarski viri ne zadoščajo

Če rast prispevnih osnov in boljše pobiranje ne bi zadoščala za dogovorjeno raven ustreznosti, je legitimna razprava o dodatnem preglednem viru. Ta je lahko del splošnih proračunskih prihodkov ali namensko opredeljen vir, vendar mora biti trajen, socialno pravičen in fiskalno ocenjen. Monografija na tej stopnji ne predlaga novega konkretnega davka, ker bi bilo neodgovorno izbrati instrument pred celovito presojo davčnega sistema in dejanske finančne vrzeli.

9.10 Kapitalski in rezervni viri so dopolnilo, ne čudežna rešitev

Dolgoročne rezerve, državno premoženje in kapitalski donosi lahko prispevajo k večji odpornosti sistema, vendar ne morejo brez realne finančne osnove trajno nadomestiti prispevkov in proračunskih virov. Smiselno jih je obravnavati kot stabilizacijski in medgeneracijski element, pri katerem so ključni transparentno upravljanje, jasna namenskost in zaščita pred kratkoročnimi političnimi posegi.

9.11 Varovalka 60 % mora biti fiskalno pravilo, ne avtomat brez zavor

Če bo 60 % sprejeto kot sistemska varovalka, mora biti natančno določeno, kateri kazalnik se uporablja, kako pogosto se preverja in kaj se zgodi ob odstopanju. Smiselna je večletna korekcijska pot, povezana z gospodarsko rastjo in javnofinančnimi možnostmi, ne avtomatični skok izdatkov v enem letu. Tako varovalka postane dolgoročno vodilo politike, ne vir nenadzorovanega fiskalnega tveganja.

9.12 Pot do 2/3 zahteva razvojni presežek

Premik od 60 % proti 66,7 % je bistveno zahtevnejši od same stabilizacije. Ilustrativni model kaže, da je razlika v letni masi lahko zelo velika. Zato cilj dveh tretjin lahko postane realen šele, ko gospodarstvo in javne finance ustvarjajo dovolj trajnega prostora. V dobrih letih se lahko napreduje hitreje, v šibkejših počasneje. Cilj mora ostati, tempo pa se prilagaja sposobnosti družbe, da ga financira.

9.13 Predlagan vrstni red ukrepov

Finančna strategija naj sledi logiki: najprej metodološko določiti kazalnik ustreznosti; nato stabilizirati njegovo padanje; povečati zaposlenost, produktivnost in prispevno disciplino; ovrednotiti dejansko preostalo finančno vrzel; šele nato odločati o dodatnih virih. S tem se prepreči, da bi bile nove dajatve prva in najlažja rešitev namesto zadnjega, utemeljenega koraka.

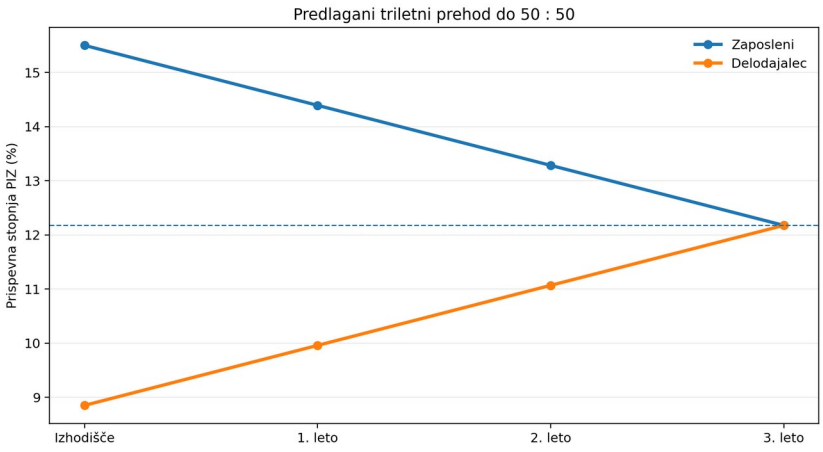
KLJUČNA UGOTOVITEV IX. POGLAVJA
VIŠJE POKOJNINE MORAJO IMETI TRAJNO FINANČNO OSNOVO

1. več zaposlenosti in višje prispevne osnove
2. višja produktivnost in dodana vrednost
3. manj sive ekonomije in boljše pobiranje
4. pravičnejše prispevne osnove različnih oblik dela
5. spodbude za daljšo dejansko aktivnost
6. šele za preostalo vrzel – pregleden dodatni vir

50 : 50 ostaja reforma delitve bremena in ni vir za financiranje ciljev 60 % oziroma 2/3.

Sklep IX. poglavja

Varovalka 60 % in dolgoročni cilj dveh tretjin sta izvedljiva samo kot del širše razvojne in fiskalne strategije. Najprej je treba okrepiti gospodarsko in prispevno osnovo sistema, zapreti neupravičene vrzeli ter povečati produktivnost in zaposlenost. Šele nato je mogoče objektivno ugotoviti, kolikšen dodatni javnofinančni vir je dejansko potreben. Tak vrstni red varuje tako upokojence kot zaposlene, delodajalce in prihodnje generacije pred reformo, ki bi bila socialno privlačna, vendar finančno nevzdržna.

X.

POSTOPNOST IN GOSPODARSKE VAROVALKE

Kako reformo izvesti tako, da se pravičnejša delitev bremena ne spremeni v šok za gospodarstvo in javne finance

10.1 Reforma mora biti proces, ne enkratni poseg

Prenos 3,325 odstotne točke prispevka PIZ z zaposlenega na delodajalca je dovolj velik, da ga ni smiselno izvesti čez noč. Cilj postopnosti ni razvodeneti reforme, temveč omogočiti prilagoditev podjetjem, javnemu sektorju in proračunom ter sproti preverjati, ali se pričakovani učinki uresničujejo brez nesorazmernih stranskih posledic.

10.2 Delovni triletni prehod

Osnovni izvedbeni scenarij predvideva tri približno enake korake. Vsako leto bi se prispevek zaposlenega znižal, prispevek delodajalca pa zvišal za približno 1,108 odstotne točke. Po tretjem koraku bi obe strani dosegli 12,175 %, skupna stopnja PIZ pa bi v vseh fazah ostala 24,35 %.

Faza	Zaposleni	Delodajalec	Skupaj	Kumulativni prenos
Izhodišče	15,500 %	8,850 %	24,350 %	0,000 o. t.
1. leto	14,392 %	9,958 %	24,350 %	1,108 o. t.
2. leto	13,283 %	11,067 %	24,350 %	2,217 o. t.
3. leto – cilj	12,175 %	12,175 %	24,350 %	3,325 o. t.

10.3 Koledar ni avtomatizem

Tri leta so delovni scenarij, ne nedotakljiv rok. Vsak naslednji korak mora biti pogojen z vnaprej določenimi kazalniki. Če se gospodarske razmere bistveno poslabšajo, mora zakon omogočati začasno zadržanje ali upočasnitev naslednje faze. Če so razmere ugodne in podjetja prilagoditev dobro absorbirajo, se lahko dogovorjena pot nadaljuje brez dodatnih posegov.

10.4 Prva varovalka: produktivnost

Dolgoročno je najpomembnejše razmerje med rastjo stroška dela in rastjo produktivnosti. Če stroški dela trajno rastejo hitreje od ustvarjene dodane vrednosti, se povečuje tveganje izgube konkurenčnosti. Zato mora spremljanje reforme vključevati realno produktivnost dela, dodano vrednost na zaposlenega in stroške dela na enoto proizvoda, ne samo nominalne plače.

10.5 Druga varovalka: zaposlenost

Reforma ne sme povzročiti opaznega zmanjševanja zaposlovanja ali preusmerjanja dela v manj varne in manj prispevno obremenjene oblike. Spremljati je treba stopnjo zaposlenosti, število zavarovancev, brezposelnost, nova delovna mesta ter morebitno povečanje samozaposlovanja ali pogodbenih oblik, kadar bi to pomenilo izogibanje polnim socialnim prispevkom.

10.6 Tretja varovalka: konkurenčnost podjetij

Posebej je treba spremljati izvozno usmerjene in delovno intenzivne dejavnosti. Kazalniki naj vključujejo gibanje izvoza, marž, investicij, stroškov dela, stečajev in poslovnih pričakovanj. Namen ni podjetjem zagotoviti nespremenjenih marž, ampak pravočasno zaznati, ali reforma v posameznih segmentih povzroča sistemsko izgubo konkurenčnosti.

10.7 Četrta varovalka: javne finance

Ker država, občine in javni zavodi nastopajo tudi kot delodajalci, del prenosa neposredno poveča javne izdatke za delo. Pred vsako fazo mora biti zato znan učinek na državni proračun, občinske proračune, zdravstveno in druge javne blagajne. Dodatni strošek javnega sektorja mora biti financiran pregledno in ne z ustvarjanjem skritih obveznosti ali avtomatičnim zmanjševanjem drugih nujnih javnih storitev.

10.8 Peta varovalka: inflacija in prenos v cene

Delodajalci lahko del višjega stroška prenesejo v cene. Zato je treba spremljati, ali se v dejavnostih z veliko težo stroškov dela pojavlja nadpovprečna rast cen. Enkratni omejeni cenovni učinek ni isto kot trajna inflacijska spirala, vendar mora biti tveganje vključeno v presojo, zlasti če reforma poteka v obdobju že povišane inflacije.

10.9 Posebna obravnava najbolj izpostavljenih dejavnosti

Če neodvisna analiza pokaže, da so posamezne dejavnosti zaradi nizke dodane vrednosti in visokega deleža stroškov dela izrazito bolj izpostavljene, je smiselno razmisliti o časovno omejenih in ciljno usmerjenih prilagoditvah. Te ne smejo postati trajne izjeme ali subvencioniranje neučinkovitosti. Pomoč mora biti vezana na prestrukturiranje, produktivnost, digitalizacijo, usposabljanje ali investicije.

10.10 Mala in srednja podjetja potrebujejo predvidljivost

Za manjša podjetja je lahko nenadna sprememba stroškov bistveno težje obvladljiva kot za velike sisteme. Zato mora biti časovnica znana dovolj zgodaj, pravila stabilna, administrativna izvedba preprosta in spremljajoči ukrepi razumljivi. Najslabša možnost bi bila reforma, pri kateri bi podjetja vsako leto ugibala, ali bo naslednji korak izveden in pod kakšnimi pogoji.

10.11 Varovalke ne smejo postati izgovor, da se reforma nikoli ne izvede

Tudi pretirana previdnost lahko ohranja obstoječe neravnotežje. Zato morajo biti kazalniki in pragovi določeni vnaprej, javno in merljivo. Začasna zaustavitev naj bo vezana na objektivno poslabšanje razmer, ne na dnevno politično presojo. Ko razlogi za zadržanje prenehajo, se reformna pot nadaljuje.

10.12 Neodvisni letni pregled

Predlagamo, da pred vsakim naslednjim korakom pristojne institucije pripravijo skupno javno poročilo o učinkih reforme. V njem naj bodo najmanj podatki o zaposlenosti, produktivnosti, stroških dela, poslovanju podjetij, inflaciji, prihodkih ZPIZ ter strošku za državo in občine. Poročilo naj bo podlaga za socialni dialog in odločitev o nadaljevanju naslednje faze.

10.13 Vloga socialnega dialoga

Model 50 : 50 neposredno spreminja razmerje med zaposlenimi in delodajalci, zato ga ni smiselno izvajati brez sodelovanja sindikatov, delodajalskih organizacij in države. Socialni dialog ne pomeni, da mora imeti vsaka stran pravico veta, pomeni pa, da so podatki skupni,

argumenti preverljivi in da se o prilagoditvah odloča na podlagi učinkov, ne političnih sloganov.

10.14 Povezava s ciljem 60 % in 2/3

Postopnost modela 50 : 50 in postopnost izboljševanja pokojnin sta dve ločeni poti, ki ju povezuje skupna gospodarska osnova. Prva spreminja delitev prispevnega bremena, druga zahteva dodatne trajne vire. Zato se časovnici ne smeta avtomatično enačiti. Lahko potekata vzporedno le toliko hitro, kolikor to dopuščajo produktivnost, zaposlenost in javne finance.

KLJUČNA UGOTOVITEV X. POGLAVJA
POSTOPNOST NI ODSTOP OD CILJA – JE VAROVALKA NJEGOVE IZVEDLJIVOSTI

3 koraki × približno 1,108 o. t. → cilj 12,175 % : 12,175 %

Pred vsakim korakom preveriti:
PRODUKTIVNOST • ZAPOSLENOST • KONKURENČNOST • JAVNE FINANCE • INFLACIJO

Če se razmere bistveno poslabšajo: začasna prilagoditev tempa.
Če so pogoji izpolnjeni: nadaljevanje reformne poti.

Sklep X. poglavja

Reforma prispevne strukture mora biti dovolj odločna, da doseže cilj, in dovolj previdna, da ne oslabi gospodarske osnove, na kateri temelji celoten pokojninski sistem. Triletni prehod je razumen delovni scenarij, vendar mora biti podprt z vnaprej določenimi, merljivimi in javno preverljivimi varovalkami. S tem postopnost postane element odgovornega upravljanja reforme, ne razlog za njeno odlaganje.

OD ANALITIČNEGA PREDLOGA DO ODGOVORNE REFORME

1	2	3	4	5	6
PREDLOG	STROKOVNO PREVERJANJE	SOCIALNI DOGOVOR	ZAKON	FAZNA IZVEDBA	MERJENJE UČINKOV

Ne sprejeti na vero in ne zavrniti na refleks - najprej preveriti podatke, stroške, koristi in tveganja.

XI.

IZVEDBENI MODEL IN PRIPOROČILA

Od analitičnega predloga do preverjene, socialno usklajene in zakonodajno izvedljive reforme

11.1 Monografija ni zakon, temveč podlaga za odločanje

Predlogi v tej monografiji so analitično in razvojno izhodišče. Pred spremembo zakonodaje morajo prestati dodatno strokovno, fiskalno, pravno in socialno presojo. Namen dokumenta ni nadomestiti pristojnih institucij, temveč dovolj natančno opredeliti problem, predlagati

merljive rešitve in določiti vprašanja, na katera morajo odločevalci odgovoriti pred sprejetjem reforme.

11.2 Prvi korak: neodvisna strokovna verifikacija

Najprej je treba neodvisno ponoviti ključne izračune: mikrosimulacijo učinka modela 50 : 50 na različne zaposlene, dejansko agregatno maso prispevnih osnov, sektorsko razdelitev dodatnega stroška delodajalcev, fiskalni učinek za državo in občine ter metodološko definicijo razmerja pokojnina : plača. Šele po tej kontroli naj delovni scenariji postanejo osnova za zakonodajno odločanje.

11.3 Drugi korak: Fiskalni svet in dolgoročna vzdržnost

Reforma ima neposredne in posredne učinke na javne finance. Zato je smiselno pridobiti neodvisno oceno dolgoročne fiskalne vzdržnosti, zlasti glede stroškov javnega sektorja, morebitne varovalke 60 %, demografskih projekcij in dodatnih trajnih virov. Presoja mora vključevati večletno obdobje in stresne scenarije, ne samo prvega leta izvajanja.

11.4 Tretji korak: socialni dialog

Ker model spreminja porazdelitev prispevnega bremena med zaposlenimi in delodajalci, mora biti osrednja tema socialnega dialoga. Sindikati, delodajalske organizacije in država morajo razpravljati na skupni podatkovni podlagi. Ključna vprašanja so tempo prenosa, zaščita najbolj izpostavljenih dejavnosti, produktivnostne varovalke, vpliv na plačno politiko in preprečevanje prehajanja v manj varne oblike dela.

11.5 Četrti korak: vključitev občin in javnega sektorja

Občine in javni zavodi niso stranski udeleženci reforme. Kot delodajalci bodo neposredno občutili višji prispevek delodajalca, zato morajo biti njihovi učinki izračunani pred sprejemom zakona. Posebej je treba določiti, kako se financira povečani strošek v zdravstvu, šolstvu, socialnem varstvu, kulturi, državni upravi in lokalnih skupnostih.

11.6 Peti korak: javna strokovna razprava

Predlog naj bo objavljen skupaj z izračuni, metodologijo in viri. Javnost mora imeti možnost videti ne samo pričakovane koristi, ampak tudi stroške, tveganja in alternative. Takšna razprava zmanjšuje prostor za politično poenostavljanje in omogoča, da se pred zakonodajnim postopkom odkrijejo metodološke ali izvedbene pomanjkljivosti.

11.7 Šesti korak: zakonodajna priprava

Če strokovna in socialna presoja potrdita izvedljivost, je treba spremembe prevesti v natančna zakonska določila. Jedro modela 50 : 50 zahteva spremembe pravil o prispevnih stopnjah, fazni prehod in mehanizem varovalk. Varovalka 60 % pa zahteva posebej opredeljen kazalnik, način merjenja, korekcijsko pot in finančni vir. Obe rešitvi morata biti pravno ločeni, čeprav sta del istega razvojnega koncepta.

11.8 Predlagana izvedbena pot

Izvedbo je smiselno razdeliti v zaporedne faze: strokovna verifikacija, fiskalna presoja, socialni dialog, javna razprava, priprava zakona, sprejem in nato fazno izvajanje. Nobena faza ne sme biti zgolj formalnost. Če verifikacija pokaže pomembno napako v predpostavkah, se model popravi; če analiza pokaže nesprejemljiv sektorski učinek, se prilagodi časovnica ali spremljajoči ukrepi.

Faza	Nosilci / sodelujoči	Ključni rezultat
1. Verifikacija	neodvisni strokovnjaki, ZPIZ, FURS, SURS	potrjeni podatki in mikrosimulacije
2. Fiskalna presoja	MF, Fiskalni svet, občine	večletni fiskalni učinki in stresni scenariji
3. Socialni dialog	vlada, sindikati, delodajalci	dogovor o tempu, varovalkah in spremljajočih ukrepih
4. Javna razprava	stroka, javnost, zainteresirane skupine	transparenten pregled koristi, stroškov in alternativ
5. Zakonodajna priprava	vlada / predlagatelj, zakonodajno-pravna stroka	natančne spremembe zakonov in izvedbenih pravil
6. Fazna izvedba	pristojne institucije	postopen prehod z letnimi kontrolnimi točkami

11.9 Letna kontrolna točka kot obvezni del izvedbe

Po začetku reforme naj se pred vsakim naslednjim korakom objavi poročilo o dejanskih učinkih. Poročilo mora primerjati načrtovane in realizirane rezultate: neto učinek za zaposlene, strošek delodajalcev, učinek na javni sektor, zaposlenost, produktivnost, inflacijo, prispevne prihodke in poslovanje najbolj izpostavljenih dejavnosti. Na podlagi teh podatkov se nadaljuje, prilagodi ali začasno zadrži naslednja faza.

11.10 Ločeno spremljanje cilja ustreznosti pokojnin

Varovalka 60 % in dolgoročni cilj 2/3 potrebujeta lasten monitoring. Vsako leto naj se objavi metodološko nespremenjen kazalnik razmerja med povprečno starostno pokojnino in primerljivo povprečno plačo, skupaj z razlago sprememb. Če kazalnik odstopa od dogovorjene poti, mora vlada predstaviti finančno in časovno korekcijo, ne pa avtomatično poseči v prispevne stopnje.

11.11 Prispevna disciplina kot del izvedbenega paketa

Hkrati z reformo je treba okrepiti nadzor nad delom na črno, neplačevanjem prispevkov in sistemskimi oblikami izogibanja prispevnim osnovam. Namen ni administrativno obremeniti poštenih podjetnikov, ampak zmanjšati neenakost med tistimi, ki polno financirajo socialni sistem, in tistimi, ki se mu neupravičeno izogibajo. Učinek teh ukrepov mora biti merjen in javno objavljen.

11.12 Kaj se ne sme zgoditi

Reforma ne sme postati predvolilni ukrep, pri katerem se koristi uveljavijo takoj, stroški pa prepustijo naslednjim proračunom. Prav tako se ne sme financirati z nepreglednimi začasnimi viri, prikrivanjem stroškov javnega sektorja ali zniževanjem kakovosti drugih javnih storitev. Verodostojnost reforme je odvisna prav od tega, da so koristi in bremena prikazani istočasno.

11.13 Priporočilo odločevalcem

Osrednje priporočilo monografije je, naj se predlog ne zavrne ali sprejme na podlagi političnega refleksa. Najprej naj se preveri. Če podatki potrdijo, da je bolj uravnotežena delitev prispevkov izvedljiva ob sprejemljivem vplivu na gospodarstvo in javne finance, naj se pripravi fazna reforma. Če določene predpostavke ne zdržijo preverjanja, naj se jih popravi. Enako velja za varovalko 60 % in cilj dveh tretjin: cilj naj ostane predmet strokovne presoje, njegova pot pa mora imeti trajno finančno kritje.

KLJUČNA UGOTOVITEV XI. POGLAVJA
PREDLOG → PREVERJANJE → DOGOVOR → ZAKON → FAZNA IZVEDBA → MERJENJE UČINKOV

Reforma naj se ne sprejme na vero in naj se ne zavrne na refleks.
Najprej je treba preveriti podatke, stroške, koristi in tveganja.

Končna odločitev mora temeljiti na dokazih, socialnem dialogu in dolgoročni javnofinančni vzdržnosti.

Sklep XI. poglavja

Izvedljivost reforme je enako pomembna kot njena vsebinska privlačnost. Predlog 50 : 50, varovalka 60 % in dolgoročni cilj 2/3 morajo skozi preverljivo zaporedje strokovne verifikacije, fiskalne presoje, socialnega dialoga in javne razprave. Šele nato je mogoče oblikovati zakonodajno rešitev in jo uvajati fazno, z merjenjem dejanskih učinkov. Tak pristop zmanjšuje tveganje napak in povečuje možnost, da reforma preživi menjave vlad ter postane dolgoročen družbeni dogovor.

Infografika 9. Triletni prehod na 50 : 50 z gospodarskimi in fiskalnimi varovalkami.

XII.

MEDGENERACIJSKI DRUŽBENI DOGOVOR

Kako povezati zaposlene, delodajalce, upokojence, državo in prihodnje generacije v vzdržen sistem

12.1 Vrnitev k osrednjemu vprašanju monografije

Na začetku monografije smo pokojninski sistem opredelili kot dolgoročni družbeni dogovor. Po analizi prispevne strukture, učinkov modela 50 : 50, ustreznosti pokojnin, virov financiranja, gospodarskih varovalk in izvedbene poti se lahko vrnemo k istemu izhodišču z natančnejšim odgovorom: trajnost sistema ni zmaga ene skupine nad drugo, temveč sposobnost družbe, da uskladi legitimne interese vseh generacij.

12.2 Pet nosilcev – pet legitimnih pričakovanj

Zaposleni upravičeno pričakujejo dostojen neto dohodek in zaupanje, da bodo njihovi prispevki ustvarjali prihodnje pravice. Delodajalci potrebujejo predvidljive stroške in okolje, v katerem lahko vlagajo ter ustvarjajo delovna mesta. Upokojenci potrebujejo pokojnine, ki ne izgubljajo trajno stika z življenjskim standardom. Država mora zagotavljati pravila in finančno stabilnost. Prihodnje generacije pa imajo pravico, da jim ne zapustimo obveznosti brez virov za njihovo financiranje.

Nosilec	Legitimni interes	Odgovornost
Zaposleni	višji razpoložljivi dohodek in prihodnja socialna varnost	prispevna disciplina, produktivnost in formalno delo
Delodajalci	konkurenčen in predvidljiv strošek dela	kakovostna delovna mesta, investicije in rast dodane vrednosti
Upokojenci	ustrezna in stabilna pokojnina	podpora spremembam, ki so finančno vzdržne tudi za prihodnje generacije
Država	stabilen socialni in fiskalni sistem	pregledna pravila, nadzor, podatki in dolgoročno financiranje
Prihodnje generacije	sistem, ki bo obstajal tudi zanje	njihov interes mora biti vključen v današnje odločitve

12.3 50 : 50 kot vprašanje pravičnejše delitve

Model 50 : 50 ne rešuje vseh problemov pokojninskega sistema. Njegov pomen je ožji in zato tudi bolj preverljiv: predlaga bolj uravnoteženo delitev obstoječe skupne stopnje PIZ med zaposlenega in delodajalca. Če bo strokovna presoja potrdila, da je tak prenos gospodarsko izvedljiv, lahko postane element novega družbenega dogovora o financiranju socialne varnosti.

12.4 60 % kot zaščita pred trajnim relativnim zaostajanjem

Varovalka 60 % ima drugačen namen. Ne spreminja delitve prispevka, temveč postavlja vprašanje, koliko naj pokojnine sledijo razvoju plač in življenjskega standarda. Smisel varovalke ni privilegij ene generacije, ampak preprečevanje položaja, v katerem bi starejši kljub gospodarski rasti dolgoročno prejemali vedno manjši delež ustvarjenega dohodka.

12.5 Dve tretjini kot razvojna ambicija, ne kratkoročna obljuba

Dolgoročni cilj 2/3 je mogoče razumeti samo kot razvojno smer. Če bo Slovenija ustvarjala višjo produktivnost, večjo dodano vrednost, visoko zaposlenost in širšo prispevno osnovo, lahko del tega napredka nameni tudi izboljšanju položaja upokojencev. Če teh pogojev ni, bi bilo doseganje cilja z zadolževanjem ali trajnim povečevanjem bremen prihodnjih generacij v nasprotju z osnovno idejo monografije.

12.6 Medgeneracijska pravičnost ni konflikt mladih in starih

Javna razprava pogosto postavlja mlade in stare na nasprotni strani. Toda večina ljudi v življenju pripada obema skupinama: najprej financira sistem kot aktivna oseba, pozneje iz njega prejema pravice. Slab pokojninski sistem zato ni problem samo današnjih upokojencev, temveč tudi današnjih mladih. Enako velja obratno: gospodarsko nevzdržne pokojninske obljube niso zaščita starejših, če oslabijo osnovo, iz katere bodo financirane jutri.

12.7 Solidarnost mora biti povezana z odgovornostjo

Solidarnost pomeni, da družba ščiti ljudi pred tveganji starosti, invalidnosti in izgube dohodka. Toda trajna solidarnost zahteva tudi odgovornost: plačevanje prispevkov, formalno delo, preprečevanje zlorab, realistične pravice in učinkovito upravljanje javnega denarja. Brez odgovornosti se solidarnost sčasoma spremeni v spor o tem, kdo nosi prevelik del bremena.

12.8 Zaupanje je ekonomska kategorija

Pokojninski sistem deluje več desetletij in zato temelji na zaupanju. Zaposleni morajo verjeti, da prispevki niso izgubljen strošek; delodajalci, da se pravila ne bodo nepredvidljivo spreminjala; upokojenci, da jim sistem ne bo nenadoma odvzel pričakovanega standarda; prihodnje generacije pa, da jim ne bomo zapustili nefinanciranih obveznosti. Predvidljivost in transparentnost zato nista samo politični vrednoti, ampak pogoj dolgoročne finančne stabilnosti.

12.9 Demografija zahteva prilagajanje, ne fatalizma

Staranje prebivalstva je realen pritisk, vendar ni edini dejavnik prihodnosti pokojninskega sistema. Na razmerje med aktivnimi in upokojenimi vplivajo tudi zaposlenost, produktivnost, migracije, dejanska starost izstopa s trga dela, zdravje prebivalstva in organizacija dela. Družbeni dogovor mora zato vključevati demografsko prilagajanje, ne pa sprejeti teze, da je edini odgovor avtomatično zniževanje pravic.

12.10 Formalno delo in prispevna pravičnost kot skupni interes

Delo na črno, neupravičeno izogibanje prispevkom in sistemske arbitraže med oblikami dela zmanjšujejo zaupanje vseh strani. Tisti, ki redno plačujejo polne prispevke, upravičeno pričakujejo, da pravila veljajo primerljivo za vse. Hkrati mora država omogočiti preprosto in razumno zakonito poslovanje, da boj proti sivi ekonomiji ne postane administrativna ovira za podjetnost.

12.11 Družbeni dogovor potrebuje merljive cilje

Dogovor brez kazalnikov hitro postane politična deklaracija. Zato naj se ključni cilji spremljajo javno: razmerje pokojnina : plača po nespremenjeni metodologiji, razmerje zavarovanci : uživalci, produktivnost, zaposlenost, prispevni prihodki, strošek dela, javnofinančni učinki in obseg sive ekonomije. Kjer je mogoče, morajo biti podatki objavljeni v časovnih serijah, da je mogoče oceniti smer in ne samo posameznega leta.

12.12 Dogovor mora preživeti menjavo vlade

Pokojninski sistem je predolgoročen, da bi se njegova temeljna pravila spreminjala z vsakim političnim ciklom. Zato bi moral biti cilj širok dogovor o smeri: pravičnejša prispevna struktura, ustreznost pokojnin, fiskalna vzdržnost, rast produktivnosti in redno preverjanje rezultatov. Posamezne vlade lahko prilagajajo instrumente, ne bi pa smele vsakič znova odpirati vseh temeljnih načel.

12.13 Kaj pomeni uspeh reforme

Uspeh ne bo samo višji neto dohodek zaposlenega ali višja povprečna pokojnina. Reforma bo uspešna, če se hkrati ohranijo zaposlenost, konkurenčnost in javnofinančna stabilnost; če se zmanjša relativno zaostajanje pokojnin; če se izboljša prispevna disciplina; in če imajo mlajše generacije več, ne manj zaupanja v prihodnost sistema.

12.14 Končni vsebinski predlog

Monografija zato ne predlaga ene izolirane številke, ampak okvir novega medgeneracijskega dogovora: preveriti postopno približevanje delitve PIZ razmerju 50 : 50; metodološko opredeliti in spremljati varovalko 60 %; dolgoročni cilj 2/3 vezati na rast gospodarske in prispevne osnove; okrepiti formalno delo in prispevno pravičnost; ter vse spremembe izvajati fazno, transparentno in na podlagi merljivih rezultatov.

KLJUČNA UGOTOVITEV XII. POGLAVJA
MEDGENERACIJSKO RAVNOTEŽJE NI DELITEV MED MLADIMI IN STARIMI

50 : 50 = pravičnejša delitev prispevnega bremena
60 % = varovalka ustreznosti pokojnin
2/3 = dolgoročna razvojna ambicija

Vse tri usmeritve povezuje isti pogoj:
VEČJA PRODUKTIVNOST • VISOKA ZAPOSLENOST • PRISPEVNA PRAVIČNOST • VZDRŽNE JAVNE FINANCE

Cilj ni, da ena generacija zmaga. Cilj je sistem, ki mu lahko zaupajo vse generacije.

Sklep XII. poglavja

Pokojninska reforma je v svojem bistvu vprašanje zaupanja med generacijami. Zaposleni, delodajalci in upokojenci imajo različne, vendar legitimne interese; država pa mora ustvariti pravila, v katerih nobena skupina trajno ne nosi nesorazmernega bremena in nobena ne prejema pravic brez realne finančne osnove. Predlagani okvir 50 : 50 – 60 % – 2/3 zato ni paket treh nepovezanih številk, ampak poskus povezati pravičnost financiranja, ustreznost pokojnin in dolgoročno gospodarsko vzdržnost v enoten medgeneracijski družbeni dogovor.

XIII.

SKUPNA POKOJNINSKA REZERVA

Družbeni dogovor o koristih tehnološkega napredka

Dolgoročna pokojninska varnost potrebuje širše vire solidarnosti. Predlagamo pravočasen družbeni dogovor, ki bo del koristi višje produktivnosti, avtomatizacije, robotizacije in umetne inteligence usmerjal v skupno varnost ter postopno oblikovanje skupne pokojninske rezerve.

Pokojninska varnost mora zajeti tudi ljudi, ki zaradi nizkih dohodkov ne morejo dodatno varčevati in jim dodatnega zavarovanja ne zagotavlja delodajalec. Skupna rezerva bi zato dopolnjevala javni solidarnostni sistem in podpirala vse generacije, ob posebni pozornosti do najnižjih pokojnin.

13.1 Več ustvarjenega bogastva in vprašanje njegove delitve

Tehnologija omogoča, da z enakim ali manjšim obsegom dela ustvarimo več. Vendar večja dodana vrednost sama po sebi še ne zagotavlja več prihodkov za pokojnine, zdravstvo in izobraževanje. Odločilno je, kako se razdeli med plače, dobičke in javne prihodke.

Umetna inteligenca lahko delo nadomešča, dopolnjuje in ustvarja nove potrebe po zaposlenih. Mednarodna organizacija dela poudarja, da je pri številnih poklicih verjetnejša preobrazba nalog kot popolna nadomestitev delovnih mest [1]. Zato ne napovedujemo neizogibnega propada sistema prispevkov od dela. Pripraviti pa se moramo tudi na možnost, da bodo prispevne osnove rasle počasneje od skupne ustvarjene vrednosti.

Raziskovalci Mednarodnega denarnega sklada opozarjajo na prilagoditev socialne zaščite in obdavčitve kapitalskih dohodkov, če bi se delež dohodkov od dela zmanjšal. Obenem odsvetujejo poseben davek na umetno inteligenco oziroma robote, ki bi lahko zaviral koristne naložbe [2]. Naš predlog se zato osredotoča na dohodke in donose, prek katerih se gospodarske koristi dejansko izkazujejo.

13.2 Dogovor z lastniki kapitala mora steči pravočasno

Država, predstavniki lastnikov kapitala, delodajalci, sindikati in predstavniki upokojencev bi morali začeti pogajanja o dolgoročnem financiranju socialne države. Podjetja potrebujejo izobražene ljudi, delujoče zdravstvo, raziskovanje, infrastrukturo in pravno varnost. Ohranjanje teh skupnih pogojev je tudi njihov dolgoročni interes.

Dogovor mora določiti davčne osnove, pravila namenskih vplačil in zaščito produktivnih naložb. Večja produktivnost naj se odrazi v višjih plačah, konkurenčnem gospodarstvu in stabilnih javnih prihodkih. Del teh prihodkov bi lahko postopno namenjali dolgoročni pokojninski rezervi.

Priprava dogovora mora vključevati pregled obstoječih obremenitev dela in kapitala ter presojo učinkov na zaposlovanje, vlaganja in javne finance. Socialni partnerji bi oblikovali predloge, država pa bi jih prevedla v zakonske rešitve, o katerih odloča Državni zbor. Mednarodno sodelovanje je pomembno zaradi mobilnosti kapitala. Merilo uspeha bo, koliko stabilnih dodatnih virov dejansko pridobimo ob ohranjanju razvojne sposobnosti gospodarstva.

Če se koristi tehnološkega napredka povečujejo predvsem v kapitalskih dohodkih, mora temu slediti tudi dogovor o prispevku teh dohodkov k skupnim družbenim potrebam.

13.3 Možni viri skupne pokojninske rezerve

Rezerva bi bila skupno namensko premoženje, katerega dopustni donosi bi dopolnjevali financiranje javnih pokojnin. Njena podpora ne bi bila odvisna od posameznikovih dodatnih vplačil ali njegove zaposlitve pri določenem delodajalcu. Za strokovno presojo predlagamo naslednje vire:

- zakonsko določen del dividend in drugih donosov državnega premoženja;
- del koncesijskih prihodkov in prihodkov od upravljanja javnih naravnih virov;
- namensko določen del javnih prihodkov od kapitalskih dohodkov;
- dodatna javna vplačila v gospodarsko ugodnih letih in donose dolgoročnih naložb rezerve.

Produktivnost in umetna inteligenca sami po sebi nista proračunski prihodek. V vir financiranja se pretvorita prek plač, dobičkov, davčnih prihodkov ali donosov premoženja. Za vsak vir moramo zato določiti osnovo, pričakovani znesek in vpliv na druge javne naloge. Obstoječih prihodkov ne smemo šteti hkrati za proračun in za novo rezervo. Evropska razvojna sredstva lahko uporabimo le, če to dovoljujejo pravila posameznega programa.

13.4 Varovalka 60 odstotkov in cilj dveh tretjin

Varovalka 60 % in dolgoročni cilj dveh tretjin oziroma 66,7 % se nanašata na isti agregatni kazalnik: povprečno neto starostno pokojnino glede na povprečno neto plačo po nespremenjeni definiciji ZPIZ. Gre za predlagana cilja ustreznosti javnih pokojnin. Ne določata višine vsake posamezne pokojnine; položaj prejemnikov najnižjih pokojnin je treba spremljati in izboljševati posebej.

Prispevki od dela in proračunska sredstva ostajajo tekoči viri. Donosi skupne rezerve bi jih dopolnjevali. Prerazporeditev prispevkov 50 : 50 ob nespremenjeni skupni stopnji sama ne poveča prihodkov pokojninske blagajne. Potrebna velikost rezerve, letna vplačila, dovoljeno črpanje in pot do ciljev zahtevajo aktuarski ter javnofinančni izračun v različnih gospodarskih scenarijih.

Kolektivno dodatno zavarovanje in osebno varčevanje lahko povečata dohodke posameznika v starosti, vendar njunih izplačil ne prištevamo k temu kazalniku javne starostne pokojnine. Zato ne določamo nepreverjenih deležev posameznih virov v višini dveh tretjin. Dostojna starost ne sme biti odvisna od zmožnosti za dodatno varčevanje.

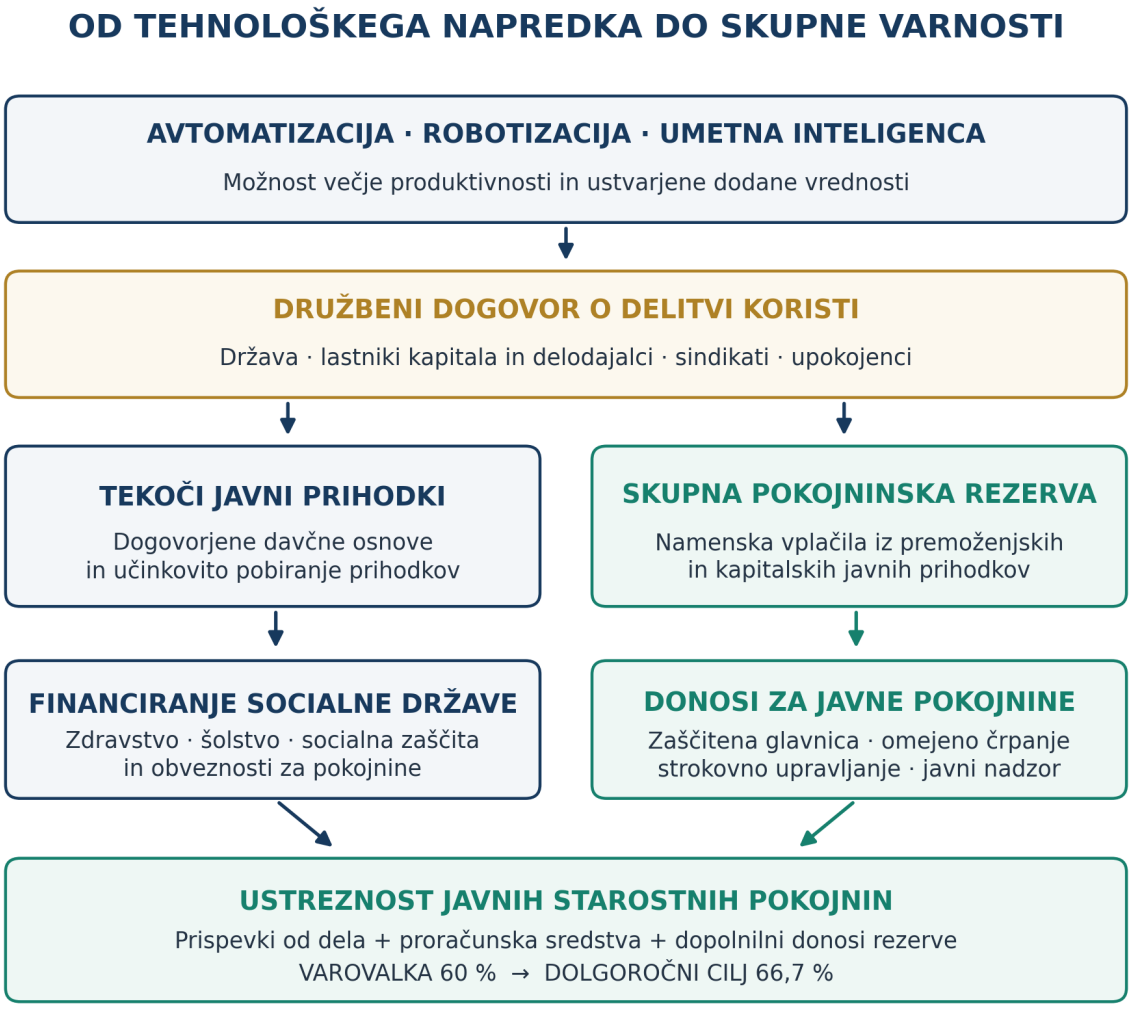
13.5 Zaščita sredstev in prvi koraki

Zakon mora določiti zaščito glavnice, omejitve črpanja, razpršene naložbe, strokovno upravljanje in neodvisen nadzor. Javnost mora redno prejemati podatke o vplačilih, stroških, donosih in uporabi sredstev. Donosi niso zagotovljeni: sklad ob ustanovitvi ne more prevzeti obveznosti, za katere nima dovolj sredstev.

Predlagamo skupino socialnih partnerjev za pripravo popisa virov, finančnega modela in zakonskega okvira. Oblikovanje rezerve mora potekati ob rednem financiranju sedanjih pokojnin. Višje starostne meje, dejanska dodatna leta dela in leta plačevanja prispevkov je treba v modelu obravnavati ločeno. Nova rezerva ne odpravi potrebe po primernem usklajevanju in učinkovitem javnem sistemu.

13.6 Shema predlaganega družbenega dogovora

Shema povezuje tehnološki razvoj z dvema nalogama: stabilnim tekočim financiranjem socialne države in postopnim oblikovanjem dolgoročne pokojninske rezerve. Prikazuje predlog povezav, ne že izračunanih finančnih učinkov.

Slika. Od tehnološkega napredka do skupne varnosti. Vir: avtorska shema predloga.

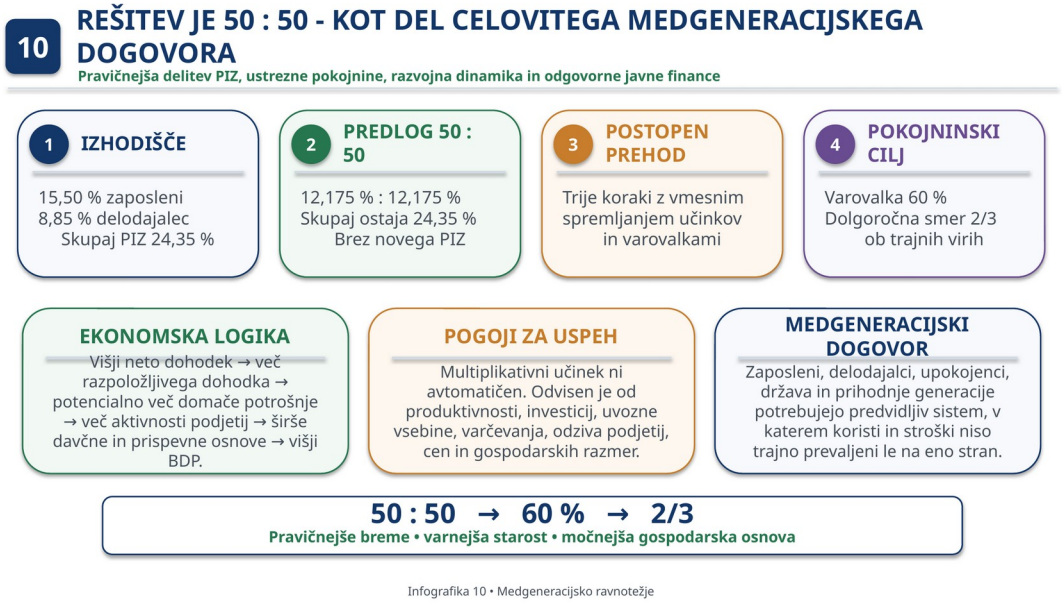
Družbeni dogovor mora nastati, dokler imamo čas za postopno oblikovanje novih virov. Tehnološki napredek naj povečuje tudi skupno varnost: dostojne pokojnine, dostopno zdravstvo in kakovostno izobraževanje.

Strokovne podlage

[1] ILO (2025). Generative AI and Jobs: A Refined Global Index of Occupational Exposure. Working Paper 140, 20. maj 2025. www.ilo.org/publications/generative-ai-and-jobs-refined-global-index-occupational-exposure

[2] Dabla-Norris, E., in de Mooij, R. (2024). Fiscal Policy Can Help Broaden the Gains of AI to Humanity. IMF, 17. junij 2024. www.imf.org/en/blogs/articles/2024/06/17/fiscal-policy-can-help-broaden-the-gains-of-ai-to-humanity

Skupna rezerva, predlagani viri in cilja 60 % ter 66,7 % so predlogi monografije. Navedeni instituciji ne potrjujeta konkretnega slovenskega finančnega modela.

Infografika 10. Rešitev je 50 : 50 - kot del celovitega medgeneracijskega dogovora.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Od analize k odgovornemu medgeneracijskemu dogovoru

Monografija ne ponuja ene čarobne rešitve. Povezuje tri vprašanja, ki se v javni razpravi prepogosto obravnavajo ločeno: kdo nosi prispevno breme, kako ustrezne so pokojnine in kako vse to financirati tako, da sistem ostane gospodarsko in medgeneracijsko vzdržen.

KAJ SMO UGOTOVILI

1 Pokojninski sistem je treba presojati kot celoto. Prispevna struktura, neto položaj zaposlenih, strošek delodajalcev, ustreznost pokojnin, demografija, produktivnost in javne finance so povezani. Poseg v en del sistema ustvarja učinke tudi drugje.

KAJ PREDLAGAMO

2 Preveriti postopni prehod k delitvi PIZ 50 : 50 ob nespremenjeni skupni stopnji 24,35 %. Hkrati metodološko opredeliti varovalko 60 % in dolgoročni cilj približevanja dvema tretjinama, vendar samo ob trajnih virih financiranja.

KAJ PREDLOG NE REŠUJE

3 Model 50 : 50 sam ne povečuje prihodkov ZPIZ in zato sam ne financira višjih pokojnin. Ne rešuje niti demografskih pritiskov, nizke produktivnosti, sive ekonomije, neplačevanja prispevkov ali razlik med posameznimi oblikami dela. To zahteva širši paket ukrepov.

NOVI VIRI ZA DOLGOROČNO POKOJNINSKO VARNOST

Predlagamo pravočasen družbeni dogovor, ki bo del koristi višje produktivnosti in tehnološkega napredka prek jasno določenih javnih prihodkov usmerjal v socialno varnost. Skupna pokojninska rezerva bi z donosi dopolnjevala javne pokojnine ter podpirala varovalko 60 % in cilj dveh tretjin po istem kazalniku ZPIZ. Njeni viri in črpanje zahtevajo finančni izračun, zaščito glavnice in javni nadzor. Dostojna starost mora biti dosegljiva tudi brez dodatnega osebnega varčevanja.

Shema 12A. Od predloga do izvedbe - strokovna presoja, družbeni dogovor, zakon, fazna izvedba in merjenje učinkov

1. PREDLOG
Jasna vsebina, cilji in izračuni.

2. STROKOVNA PRESOJA
Neodvisna fiskalna, pravna in aktuarska preveritev.

3. SOCIALNI DIALOG
Delodajalci, sindikati, država in javnost.

4. ZAKON
Jasna pravila, roki in varovalke.

5. FAZNA IZVEDBA
Postopen prehod z možnostjo prilagoditve tempa.

6. MERJENJE UČINKOV
Redno spremljanje gospodarstva, ZPIZ in javnih financ.

4

POD KATERIMI POGOJI JE IZVEDLJIV

Reforma je izvedljiva le postopno in ob gospodarskih varovalkah. Pred vsakim korakom je treba preveriti produktivnost, zaposlenost, konkurenčnost, strošek dela, inflacijo ter učinek na državni proračun, občine in druge javne blagajne.

5

KAJ MORA PRED ODLOČITVIJO PREVERITI DRŽAVA

Potrebni so neodvisna mikrosimulacija različnih skupin zaposlenih, verificirana masa prispevnih osnov, sektorska razdelitev dodatnega stroška delodajalcev, ocena stroška za javni sektor in občine ter dokončna metodološka definicija kazalnika pokojnina : plača.

6

KAJ NAJ POSTANE PREDMET DRUŽBENEGA DOGOVORA

Dogovor naj zajame prispevke in davčno sestavo. Leta 2024 je bil skupni delež davkov in prispevkov v BDP pod povprečjem EU kljub visokemu davčnemu klinu; prihodki iz kapitala so bili nižji, iz potrošnje višji. Vire za pokojnine je treba preveriti ob gospodarskih varovalkah. Dogovor naj preživi menjave vlad.

PREDLOG → PREVERJANJE → DOGOVOR → ZAKON → FAZNA IZVEDBA → MERJENJE UČINKOV

TRI RAVNI ISTEGA DOGOVORA

50 : 50	**PRAVIČNOST BREMENA**	Pravičnejša razdelitev obstoječe stopnje PIZ med zaposlenega in delodajalca.
60 %	**VAROVALKA USTREZNOSTI**	Sistemski prag proti trajnemu relativnemu zaostajanju povprečne starostne pokojnine.
2/3	**RAZVOJNI CILJ**	Postopna dolgoročna ambicija, vezana na produktivnost, zaposlenost in trajne vire.

Končno sporočilo

Pokojninski sistem ni vprašanje ene generacije. Je dogovor med generacijami o tem, kako bomo skupaj delili odgovornost za delo, dostojno starost in prihodnost. Cilj reforme zato ne more biti, da ena skupina pridobi na račun druge. Cilj mora biti sistem, v katerem se koristi in bremena delijo pregledno, pravice temeljijo na realni gospodarski osnovi, država pa svoje odločitve utemeljuje z merljivimi in preverljivimi podatki.

»Medgeneracijsko ravnotežje pomeni, da danes izboljšujemo sistem tako, da bo jutri še vedno vreden zaupanja.«

VLOGA UMETNE INTELIGENCE PRI NASTAJANJU MONOGRAFIJE

ChatGPT kot analitično, raziskovalno in uredniško orodje – ne kot avtor podatkov ali nadomestilo za strokovno odgovornost

1. Zakaj je uporaba umetne inteligence posebej razkrita

Ker monografija obravnava ekonomsko, socialno in javnofinančno občutljivo temo, je transparentnost uporabe umetne inteligence del njene metodološke integritete. Bralec mora vedeti, pri katerih nalogah je ChatGPT pomagal in česa umetna inteligenca ni nadomestila. Razkritje uporabe AI zato ni formalnost, temveč del odgovornega avtorstva.

2. Vloga pobudnika in odgovornega avtorja

Pobudnik in odgovorni avtor je določil problem, razvojne cilje, osrednje teze, izbor reformnih vprašanj ter končno vsebinsko smer monografije. Odločitve, kaj vključiti, kaj zavrniti, katere predpostavke preveriti, katera tveganja posebej izpostaviti in katere reformne predloge zagovarjati, so avtorska odgovornost človeka. Enako velja za končno presojo in objavo dokumenta.

3. Pri čem je bil uporabljen ChatGPT

ChatGPT je bil uporabljen kot delovno orodje pri strukturiranju vsebine, oblikovanju raziskovalnih vprašanj, iskanju logičnih povezav med poglavji, pripravi osnutkov besedil, primerjavi različnih scenarijev, preverjanju notranje konsistentnosti, matematičnih preračunih, urejanju tabel in grafičnih konceptov ter pri jezikovni in uredniški obdelavi gradiva. Njegova vloga je bila podobna kombinaciji raziskovalnega pomočnika, analitičnega sogovornika in uredniškega orodja.

4. Česa ChatGPT ni predstavljal

ChatGPT v tej monografiji ni primarni statistični vir, uradna institucija, fiskalni organ, zakonodajalec ali neodvisni recenzent. Noben podatek ni strokovno veljaven samo zato, ker ga je predlagala ali izračunala umetna inteligenca. Kjer so uporabljeni uradni podatki, imajo

prednost ZPIZ, SURS, FURS, Eurostat, OECD, Evropska komisija, zakonodaja in druge pristojne institucije.

5. Razlika med podatkom in pomočjo pri izračunu

Umetna inteligenca lahko pomaga iz podatka izpeljati izračun, ne more pa s tem spremeniti statusa izvornega podatka. Če je na primer uradno potrjena prispevna stopnja, lahko ChatGPT pomaga izračunati učinek spremembe za izbrano bruto plačo. Toda veljavnost rezultata je odvisna od pravilnega vhodnega podatka, formule, davčnih pravil in interpretacije. Zato je bila pri pomembnih modelih uporabljena ločnica: uradni podatek – lastni izračun – scenarij – projekcija – koncept.

6. Preverjanje in popravljanje napak

Pri delu z umetno inteligenco je treba računati tudi z možnostjo napak: napačno povzetim virom, napačno definicijo kazalnika, neustrezno mednarodno primerjavo ali matematično napako. Prav zato je bil vzpostavljen kontrolni register grafov in podatkov, v katerem so elementi označeni kot preverjeni, odprti za dodatno kontrolo ali izločeni. Umetna inteligenca je bila uporabljena tudi za iskanje neskladij v lastnih predhodnih izračunih, vendar končno preverjanje vedno temelji na viru in ponovljivem izračunu.

7. Zakaj AI ne zmanjšuje potrebe po stroki

Uporaba umetne inteligence ne zmanjšuje potrebe po ekonomistih, aktuarjih, davčnih strokovnjakih, pravnikih, statistiki in drugih strokah. Nasprotno: hitrejša izdelava scenarijev in primerjav pomeni, da je mogoče več predpostavk izpostaviti strokovnemu preverjanju. Pri zahtevnih vprašanjih mora AI povečati obseg preverjanja, ne ustvariti lažnega občutka gotovosti.

8. Prednost: hitrejše povezovanje različnih področij

Posebna korist AI pri tem projektu je bila sposobnost hitrega povezovanja ekonomskih, socialnih, davčnih, pokojninskih in komunikacijskih vidikov. Monografija zato ni nastajala kot zaporedje ločenih tabel, temveč kot sistemska razprava o medgeneracijskem ravnotežju. Človeška presoja pa je bila potrebna, da so bile te povezave smiselne, sorazmerne in skladne z namenom projekta.

9. Omejitev: umetna inteligenca nima demokratičnega mandata

AI lahko analizira možnosti, ne more pa odločati, kaj je pravičen družbeni kompromis. Vprašanja, kolikšno breme naj nosijo delodajalci, kakšno raven pokojnin želi družba zagotavljati in katere vire je pripravljena nameniti za to, so politična in družbena vprašanja. Odločitev pripada državljanom, socialnim partnerjem, stroki in demokratično izvoljenim institucijam.

Naloga	Vloga ChatGPT	Končna odgovornost
Strukturiranje monografije	predlogi strukture, povezav in poudarkov	odgovorni avtor
Iskanje in pregled virov	pomoč pri iskanju, primerjavi in povzemanju	vir + avtorjeva presoja
Izračuni in scenariji	izračuni, občutljivostne analize, kontrola formul	ponovljiv izračun + strokovna kontrola
Besedilo	osnutki, redakcija, slogovna izboljšava	odgovorni avtor
Grafi in infografike	predlogi zasnove in tehnična priprava	preverjeni podatki + uredniška odločitev
Reformni predlogi	analiza posledic in alternativ	človeška strokovna in politična presoja

10. Avtorska odgovornost ostaja nedeljiva

Ne glede na obseg uporabe umetne inteligence odgovornost za objavljeno vsebino ni prenesena na ChatGPT. Odgovorni avtor nosi odgovornost za to, katere trditve so sprejete, kako so interpretirani viri, kako so predstavljeni scenariji in katere omejitve so razkrite. Umetna inteligenca je orodje; avtorstvo pomeni izbor, presojo in odgovornost.

11. Uporaba AI kot predmet ponovljivega dela

Pomemben del dela je bil zasnovan tako, da ga je mogoče ponoviti brez umetne inteligence: vhodni podatki, formule, viri in metodološke opombe so dokumentirani. Če iste podatke in formule uporabi drug analitik, mora dobiti enak matematični rezultat. Tam, kjer rezultat temelji na scenariju ali normativni predpostavki, je to posebej označeno.

12. Končno načelo

Vloga umetne inteligence v tem projektu ni bila nadomestiti človeka, ampak povečati njegovo sposobnost obdelave informacij, preverjanja alternativ in strukturiranja zahtevnega problema. Največja vrednost AI je nastala tam, kjer je bila združena z avtorjevo izkušnjo, kritično presojo in zahtevo po preverljivosti virov.

KLJUČNO NAČELO

**UMETNA INTELIGENCA JE POMAGALA PRI ANALIZI IN PRIPRAVI MONOGRAFIJE.
NI PA PRIMARNI VIR, NOSILEC STROKOVNE AVTORITETE ALI ODGOVORNI AVTOR.**

Podatki morajo biti preverljivi. Izračuni ponovljivi. Scenariji označeni. Odgovornost človeška.

Sklep poglavja

Transparentna uporaba umetne inteligence lahko okrepi, ne oslabi kredibilnosti strokovnega dokumenta – vendar samo, če je jasno, kje se njena pomoč konča in kje se začne človeška odgovornost. V tej monografiji je ChatGPT služil kot napredno analitično in uredniško orodje,

medtem ko primarni viri, končna presoja in odgovornost za predloge ostajajo zunaj umetne inteligence.

METODOLOGIJA

Pravila virov, izračunov, primerljivosti in preverjanja

1. Namen metodološkega okvira

Metodologija določa, kako so v monografiji izbrani in uporabljeni podatki, kako so izvedeni lastni izračuni ter kako so ločeni uradni podatki, modelni izračuni, projekcije, scenariji in avtorski koncepti. Namen je omogočiti, da bralec razlikuje med tem, kar je neposredno izmerjeno ali uradno objavljeno, in tem, kar je analitično izpeljano ali normativno predlagano.

2. Hierarhija virov

Kadar je podatek mogoče dobiti iz primarnega uradnega vira, ima ta prednost pred sekundarnimi povzetki. Za slovenske podatke imajo prednost ZPIZ, SURS, FURS, ministrstva, Uradni list in druge pristojne institucije. Za mednarodne primerjave imajo prednost Eurostat, Evropska komisija, OECD ter pristojne nacionalne institucije primerjanih držav. Medijski članki in drugi sekundarni viri so lahko orientacija, ne pa končna podlaga za ključne številke, če obstaja primarni vir.

3. Pet statusov informacij

V monografiji se uporabljajo različne vrste informacij, ki jih ni dovoljeno mešati. Uradni podatek je neposredno prevzet iz pristojnega vira. Lastni izračun je matematična izpeljava iz navedenih vhodnih podatkov. Projekcija je rezultat modela za prihodnje obdobje in ni napoved z gotovostjo. Scenarij prikazuje, kaj bi se zgodilo ob določenih predpostavkah. Koncept oziroma predlog pa je avtorska normativna rešitev, ki je predmet strokovne in politične presoje.

Oznaka	Kaj pomeni	Primer v monografiji
URADNI PODATEK	neposredno objavljen podatek pristojne institucije	veljavne stopnje PIZ; podatki ZPIZ
LASTNI IZRAČUN	ponovljiva matematična izpeljava	učinek prenosa 3,325 o. t. pri referenčni bruto plači
PROJEKCIJA	modelirana prihodnja vrednost	projekcije pokojninskih izdatkov iz Ageing Report
SCENARIJ	rezultat ob izbranih predpostavkah	makro prenos pri masi plač 26–30 mrd €
KONCEPT / PREDLOG	normativna avtorska usmeritev	50 : 50; varovalka 60 %; cilj 2/3

4. Pravilo primerljivosti

Primerjava dveh odstotkov je smiselna samo, če merita primerljivo vsebino. Pri pokojninah je treba preveriti, ali gre za bruto ali neto vrednosti, katere vrste pokojnin so vključene, katera populacija je zajeta in katero obdobje se uporablja. Pri mednarodnih primerjavah je treba

dodatno preveriti institucionalne razlike med sistemi. Zato se nacionalnega povprečja pokojnin ne enači avtomatično z OECD replacement-rate kazalnikom ali drugim teoretičnim modelnim kazalnikom.

5. Časovna primerljivost

Pri časovnih serijah mora definicija kazalnika ostati čim bolj nespremenjena. Če se metodologija uradnega vira spremeni, mora biti prelom serije razkrit ali pa se serija ustrezno rekonstruira. Namen časovne serije je prikazati smer gibanja, zato metodološka sprememba ne sme biti pomotoma predstavljena kot dejanska gospodarska ali socialna sprememba.

6. Referenčni mikromodel

Za ponazoritev učinka modela 50 : 50 se uporablja standardiziran referenčni zaposleni. Njegov namen je razložiti mehanizem prenosa prispevka, vpliv na davčno osnovo, dohodnino, neto plačo in strošek delodajalca. Referenčni primer ni reprezentativen za vsakega zaposlenega. Dejanski učinek je odvisen od bruto plače, davčnih olajšav, družinskega položaja in drugih obdavčljivih dohodkov, zato je pred zakonodajnim predlogom potrebna populacijska mikrosimulacija.

7. Makro scenariji

Agregatni učinki se izračunavajo samo na jasno navedeni osnovi. Če dejanska verificirana masa prispevnih osnov še ni potrjena, se uporabijo scenarijske vrednosti in so kot take izrecno označene. Scenarija se ne sme predstavljati kot uradno oceno stroška države ali gospodarstva, dokler ni znana sektorska razdelitev zasebnega sektorja, države, občin in drugih javnih delodajalcev.

8. Pokojnina : plača – posebej občutljiv kazalnik

Razmerje med povprečno starostno pokojnino in povprečno plačo je osrednji kazalnik monografije, vendar zahteva dokončno metodološko definicijo. Vključitev oziroma izključitev sorazmernih in delnih pokojnin lahko rezultat bistveno spremeni. Zato se približno 57 % v tej fazi obravnava kot projektno izhodišče, končni graf in besedilo pa bosta uporabljala samo metodološko prečiščeno, ponovljivo serijo z natančno navedenim števcem in imenovalcem.

9. Kontrolni register

Za grafe, tabele in ključne modele je bil vzpostavljen kontrolni register. Vsak element vsebuje delovni naslov, tip podatka, obdobje, primarni vir oziroma osnovo, metodo ali formulo, omejitve, predlagano mesto v monografiji in status preverjanja. Namen registra je preprečiti, da bi zgodnja ali že nadomeščena različica grafa po pomoti ostala v končnem dokumentu.

10. Sistem zeleno – rumeno – rdeče

Kontrolni register uporablja tri delovne statuse. Zeleno pomeni, da je podatek oziroma model dovolj preverjen za uporabo ob navedenem viru. Rumeno pomeni, da je vsebinsko uporaben, vendar pred čistopisom potrebuje še neposredno kontrolo vira, definicije ali formule. Rdeče pomeni, da je element nadomeščen, metodološko neustrezen ali ga je treba izločiti. Končna monografija ne sme vsebovati nerešenih rumenih ali rdečih elementov kot dokončnih dejstev.

Status	Pomen	Pravilo za čistopis
🟢 ZELENO	preverjeno in dokumentirano	lahko ostane ob pravilnem viru in opombi
🟡 RUMENO	potrebna dodatna neposredna kontrola	pred objavo preveriti ali preoblikovati
🔴 RDEČE	izločiti ali nadomestiti	ne sme ostati v končnem čistopisu

11. Pravilo ponovljivosti

Vsak ključni lastni izračun mora biti mogoče ponoviti iz navedenih vhodnih podatkov in formule. Zaokroževanje se praviloma opravi šele pri prikazu rezultata, ne v vmesnih korakih. Če rezultat temelji na predpostavki, mora biti predpostavka navedena skupaj z rezultatom. S tem se omogoči neodvisna kontrola in prepreči, da bi komunikacijsko privlačna številka izgubila povezavo z izračunom.

12. Bruto, neto in davčni pojmi

Pri vseh izračunih se strogo ločujejo bruto plača, neto plača, prispevki zaposlenega, prispevki delodajalca, dohodnina in skupni strošek delodajalca. Enako se pri pokojninah ločujejo bruto in neto zneski. Različne osnove se med seboj ne primerjajo brez izrecne metodološke utemeljitve.

13. Mednarodne primerjave

Primerjava Slovenije z Avstrijo, Nemčijo, Italijo, Hrvaško ali povprečjem EU je uporabljena kot analitična referenca, ne kot dokaz, da mora Slovenija avtomatično prevzeti tujo ureditev. Pred objavo se za vsako ključno mednarodno številko preverijo leto, definicija, obseg zavarovanja in primarni nacionalni ali harmonizirani vir.

14. Omejitve analize

Monografija ni aktuarski model celotnega pokojninskega sistema in ne razpolaga z individualnimi administrativnimi mikropodatki vseh zavarovancev. Zato nekatere ocene prikazujejo red velikosti, ne natančne fiskalne napovedi. Kjer je za odločitev potrebna mikrosimulacija, aktuarska projekcija ali pravna presoja, je to izrecno navedeno kot naslednji korak pred zakonodajno izvedbo.

15. Končna kontrola pred objavo

Pred zaključnim prelomom se izvede kontrola vseh tabel, grafov, odstotkov in ključnih trditev. Vsaka številka mora imeti znan status, vir in leto. Vsak lastni izračun mora imeti preverljivo osnovo. Vsaka projekcija ali scenarij mora biti jasno označen. Metodološko odprti elementi se bodisi dokončno preverijo bodisi izločijo oziroma preoblikujejo tako, da bralca ne zavajajo.

METODOLOŠKO PRAVILO MONOGRAFIJE

VIR → DEFINICIJA → IZRAČUN → PREVERJANJE → OZNAČITEV STATUSA → OBJAVA

Primerjamo samo primerljivo.
Scenarija ne predstavljamo kot napoved.
Predloga ne predstavljamo kot uradni podatek.
V čistopis ne gre nobena nerešena ključna metodološka odprta točka.

Sklep metodologije

Kredibilnost monografije ni odvisna od tega, da so vsi predlagani sklepi nesporni, temveč od tega, da je mogoče jasno ugotoviti, na katerih podatkih, definicijah in predpostavkah temeljijo. Metodološki okvir zato omogoča, da se o predlogih razpravlja in jih tudi kritizira na skupni, preverljivi podatkovni podlagi.

VIRI IN LITERATURA

Katalog podatkovnih, pravnih in strokovnih podlag

Katalog virov je urejen po hierarhiji, uporabljeni v metodologiji monografije. Pri ključnih številkah imajo prednost primarni uradni in harmonizirani viri. Posamezna navedba v tem katalogu še ne pomeni, da je vsak podatek iz vira avtomatično primerljiv z drugim; primerljivost je vedno odvisna od definicije kazalnika, leta, populacije in metode.

A. SLOVENSKI URADNI IN INSTITUCIONALNI VIRI

- Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (ZPIZ): letna poročila, mesečni statistični pregledi, statistični podatki o uživalcih pokojnin, zavarovancih, povprečnih pokojninah, prihodkih in odhodkih zavoda.
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS): podatkovna baza SiStat; plače, zaposlenost, prebivalstvo, trg dela, nacionalni računi, BDP in drugi makroekonomski kazalniki.
- Finančna uprava Republike Slovenije (FURS): davčna in prispevna pravila, podatki o pobiranju javnih dajatev ter pojasnila o obdavčitvi dohodkov iz dela in dejavnosti.
- Ministrstvo za finance Republike Slovenije: proračunski dokumenti, davčna politika, javnofinančne projekcije in podatki o sektorju država.
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti: pokojninska in socialna zakonodaja, reformni dokumenti in uradna pojasnila.
- SPOT / GOV.SI: uradna pojasnila o prispevkih za socialno varnost, samozaposlitvi in drugih oblikah dela.
- Uradni list Republike Slovenije in Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije (PISRS): veljavna zakonodaja in zgodovinske različice predpisov.
- Fiskalni svet Republike Slovenije: ocene javnofinančnih gibanj in dolgoročne fiskalne vzdržnosti.

B. EVROPSKI IN MEDNARODNI VIRI

- Eurostat: harmonizirani podatki o trgu dela, plačah, stroških dela, produktivnosti, socialni zaščiti, prebivalstvu in javnih financah.

- European Commission & Economic Policy Committee: The 2024 Ageing Report – Economic & Budgetary Projections for the EU Member States (2022–2070), zlasti dolgoročne projekcije javnih pokojninskih izdatkov.
- Evropska komisija: podatki in poročila o socialni zaščiti, demografiji, evropskem semestru in javnofinančni vzdržnosti.
- OECD: Pensions at a Glance – kazalniki pokojninskih sistemov in replacement-rate metodologija.
- OECD: Taxing Wages – harmonizirane primerjave davčnega klina, dohodnine ter prispevkov zaposlenih in delodajalcev.
- OECD Data / OECD Economic Surveys: dopolnilni makroekonomski in strukturni kazalniki, kadar so uporabljeni z enotno definicijo.

C. NACIONALNI VIRI PRIMERJANIH DRŽAV

- Avstrija: pristojne institucije socialnega zavarovanja in uradni državni portali – prispevne stopnje, pokojninsko zavarovanje in nacionalne posebnosti sistema.
- Nemčija: Deutsche Rentenversicherung in pristojni zvezni organi – stopnja obveznega pokojninskega zavarovanja in delitev prispevka.
- Italija: INPS in pristojni državni organi – obvezni pokojninski prispevki in institucionalna ureditev.
- Hrvaška: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO), REGOS in pristojni državni organi – prvi in drugi pokojninski steber ter nacionalna prispevna ureditev.
- Metodološko pravilo: nacionalni podatki so namenjeni predvsem razlagi posameznega sistema; v glavni primerjalni tabeli imajo prednost harmonizirani OECD oziroma drugi enotni mednarodni viri.

D. KLJUČNA ZAKONODAJA REPUBLIKE SLOVENIJE

- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), z vsemi relevantnimi spremembami in dopolnitvami.
- Zakon o prispevkih za socialno varnost (ZPSV) in drugi predpisi, ki določajo prispevne stopnje in osnove.
- Zakon o dohodnini (ZDoh-2), kadar je pomemben za modeliranje neto učinka spremembe prispevkov.
- Predpisi o dolgotrajni oskrbi in prispevku za dolgotrajno oskrbo, kadar so vključeni v prikaz celotne obremenitve dela.
- Predpisi o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno ter relevantna pravila o različnih oblikah dela in samozaposlitve.
- Vsak zakon se v končni objavi navaja po stanju, veljavnem za referenčno leto posameznega izračuna.

E. STROKOVNA IN ANALITIČNA LITERATURA

- Strokovne publikacije in analize s področja pokojninskih sistemov, medgeneracijske pravičnosti, demografije, produktivnosti, trga dela in javnofinančne vzdržnosti.
- Publikacije Evropske komisije, OECD in drugih mednarodnih institucij o staranju prebivalstva, socialni zaščiti in reformah pokojninskih sistemov.
- Neodvisne domače strokovne analize se uporabljajo kot razlagalna in kritična podlaga, kadar so njihove predpostavke in podatkovni viri jasno navedeni.

- Medijski članki, kolumne in javne razprave niso uporabljeni kot primarni dokaz za ključne številke; lahko služijo kot izhodišče za vprašanje ali prikaz javne razprave.

F. LASTNI IZRAČUNI IN DELOVNA DOKUMENTACIJA PROJEKTA

- Lastni mikromodel modela 50 : 50: prenos 3,325 odstotne točke PIZ z zaposlenega na delodajalca ob nespremenjeni skupni stopnji 24,35 %.
- Lastni scenarijski izračuni neto učinka, dohodnine in skupnega stroška delodajalca na standardiziranih profilih zaposlenih.
- Lastni agregatni scenariji učinkov ob različnih predpostavkah o masi plač oziroma prispevnih osnov.
- Kontrolni register grafov in modelov: evidenca vira, obdobja, metode, omejitev, statusa preverjanja in mesta uporabe v monografiji.
- Lastni izračuni so vedno sekundarni glede na vhodne podatke: njihova veljavnost je odvisna od pravilnosti uradnih vhodnih podatkov, formul in navedenih predpostavk.

PRAVILO ZA KONČNI ČISTOPIS

Vsak graf, tabela in ključna številka v končni monografiji mora biti povezana s konkretnim virom in referenčnim letom.

Če je podatek harmoniziran, se navaja harmonizirani vir.
Če je nacionalen, se jasno označi kot nacionalni podatek.
Če gre za lastni izračun, se navede osnova in formula.
Če gre za projekcijo ali scenarij, se to izrecno napiše.

Končni bibliografski zapis se bo ob prelomu uskladil z dejansko uporabljenimi in dokončno verificiranimi viri.

Opomba k katalogu

Ta katalog je vsebinska hrbtenica virov monografije. Pred tiskom bo izvedena še zadnja bibliografska redakcija: odstranitev neuporabljenih virov, dopolnitev natančnih naslovov dokumentov, letnic, tabel oziroma podatkovnih zbirk in datumov dostopa tam, kjer je to smiselno. S tem bo končni seznam virov odražal samo dejansko uporabljeno dokazno podlago.

MEDGENERACIJSKO RAVNOTEŽJE

ni vprašanje ene generacije.

Je dogovor o prihodnosti vseh.

50 : 50
PRAVIČNOST
uravnoteženo breme PIZ

60 %
VARNOST
varovalka ustreznosti

2/3
AMBICIJA
dolgoročni razvojni cilj

SKUPNI CILJ

dostojne pokojnine danes,
konkurenčno gospodarstvo jutri,
odgovorne javne finance
in zaupanje med generacijami.

ZA DANES. ZA JUTRI. ZA VSE NAS.

Skupaj zmoremo.

Jože Lenart • 2026